

nobis per spectata, invenimus, dupliciter considerari potestatem eligendi in *Ord. d. lib. 4. tit. 37. in princip. ibi antes de sua morte, ou ao tēpo della* idest *antequam moriatur, vel tempore mortis suæ*, quos quidē duos casus, ut inter se diversos considerat *Ægid. ad l. 1. cod. de Sacros. Eccles. 2. p. in princip. n. 31. vers. verum* ita ut in primo casu, quando, scilicet, potestas eligendi concessa est usque ad mortem, possit emphyteuta modo irrevocabili in vita sua nominare secundum *§. 1. prædict. Ord.* si veró potestas eligendi secundo modo concedatur, id est, tempore mortis vel cum moriatur, non poterit emphyteuta in vita sua modo irrevocabili nominare, *ut ipsemet Ægid. sup. n. 32. quem laudat pro prima sententia Pinbeir. de emphyt. disput. 6. sect. 4. §. 1. à num. 46.* sed quidquid dicant prædicti *DD.* assertio eorum minus vera mihi videtur; contrarium namque est sequendum, quia tam in uno, quam altero casu nominatio modo irrevocabili fieri potest, observata forma *§. 1. prædict. Ord.*

31 Ultra supradicta, conclusio nostra probatur *ex d. Ord. tit. 37. in princip. vers. Em cada bum destes casos*, idest, *in quolibet istorum casuum*, quatenus lex eadem hos casus adjungit, & ut iidem eosdem effectus producant, ut patet *ex ipsamet Ord. in fine princip.*

32 Unde cessat argumentum dis-

similitudinis, quam affert idemmet *Ægid. d. n. 31. vers. verum*; nec *Valasc. conf. 102. n. 25. vers. secundus casus pro Ægid.* est quia ipsemet *Valasc.* ut idem importantes refert eodemmodos, ut verbis, *ibi veluti si quis dicat, elige tempore mortis, vel cum morieris, vel usque ad mortem, vel per mortem*, junctis verbis secundus casus est, & juncto *n. 23.* ubi primus casus est, quando facultas eligendi simpliciter conceditur, & respectu hujus primi casus fingitur secundus *sub dict. num.*

Deinde probatur dicta conclusio, 33
attenta dispositione *prædict. Ord. d. tit. 37. §. 2.* quatenus ibi, ut diversificetur potestas simpliciter concessa, usus est legislator verbis, *ibi naõ se fazendo no contrato mençaõ da morte*, idest, *mentione mortis non facta in contractu*; ex quo patet mē- 34
tionem mortis constituere differentiam inter potestatem simplicem, & qualitate donatam, ergo toties, quoties datur mentio mortis, potestas eligendi erit qualitate donata, & non simplex; ac per consequens nominatio irrevocabilis fieri potest tam in uno, quam in altero casu quia in utroque procedit *§. 1. prædict. Ord.* ex eo, quod diversimodè disponitur circa effectus electionis, quando potestas eligendi absque mentione mortis conceditur, *ut in d. §. 2. præd. Ord.*

Estque sine nervis argumen- 35
tum illud, quod ipsemet *Ægid.* assumpsit

sumpsit à correctione juris vitanda, ut n. 31. diluitur enim ratione differentiæ à nobis assignata hac cogitatione n. 19. cum seqq.

36 Arbitror itaque, quod Ord. d. lib. 4. tit. 37. §. I. utens verbis ibi porém se o que tinba poder de nomear atbé morte idest, sed si habens potestatem nominandi usque ad mortem: non ad constituendam differentiam loquatur, sed tantum brevitate causa, hac pura phrasi utatur ad comprehendendas omnes species, in quibus emphyteuta usque ad mortem, toties, quoties velit voluntatem suam in nominando exercere, potest.

37 An noster gravatus binos ex filiis nominare possit? Vide Bart. in l. unum ex familia 69. §. si duos ff. de leg. 2. n. 1. & ibi Bald. vers. in textu non præstetur, & Imol. col. 1. vers. item nota quod si testator, Paul. de Castr. n. 1. Roman. sing. 454. Ruin. conf. 110. n. 3. & 12. lib. 3. & alii, cum quibus Aug. Barbof. vot. 126. n. 118. & 119. Arouc. alleg. 17. n. 32.

COGITATIO V.

An locator operarum aliis operariis ei ex mandato suo coadjuvantibus solvere salarium teneatur, an dominus ipsiusmet operis fabricati? & multa alia prout in sumario.

SUMMARIUM.

I Facti prima hypothesis.

- 2 Locator operarum quando per se vel alios facere teneatur?
- 3 Industria personæ quando electa censetur? Remissivè.
- 4 Locatio operarum quando ad hæredes transeat? Remissivè.
- 5 Salarium operariis solvendum est ab eo, qui opus fieri mandavit, licet alius ex opere locupletetur, per accidens, secus si æquè principaliter, & n. 6.
- 7 Adessori salarium à quo solvendum sit? & nn. seqq.
- 9 Judices ordinarii apud nos nec salarium, nec signaturas habere possunt, literati verò, & extranei, vulgò, Juges de Fora, & similes signaturas habent.
- 11 Judices illiterati an apud nos Assessores adsumere debeant?
- 13 An Judex delegatus;
- 14 An arbitratores salarium habere debeant, & per quos solvendum?
- 14 Expensæ actus judicialis ad instantiam partis, ab hac solvendæ sunt.
- 16 Si postea victor evaserit à victorepetet.
- 17 Expensæ ob contumaciam, vel ob exceptionem illegitimam à victo non repetuntur.
- 18 Expensæ aliquando ab utroque collitigante solvi debent.
- 19 Victor tamen postea repetiturus est.
- 20 Mensori finium regundorum à quibus salarium solvendum sit? & n. 26.
- 21 Lucrum accipiens ex aliquo actu, ejus facturam impugnare nequit.
- 22 Et expensas solvere debet.
- 23 Statua absque licentia Principis erigi nequit in honorem alicujus, sed iste expensas solvere debet.
- 24 Exhibitio expensis petentis fieri debet.
- 25 Bona Ecclesie in remunerationem donari possunt.
- 27 Salarium quando honorarium, quando ve ex locatione, vel conductione debitum

- debitum esse dicatur, & qua actione peti possit?
- 28 Proxenetæ officium sordidum est, eique salarium debetur.
- 29 Ab utroque contrahente solvendum, quando ad utriusque commodum operatus est.
- 30 Nisi contrahentes aliter convenierint.
- 31 Vel quando ex unius tantum rogatu intervenerit.
- 32 Proxenetæ interventio voluntaria est.
- 33 Secus apud nos ex lege infrascripta, sub n. 41.
- 34 Proxenetæ officium publicum est.
- 35 Per Decuriones civitatum deputandus proxenetæ est.
- 36 Proxenetæ nobilis non est, ejusque filii naturales ei succedunt.
- 37 Officium proxenetæ, nisi electus, nemo exercere potest.
- 38 Nemo in officio alterius se intrmittere potest.
- 39 Contractus absque proxenetæ interventu nullius sunt momenti.
- 40 Salarium proxenetæ qualis esse debeat? & n. 41.
Lex refertur.
- 42 Mandatum gratia mandantis, & aliena contrahi potest, & mandatarius adversus utrumque actionem habet.
- 43 Nisi mandans nomine administratorio mandaverit, & de quo exempla, & n. 44.
- 45 Mandans in casu nostræ hypothecæ tenetur.
- 46 Conductor pro aliis secum habitantibus solvere tenetur.
- 47 Subconductor cui teneatur.
- 48 Artifex de damno ex culpa eorum, quorum opera utitur, orto tenetur, & quare?
- 49 Operarii, adversus rogantem eos actionem habent.
- 50 Actio negotiorum gestorum subsidiaria est; operariisque competit.
- 51 A voluntate actoris eam exercere pendet.

52 Competit tamen dum dominus operis operario secum contrahenti non solvit, & n. 55. ubi exemplum, & n. 56.

53 Nemo iterum solvere tenetur.

54 Æquitate cessante actio negotiorum gestorum cessat.

Quidam artifices vittarum, vulgo, *fiteiros*, hujus Ulyssiponenfis Curia operam suam cuidam Comiti ad certam limbi quantitatem faciendam locaverunt, unusque illorum alium opificem rogavit, ut illum juvaret in illo opere, & cum mandatarius mandatum impleret, mandator salarium stipulatum solvere recusavit, affirmans se non teneri ad solvendum, sed dominum illius operis, idest, Comitem ipsum.

Dixi similes locatores operarum posse adsumere alios operarios ad perficiendum opus, quia non tenentur per se ipsos operas præstare necessario, nisi industria personæ fuerit electa, ut deducitur ex text. in l. 13. cod. de contrahend. stipulat. text. in l. inter artifices 31. ff. solutionib. Leuren. in jus canonicum sub tit. de locat. & conduct. tom. 3. q. 36.

Quando autem industria personæ electa, vel non censeatur? Vide text. in d. l. inter artifices, & d. l. veteris, l. unica §. ne autem, cod. de cad. tol. ubi Bald. & eonf. 123. l. nemo ff. duobus reis, & ibi Bart. & Roncbegal. à num. 20. Menoch. lib. 2. præsumpt. 21. & lib. 6. præsumpt. 92. & de arbitr. lib. 1. q. 54. à n. 7. & q. 68. n. 8. & lib. 2. cas. 205. Tuscb. lit. l. concl.

concl. 105. & 106. Merlin. decis. 393. Gratian. discept. for. cap. 712. n. 9. Cyriac. controu. 115. & controvers. 290. n. 15. & 16. Vel. de matrimon. per procurator. contrab. p. 3. n. 9. & 10. Altim. de nullit. contract. rubr. 1. p. 3. q. 31. n. 1379. Sabel. tom. 2. §. industria, Zach. de Salar. q. 74. à n. 26.

4 An, & quando locatio operarum ad hæredes locatoris transeat? Vide Gom. tom. 2. variar. cap. 3. n. 7. & ibi Aylon n. 8. Molin. de justit. & jur. tract. 2. disp. 489. num. 4. Cephal. conf. 63. n. 15. Bruneman. ad l. 13. cod. de contrahend. stipulat. Peres in cod. cod. de locat. n. 17. Leuren. d. q. 362. post med. Barth. in l. si sit stipulatus in fin. ff. de verbor. obligat. Roman. singularit. 670. Felin. in cap. quoniam §. is autem n. 5. de officio delegati, Andreas Berton. de negligent. p. 2. art. 5. n. 7.

5 Deinde dixi, quod salarium debitum similibus personis solvendum sit ab eo, qui aliquid fieri mandat; etiam si ministerium personæ, quæ mandatum recepit alium juvaret l. salarium ff. mandati, l. 1. vers. de Salar. cod. eod. tit. Larr. Granatens. decis. 85. n. 10. Sign. Hom. conf. 47. Jacob Gothofred. de salar. cap. 3. Thes. 1. & 7. Zach. de Salar. q. 4. n. 1. & 2.

6 Dum autem diximus: etiam si ministerium personæ, quæ mandatum recipit alium juvaret, intelligitur, si per accidens juvaret; aliud

namque dicendum, si æquè principaliter Gothofred. d. cap. 9. Thesi 7.

Exempla sequentia sunt:

Adfeffor, seu Affeffor, cui Judex 7 causam dirigendam committit ob allegationes partium jura obscura facientes, quod expensis utriusque litigatoris fieri debet, secus tamen si una tantum pars consilium sapientis implorat Barth. ad l. si stipulaverit n. 2. ff. ad l. Juliam de adulter, speculat. in titul. de affeffor. §. salarium n. 4. & Add. ad eundem Barth. & pro primo membro, tenent Surd. de aliment. tit. 1. q. 63. Gratian. decis. 55. n. 44. Lara de vit. homin. cap. 7. n. 19. in fin. Aug. Barb. vot. 126. n. 154.

Pro secundo membro distinctionis tenent Id. Lar. ubi sup. n. 19. Franch. decis. 331. num. 3. & 4. Gratian. cap. 55. n. 34. August. Barb. ubi sup. n. 152.

Apud nos, cum Judices extranei, & literati, vulgò Juizes de fóra, à Principe salarium habeant, solum signaturas à partibus recipere possunt; Judices vero non literati, vulgò, Ordinarios, nec salarium ex publico, nec à partibus signaturas habent Ord. lib. 3. tit. 96. §. 25. & titul. 97. §. 2. Et Affeffores suis sumptibus consulunt, & ita servat stilus, & probatur ex doctrina Zach. sup. d. q. 4. n. 11. & tenet Pon. de Orphanolog. cap. 15. à n. 11. id cap. 15. n. 3. & Vide Jacob. Gothofred. de salar. Thes. 3. Guerreyr. de divisionib. lib. 8. cap.

cap. 25. à n. 35. ubi multa de salar. Judicis, & justitiæ officialibus, & à n. 100. ubi de sportul, & Vide Zach. sup. q. 59. à n. 1.

11 An Judices illiterati apud nos adsumere debeant assessores? Affirmat Barb. ad Ord. lib. 1. tit. 65. §. 9. n. 2. Pon. sup. n. 9. & ita per Præfides provinciarum aliquandò provisum vidimus, sed cum multoties sententiæ absque assessoribus proferantur, & nihilominus tales Judices impunè evadunt.

12 Alitèr in hac materia de sapienti consulendo distinguit Zach. de salar. q. 4. à n. 11. ubi de Judicio ordinatio sermonem faciens, eum Judicem onere salarii afficit ex cap. quia cognoscimus 10. q. 3. Sylvest. in summ. verb. Judex sub. n. 15. vers. assessor vero; cum talis Judex legalis scientiæ peritus esse debeat, Vide eund. Zach. n. 12.

Nisi ad partis instantiam peritum consulat, tunc namquè à petenti salarium solvendum erit, dict. Zach. n. 13.

13 Judex vero delegatus assessorè adjungere poterit, si eo indigeat, quo casu à partibus communiter de salario assessori provideri debet, cap. statutum §. assessorem de rescript. in 6. Id. Zach. sup. n. 14. & 15. si autem fraudulentè, & absque ulla necessitate adsumat, ipse Judex de suo solvere debet, d. cap. statutum §. assessorem Zach. d. n. 15. & si ad partis instantiam deputaverit expensis pe-

tentis fieri debet, ibid. n. 16.

Arbitris Judicibus, seu officia-
libus arbitrantibus ad definiendam
aliquam difficultatem scientiam le-
galem non concernentem necessa-
riis à collitigantibus utrisque sala-
rium solvendum: cum l. ultim. cod.
de fructib. & litium expens. Jacob.
Aren. ad l. si postulaverit ff. de adult.
Novel. 82. cap. 9. tenet Jacob Gotho-
fred. de salar. Thes. 6. Zach. de salar.
q. 4. n. 10. vide plenè Guerreyr. de di-
vis. lib. 8. cap. 25. à n. 64. ubi de sa-
lar. estimator, seu partit. & à num.
212.

Sed in materia expensarum à
colligantibus solvendarum, mihi di-
cendum placet, quosdam actus esse
in Judicio ad petitionem partis fa-
ciendos, qui expensis petentis fieri
debent ex regul. de qua sup. n. 5. &
tenent Gail. lib. 1. observ. 99. n. 1. Me-
noch. de arbitr. q. 228. n. 5. Decus in
l. consilium n. 6. ff. de offic. assessor.
Scacia de judic. lib. 2. cap. 8. n. 851.
& cap. 7. n. 586. Guilhelm. de mont.
Laudan. in repet. Clement. causam
electionis 3. de elect. verb. si petita n.
10. Salgad. de Reg. protecl. p. 1. cap. 2.
n. 127. laudati per Henric. Temnen.
de lit. expens. cap. 4. n. 1. ubi exempli-
ficat Peg. for. cap. 16. n. 16. & 17.
Guer. de rationib. lib. 8. cap. 13. n. 20.
sed hæ expensæ à condemnato re-
petuntur, si petens victor evaserit ex
reg. text. in l. properandum 13. §. sin
autém, cod. de judic. l. fin. cod. quando
provocare non est necesse tot. tit. cod.
de

14
16 de fruct. & litium expens. & facit text. in cap. calumniam 4. de pen. cap. cum olim propter 14. de privil. cap. finem litium 5. de dol. & contum. apud nos Ord. lib. 3. tit. 37. Henric. Temn. de lit. expens. cap. 8. n. 15. & 16. cum multis Peg. dict. tom. 2. for. cap. 16. n. 78. Guer. d. cap. 13. num. 27. quem attende sub n. 21. ibi: donec exitus causæ aliud moneat.

17 -imil Expensæ tamen ob contumaciam, vel incidenter in causa ob exceptionem illegitimam non repetuntur à victo, ut optimè Peg. d. cap. 16. n. 43. & n. 62. ex Ord. lib. 3. tit. 14. §. fin. & tit. 20. §. 9. 10. 15. 16. & 37.

18 Alii actus sunt, quos Judex ex officio, & motu proprio fieri jubet, veluti inspectio oculorum, vel accessus ad locum disceptationis, vulgò, *vestoria*, & tunc paribus utriusque litigantis sumptibus interim fieri debent, glos. in l. si irruptione 8. verbo locis ff. fin. regundor. Ruger. Roland. de commiss. p. 2. lib. 3. cap. 2. Gilhausen. in arbor. judic. cap. 6. §. 7. n. 2. Temnen. de lit. expens. dict. cap. 4. num. 28.

19 Sed postea victor expensum recuperabit ex regul. de qua supra num. 16.

20 Mensor finium regundorum inter vicinos; cui non solum conductor, sed etiam non conducens lucrum habens de salario tenetur, l. 4. §. 1. ff. fin. regund. ibi: sed, & si mensor ab altero solo conductus sit; condemnatio erit facienda ejus,

qui non conduxit in partem mercedis tenet Gothofred. dict. Thes. 7. Salicet. in l. si quis cod. fin. regund. Joan. Fabr. in §. quedam, vers. item veniunt damna, & sumptus, Cassan. in consuet. Burgens. tit. des justices in verb. Parleurs sermens, n. 3. Boer. decis. 51. num. fin. Scobar de ratiocin. cap. 47. n. 8. & 7. cum aliis Otter. de officialib. cap. 21. n. 11. ea, scilicet, 21 ratione, quia nemo potest imputare alteri, cur id fecerit, ex quo etiam lucrum habet ex l. 33. 78. §. quod simulatè ff. jur. dot. & altera ratio militat, nempe, expensæ alicujus actus solvendæ sunt ab eo, qui utilitatem actus celebrandi, vel celebrati, sibi adscribit l. fin. cod. de statuis, & imagin. ubi statua in honorum alicujus de Principis licentia collocanda, sine cuius indulto erigi nequit, honorati expensis, & non de publico fieri debet, l. sed & si hereditas §. 1. ff. ad exhibendum, ubi exhibendum erit 24 expensis actoris id petentis, & utilitatem percipientis; text. in cap. Ecclesiasticus 4. caus. 12. q. 2. ubi Theodoro viro eloquentissimo, & Confiliario Romanæ Sedis servus Ecclesiæ in remunerationem in perpetuum datus à Summo Presul. Gregor. 2. donatus fuit, ex quibus juribus ita deducunt Quas ad. Pil. contro. for. cap. 47. n. 2. Guer. de rationib. lib. 8. cap. 13. n. 1. & seqq.

De expensis mentionis terminorum, à quibus solvendis? Vide allegatos à Leyt. fin. regund. cap. 13. à n. 18. G Dum

27 Dum *text. in d. l. 4. §. 1. ff. finiu regundor.* de conductione mensoris mentionem facit, abusive loquitur, cum neque locatio, aut conductio dici proprie possit, agrimensoremque operas beneficii loco præbere dicatur, & salarium ei datum honorarium vocetur, nec actio ex locato, aut ex conducto ei, vel adversus eum detur, sed tantum actio in factum *l. 1. §. 1. ff. si mensor falsum modum dixerit. Leyt. fin. regundor. cap. 13. n. 14. & n. 22. Otter. supra d. cap. 21. à n. 28.* ubi multa de hac actione invenies; & an sit prætoria? Vid. *text. in d. l. 1. ff. si mensor. Helfric. Krebs. de lign. & lapid. 2. p. clas. 3. sect. 4. §. 9. n. 8. & sect. 7. §. 1. num. 4.*

28 Proxenetæ, cujus officium sordidum, seu vile est, salarium debetur, *l. 1. & 3. ff. de proxenet.* Et solvendum est ab utraque parte, quando ministerium suum ad utriusque commodum accomodaverit, *arg. text. in d. l. 4. §. 1. ff. fin. regund. uti comprobatur Jacob. Gothofred. tract. de salar. d. cap. 9. Thes. 7. versic. buc, Strach. de proxenet. part. ult. n. 16. Otter. de officialib. Reipublic. 2. p. cap. 19. n. 63.*

30 Quod dupliciter moderandum est, primò quando partes aliter conveniunt, *arg. text. in l. 1. §. si convenit ff. de depositi, Accurs. in l. debet ff. de edil. edict. Strach. sup. d. n. 16. Jacob Gothofred. dict. Thes. 7. sub vers. quod tamen.*

Secundò, quando proxeneta **31** non ex voluntate utriusque, sed unius ex contrahentibus rogatu intervenit, *Idem Strach. & Gothofred. proximè citati.*

Et ratio est, quia licet proxenetarum interventus contrahentibus utilis esse possit, voluntarius, & non præcisè necessarius est, *Otter. d. cap. 19. n. 21.*

Sed prædictæ secundæ limitationi in nostro Regno locus non est, lata quippè est extravagans lex infra transcripta, quæ contractus absque proxenetæ interventu celebratos nullius esse momenti decernit, quod quidem iusto, æquoque consensum est, quia apud nos, teste *Ord. lib. 3. tit. 59. §. 19. in fin. ibi: alèm do juramento, que fez, quando lbe foi dado o officio, proxenetæ munus publicum est, & ideo per Decuriones civitatum deputandus, & eligendus proxeneta, estque à Rege confirmandus, Gam. decis. 32. num. 1. ubi tenet Ord. lib. 1. tit. 48. §. 21. de hoc proxeneta intelligi, (& decis. 322. n. 6.) ubi tenet: proxenetam nobilem non esse, ad hoc ut filii naturales ab ejus successione excludantur) *Cabed. 2. p. decis. 91. n. 1. & 2. Otter. d. cap. 19. n. 3. Peg. ad Ord. lib. 1. dict. tit. 48. §. 21. glos. 23.**

Si ergò officium publicum est, **37** benè sequitur, neminem, nisi electus fuerit, id exercere posse, *Otter. sup. d. cap. 19. n. 3. quia, nemo in officio alterius se intromittere potest Cabed.*

Cabed. I. p. decis. 158. & vide infra, cog. 58.

39 Sed quia, uti *lex nova* asserit, multi hujusmodi officium absque pænarum metu usurpabant, & inde legitimi proxenetæ damno afficiebantur, meritò prædicta *lex* nullitatem in contractibus sine proxenetis celebratis decernit, ut damna, & confusiones extirparet.

40 Quantitas salarii, seu proxenetici debiti quanta esse debeat, arbitrio Judicis relinquitur, de jure communi, ponderatis præponderari jussis in *l. fin. ff. de proxenet. Strach. de proxenet. part. ultim. particul. 2. & 3.* ubi de jure, seu actione proxenetæ competent; *Otter. d. cap. 19. n.*

41 64. & seqq. De quo equidém salario conventio fieri potest, certa etiam taxata quantitate, *Id. Otter. proximè num. 66.* quæ conventio inter nos loco caret, cum pro salario ex centenis, singuli taxati sint juxta venditæ rei valorem.

Alia de proxenetis vide in *supra citat. & infra cogit. 12.*

Dum hîc me ad transcribendâ legem pararem, certior factus sum, prædictam legem, utpoté præmissis falsis nixam, nullam esse à Judicibus declaratam, eamque impetrantes pænis affectos fuisse. *Escrivaõ o do Fisco dos ausentes, que serve Antonio da Cunha, que foy nomeado para a devassa, que neste particular se tirou: quo posito adhibere in contractibus proxenetæ extra limites*

necessitatis remanfit.

Cum autém mandatum mandantis gratia, & aliena contrahi possit §. *sua, Inst. de mandat. l. 2. §. 3. ff. mandati*; mandatarius adimplens tùm mandati actionem habet adversus mandantem, tùm negotiorum gestorum actionem adversus eum, quem æquè principaliter juvavit, *l. ait Prætor 3. §. apud Marcel. ff. negot. gest. l. 16. cod. eod. tit. l. 6. §. si tibi ff. mandati, Friederic. Andr. de cumulat. act. cap. 2. n. 9.*

Nisi mandans nomine administratorio, veluti, *procurator, tutor, curator, & similiter administrator* mandaverit, quo in casu ipse non tenetur, sed pupillus, & dominus, in cujus utilitatem actus expletus fuit, de quibus exemplis, & aliis vide *Caroc. de locat. tit. de administr. tutor. q. 3. n. 48. Cavalcan. de tutor. sub num. 275. Scob. de ratiotin. cap. 27. sub n. 35. Gutier. de tutel. lib. 3. cap. 2. n. 20. Zach. de salar. d. q. 4. à n. 3. de salario magistro pupilli solvendo, in terminis Guer. de tutor. lib. 5. cap. 13. n. 21. (idem Guer. de tutor. lib. 6. cap. 33. idem de ration. lib. 4. cap. 1. n. 13.) Valens. cons. 154. n. 8. Thom. Granat. decis. 103. n. 102. Ansaldo. de comerc. & mercatur. discurs. 46. à n. 15. Guer. de rat. lib. 5. cap. 8. à n. 68. Mascard. de probat. concl. 38. per tot. idem Gutier. de tutorib. 2. p. cap. 10. per tot. Mangil. de evict. q. 188. à n. 13. Salg. in labyrinth. p. 2. cap. 25. à n. 45. Vel. disert. 38. n. 3. & seqq.*

- seqq. Scac. de sentent. p. I. cap. I. q. I. à n. 55. Tob. Otton. Tabor. lib. I. cap. 41. n. 55. Bart. in Titium 47. §. altero n. 2. ff. adm. tutor. Surd. conf. 9. n. 4. Tiraquel. de retract. leg. §. 10. glos. I. n. 3. Cravet. lib. I. conf. 129. n. 3. Conciol. alleg. 59. à n. 23.
- 45 Unde in casu nostræ cogitationis mandans tenetur solvere mandatario; & non dominus operis, cum quo nihil mandatarius contraxit, ex doctrina text. in l. videamus ff. locat.
- 46 ubi conductor tenetur locatori de aliis secum habitantibus, & ex text.
- 47 in l. si in lege §. si colonus, ubi sub conductor (ut ita dicam) seu posterior conductor, solum tenetur colono rem à se conductam locanti, & non primo locatori ff. eod. tit. locat. de quo vide Gom. tom. 2. variar. cap. 3. n. 12. & ibi Aylon Pacion. de locat. cap. 32. à n. 44. Cost. in tract. de ration. ration. q. 18. n. 17. Cancer. variar. p. I. cap. 14. n. 3. vers. dixi, Card. de luc. de credit. discurs. 73. n. 7. & 8. Ansaldo. de comerc. discurs. 44. n. 14. & vide Ord. lib. 4. tit. 23. §. 3. & Cald. Per. de empt. cap. 33. n. 94. Peres decis. 127. Phæb. 2. p. arest. 127.
- 48 Confirmatur etiam ex l. si merces §. qui columnam ff. eod. tit. locat, ubi artifex tenetur de damno contingenti ex culpa eorum, quorum opera utitur, & ratio supradictorum in eo consistit, quia hujusmodi operarii nullum contractum cum domino operis iniverunt, ac per consequens inter ipsos, & dominum deficit obligatio, & actio per text. in l. si in area 33. ff. cond. indeb. Cyriac. controu. 384. num. 52. Conciol. alleg. 59. n. 15. Actolin. resol. 5. à n. 1. Gabr. lib. I. conf. 146. n. 1. Rot. Genuens. decis. 14. n. 31. & 32. Gabr. conf. 31. à n. 9. Thom. decis. 270. n. 1. & seqq. Ansaldo. sup. postea inventus num. 4. Merlin. de pign. decis. 95. à n. 26. Aldovis. conf. 75. à n. 1. Rot. p. I. decis. 205. n. 3. & p. 6. recent. decis. 77. n. 5. Cyriac. controu. 181. n. 2.
- Unde illi operarii solum habent actionem personalem adversus rogantem, & mandantem ex his, quæ in simili scripsit Arouc. alleg. 27. à n. 4. ubi an naturæ contra mercatorem, sive dominum mercium actionem pro salario habeant?
- Et licet supra negotiorum gestorum actionem contra dominum competere posse dixerimus, nostræ resolutioni non obstat, siquidem hujusmodi actio subsidiaria est in æquitate fundata, ut cum aliis tenet Ansaldo. dict. discurs. 44. à n. 9. & elective competit, Fried. Andr. de de cumul. action. cap. 2. num. 9. ac per consequens à voluntate actoris ejus exercitium pendet, ad quod reus obligare nequit.
- Competit actio negotiorum gestorum adversus dominum operis, si adhuc operario secum contrahenti solutum non foret, secus si ei solvit, prout solvere potest; licet sciat pecuniam etiam ad alterum pertinere, Card. de Luc. de credit. d. discurs. 73. n. 7.

53 n. 7. *Anfald. discurs. 44. á n. 5.* quia cū debitum solviffet, iterum solvere non tenetur, *per text. in l. solutum §. solutam ff. de pignorat. act.* ait Ro-
54 *vit. decis. 23.* & æquitas, in qua fundatur actio negotior. gestor. cessat, uti concludit *id. And. d. disc. 44. d. n. 5. & seqq.* ubi multa exempla invenies; secundum nostræ cogitationis resolutionem, & sic judicatum fuit.

55 *Id. Anfald. de comerc. & mercat. dict. discurs. 44. á num. 1.* agit de casu, quo quis cum aliquo, tanquam messorum principe, vulgò apud nos *Rey da quadrilha*, seu *Manegeiro*, sub certa mercede pro secandis messibus pactum fecit; qui solvere non tenetur aliis messoribus ab ipso principe rogatis, & conductis, ipse, licet princeps fugiat, aliis mercede non reddita, itaut nec actione subsidiaria teneatur, cum illi principi solviffet, *id. Anfald. sup. á n. 9.*

56 Alium casum *Anfald. ubi sup. n. 23.* affert per formalia verba, ibi: *Quin tum exemplum omninò identificum; ac decisum in tribunali Cardinalis progubernatoris de anno 1686. 25. Septembris, illud est, quod cum Dominicus Galeottus constitutere vellet domum quandam in civitate Nepefina, convenit cum Hieronymo Ferretro fabro lignario, ut opus ad suum artificium spectans perficeret sub certa mercede, Hieronymus autem in sui auxilium evocavit alios, & signanter Marcum Antonium Rondellam; cumque ex eo quòd Hie-*

ronymus factus est non solvendo, Rondella, aliique, qui operati fuerant in beneficium domus de novo constructæ, actionem subsidiariam intentassent contra Galeottum, iste, quia docuit, conventam mercedem effectivè numerasse Hieronymo, cum quo contraxerat, remansit absolutus. Vide cogit. 51.

COGITATIO VI.

Quando liceat verba contumeliosa articulare? Et de pæna articulantis ad intellectum. *Ord. tit. 20. §. 34.* & obiter multa advocatorum privilegia.

SUMMARIUM.

- 1 *Advocationis officium laudabile est, Advocatique non minus, quam milites militare dicuntur.*
- 2 *Multi nobilissimi viri apud Romanos hoc officium exercuerunt.*
- 3 *Nobilitate fulgent, eorumque officium dignitas dicitur.*
- 4 *Benè legibus utentes meliorem vitam agunt, quam Religiosi, & Concinatores, apudque Deum multum merentur.*
- 5 *Et eorum vitam periculo subjacere dici nequit; Apud Patrem Jesum Christum uti advocatum habemus, sicut Beatam Virginem Mariam, ibid.*
- 6 *Dum Christus Dominus noster erat in mundo pro multis advocatus fuit.*
- 7 *Multi Divi advocati fuere; qui referuntur.*
- 8 *Idiotæ sunt id negantes.*
- 9 *Advocati pro modico patrocinium præf-*

- præstare non debent.*
- 10 *Olim illis honorarium dicebatur salarium eis præstitum.*
- 11 *Privilegiis gaudent illis, quibus Doctores actu legentes potiuntur.*
- 12 *Eorum salario onus imponi nequit, à collectisque Conciliorum immunes sunt, & n. 13.*
- 14 *Torqueri non possunt, etiam indicis stantibus.*
- 15 *Licet imperiti sint.*
- 16 *De consuetudine non servatur.*
- 17 *Pro debito civili in carcerari non possunt.*
- 18 *An ultra quam facere possint teneantur?*
- 19 *Pænis vilibus non subjiciuntur.*
- 20 *In homagio pro crimine carcerari debent.*
- 21 *Tanquam testis in domo propria inquirendus est.*
- 22 *In libris, & aliquibus bonis eorum executio fieri nequit, & n. 23.*
- 24 *Mandatum tum ad lites, tum ad negotia manu propria scribi possunt.*
- 25 *Eorum privata scriptura, uti publica, fidem facit.*
- 26 *Vestibus sericis uti possunt, licet lex eas prohibens adsit.*
- 27 *Eis jus hospitalitatis, vulgò, aposentadoria competit.*
- 28 *Si carceri tradendi sint, in auditorio capi non debent.*
- 29 *Ita miles in exercitu, scholaris in scholis, Doctor in cathedra capi possunt.*
- 30 *Acquisitum advocationis munere quasi castrense peculium est.*
- 31 *Eis filii naturales non succedunt.*
- 32 *Pro salario suo Judicem privativum habent.*
- 33 *Extra curia conveniri non possunt, licet alibi inventi sint, salarii causa excepta.*
- 34 *A tutela excusantur.*
- 35 *Filius familias advocatus validè mutuas pecunias accipere valet.*
- 36 *A jure hospitalitatis, sicut medici, & Doctores excusantur.*
- 37 *Ad militiam, nec eorum filii cogi non debent, & ita observari jussum audivimus, & n. 38.*
- 38 *Afflictio afflicto addenda non est.*
- 39 *De aliis privilegiis, remissivè, & n. 40. & 41.*
- 42 *Advocati modestia, & cum gravitate loqui debent, aliàs puniuntur.*
- 43 *Aliquando verbis convitia proplantibus uti, necesse erit, sed modestè id fieri debent.*
- 44 *Hypotesis affertur, & questio incipit, & n. 45.*
- 45 *A rejectione, vel receptione articulo- rum de jure communi appellatio- nis remedium, sed jure nostro gra- vaminis concessum est.*
- 46 *Injurie pæna Judicis arbitrio com- missa est.*
- 47 *Jure nostro Regio pro verbali, sim- plicique injuria arbitrium Judi- cis certam taxam excedere nequit.*
- 48 *Si calumniosa allegatio pro injurie crimine non reputetur, saltè uti stellionatus crimen reputabitur, & pro eo pæne arbitrariae locus erit.*
- 49 *Pæna tamen à libero arbitrio Ju- dicis non pendet.*
- 50 *Quando libero arbitrio Judicis pæ- na commissa sit? & n. 51.*
- 52 *Pæna, de qua Ord. nostra lib. 3. tit. 20. §. 34. à libero Judicis arbi- trio non pendet.*
- 53 *Legatum hæredis arbitrio quando utile, vel inutile sit? & nn. seqq.*
- 54 *In voluntatem debitoris an oblige- tur, vel non, conferrì nequit.*
- 55 *Electio rei legata hæredi commit- ti potest.*
- 56 *Pæne quantitas, de qua in Ord. d. §. 34. Judicis arbitrio commissa tantum est, & n. 59.*
- 57 *Contumeliosa verba in Judicio pro- ferens injuriam committit atro- cem, utpotè coram Judice inflictã. Injuria delicti species est, ibid.*
- 58 *Delicta puniri Reipublica interest.*
- 59 *An detur appellatio à sententia pro- lata in arbitrio Judicis commissis?*

Notum

Notum quidém est advocatio-
nis officium laudabile, vitæ-
que hominum defensionis, & patriæ,
parentumque cum vulneribus, ac
præliis par esse: Advocati quoque,
non minús, quam milites, militare
dicuntur, l. *Advocati* 14. cod. de *Advo-
cat. diversor. Judicior.* l. *laudabile* 4.
cod. de *Advocat. diversor. judicum*, *Cu-
juc.* lib. 6. observ. 9. Donel. comment.
jur. civil. lib. 18. cap. 3. col. 1. in fin.
*Tiraq. de nobilit. cap. 29. num. 11. &
seqq. Guid. Pap. decis. 88. n. 2. & de-
cis. 388. n. 1. & seqq. Franc. Marc.
decis. 661. num. 4. vol. 1. Pet. Gregor.
Syntagm. jur. lib. 19. cap. 1. n. 8. Cas-
san. in catalog. glor. mund. p. 7. consi-
derat. 28. & seqq. Anton. Scap. de ju-
re non script. lib. 5. cap. 112. n. 9. Ca-
mill. Borrell. in sum. decis. tom. 1. tit.
64. de advocator. offic. n. 20. & 21. &
alii laudati per Aug. Barb. in d. l. ad-
vocati n. 3. & in d. l. laudabile n. 6. te-
nent etiam Simanch. de Republ. lib. 7.
cap. 21. n. 1. & 2. Joan. Grac. de no-
bilit. glos. 35. n. 10. in fin. Bobadill. in
politic. lib. 3. cap. 14. n. 60. Mart. de
jurisdic. p. 4. centur. 2. cas. 115. à n.
3. Baes. de inop. debitor. cap. 16. num.
148. Aug. Barb. de potest. Episcop. p.
3. alleg. 79. n. 21. Cabed. 1. p. decis.
214. n. 1. Mend. à Castr. 1. p. lib. 1.
cap. 3. num. 27. Card. in prax. verbo
Procurator. n. 5. cum multis Cost. ad
Caminb. annot. 64. à n. 4. id. Cost. in
lib. cujus titulus, stilus domus sup-
plicat. annot. 17. per tot. Sabel. in
summ. verb. Advocatus n. 25. vers.*

Advocat. qualiter, Danz. in pugn.
doct. tit. de *Advocat. cap. 1.* Jacob. de
Collantes, & *Avellaneda de re fru-
mentaria* lib. 1. cap. 12. n. 2. Schom-
born. *politicor. lib. 3. cap. 39.* Idque
munus nobilissimi quique apud
Romanos exercuisse leguntur, ut
Cicero, Tacitus, Plinius secundus,
Cæsar, alique Consulares quam-
plurimi. Ita Germanicum orasse
causas refert Suetonius in *caligul.*
cap. 3. undé sic ipsum alloquitur
Ovid. *Fast. 1. vers. 21.*

*Quæ sit enim culti facundia, sensimus oris
Civica pro trepidis, cum tulit arma reis.*

Unde Advocati nobilitate ful-
gent, eorumque officium dignitas
dicitur l. *providendum* 7. cod. de *pos-
tuland.* ubi August. Barb. n. 4. tenent
idem Cost. d. annot. 17. n. 23. Rebus.
de *privileg. Schol. privileg. 45.* Aze-
ved. ad l. 8. tit. 7. lib. 1. nov. recop. pag.
113. cum multis Carvalb. ad cap.
Raynald. de *testament. p. 1. à n. 284.*
feré omnes supra citat, Gusm. de
evict. q. 48. n. 5. Berton. de *negligent.*
p. 2. art. 2. n. 1. ubi per tot. de *negli-
gent. Advocator.*

Advocati legibus bené utentes
meliolem vitam agunt, quam Re-
ligiosi, & concinatores secundum
quid, multumque apud Deum me-
rentur, Jason in rubr. ff. de *just. &
jur. num. 8.* Cassan. in *catalog. glor.
mund. p. 4. consid. 51. & p. 7. consid.
32.* Hostiens. in *summ. proæm. n. 8.*
Gregor. Lopes ad l. 1. verb. *los jusga-
dores*, tit. 4. p. 3. Rebus. in *repet. cap.*

Rainu-

- Rainutius de testament. vers. imo pag. 545. Mart. de success. legal. p. 4. q. 18. n. 48. Scacia de sent. & re judicat. cap. 1. glos. 4. q. 1. à num. 34. Gausfin. de defens. in præf. à n. 2. Aug. Barb. de potest. Episcop. p. 3. d. alleg. 79. n. 16. Sabel. verb. Advocatus n. 1. alios referentes.*
- 5 Advocatorum ita benè gerentium periculosa vita dici nequit, cū etiam in cælis apud Patrem Omnipotentem Jesus Christus Dominus Noster pro nobis officium advocati gerat, *Joan. cap. 22.* sicut etiam Virgo Maria Domina Nostra, ut patet ex illa devotissima oratione, cujus initium est: *Salve Regina*, ibi: *Eia ergo advocata nostra & c.* *Aug. Barb. d. all. g. 79. n. 17. Guerreir. de Tutorib. lib. 8. cap. 10. n. 26.* & ita in terris, dum erat in mundo idem Salvator Noster pro Maria Magdalena, & pro altera muliere de adulterio accusata, & multoties pro Discipulis suis Advocatus extitit, asserunt *Roland. volum. 3. conf. 36. n. 5. Caccialup. in tract. de officio Advocat. q. 1. à n. 2. Ceval. com. q. 736. n. 12.* cum aliis idem *Aug. Barb.* ubi proximè à n. 17.
- 7 multi etiam Sanctorum advocatio- nis officium exercuerunt, uti Daniel, DD. Ambrosius, Lipardus, Leonardus, & Ivis testes sunt idem *Ceval. d. quest. n. 11. Mart. de juris- dict. p. 4. cas. 115. à n. 1. August. Barb. sup. n. 18. & seqq. Gusman. de evict. d. quest. 48. num. 6.* ubi dicentes ex Advocatis nullum Sanctum reperiri
- idiotas appellat, & num. 8. Advocatos monet, né pro modico salario patrocinium præstent, quia viles, & contemptibiles reputantur, & ita *Aug. Barb. dict. alleg. 79. num. 30.* Et hinc est, quod olim dabatur illis honorarium, quo nomine hujus excellentiam muneris magnificentissimam decorari placuit.
- Eisdem igitur privilegiis, quibus Doctores actu legentes, Advocati gaudent, nullumque illis personale munus injungi, nec onus aliquod imponi potest; à collectis quoque concilii immunes sunt, *l. sancimus cod. de Advocat. divers. judicior. Ord. lib. 1. tit. 66. §. 42. Francis. Marc. Delphin. decis. 185. n. 2. volum. 2. Laurent. Silvan. conf. 88. n. 4. & 14. volum. 1. Roland. à Val. conf. 66. n. 36. & 38. volum. 1. Gregor. Lop. l. 2. verb. Sabeduria tit. 10. p. 2. Menoch. de arbitr. cas. 379. n. 3. Camil. Borrel. de compromiss. §. 4. glos. 2. Aug. Barb. in d. l. Sancimus n. 3. & 4. ubi de bono Advocato solè- ne, & bonum nomen acquirente intelligit *Cost. ad Caminh. dict. annot. 54. cum aliis Carvalh. in d. cap. Raynaldus, d. 1. p. num. 271. & 284. Peg. ad dict. Ord. lib. 1. dict. tit. 66. §. 42.**
- Privilegia Advocatorum quod tidiè obvia, præter jam dicta, sequentia sunt: Primum; ut torqueri non possint, etiam stantibus indiciis *ex l. milites cod. de quest. glos. in l. milites ff. de re judicat. facit Ord. lib. 5. tit.*

tit. 133. §. 3. Faber ad lib. 9. cod. de dignit. definit. 10. Garc. de nobilitat. dict. glos. 35. n. 19. cum Marsil. Ben. & Vulpel. Boss. & Puteo, tenet Farin. q. 41. & seqq. ubi ampliat ad imperitos, & eos qui jam officium deposuere, & faciunt ea, quæ de Doctoribus, Licentiatis in simili quaestione ait Henriq. Bucer. in tract. de quaest. & torment. cap. 4. à n. 51. hujus privilegii limitationes affert Farinac. d. q. 41. à n. 49. ubi num. 54. & seqq. asserit de generali consuetudine illud non servari, contraquæ consuetudinem DD. ibidem insurgunt, & idem Bucer. d. cap. 4. n. 78. sed apud nos servanda est Ord. dict. §. 3. ubi casus exceptos manifestos facit, de quibus casibus cum multis id. Farin. d. quaest. 41. n. 100.

17 Secundum, ut pro debito civili incarcerari non possint ex l. Medicos cod. de professorib. & Medicis lib. 12. Soares tit. de los Gobiernos vers. quinto queritur, Azeved. ad l. 1. tit. 16. lib. 2. n. 3. & 4. Garcia, ubi sup. num. 22. & seqq. Faber. dict. definit. 10. Carvalb. in d. cap. Raynaldus p. 1. n. 286. Farin. quaest. 27. n. 83. ubi plures refert, Ægid. in direct. Advocator. cap. 13. n. 4. ubi n. 3. an teneatur ultraquam facere possint? Guerreyr. de invent. lib. 4. cap. 11. n. 73. & 74. ubi an bonis cedere possint?

19 Tertium, ne vilibus pænis subjiciantur idem Carvalb. ubi sup. dict. n. 286. & 291. & facit Ord. lib.

5. tit. 138. tenet Garc. d. glos. 35. n. 23. & 24.

Quartum, ut pro crimine carceri traditi, libera custodia, five homagio guadeant, multoties judicatum ostendit Phæb. 1. part. arest. 58. Cost. Styl. annot. 17. n. 14. Carvalb. d. p. 1. n. 292.

Quintum, ut ad illos, sicut ad egregias personas pro testimonio ferendo mittendum sit ex l. ad personas cod. de jurejurand. tenent Phæb. d. 1. p. arest. 56. Cost. d. annot. 17. num. 13. Farin. q. 77. n. 214. & seqq. Carvalb. d. n. 291. Ægid. d. cap. 13. sub n. 9.

Sextum, ut in libris, vestibus, & simili advocatorum supelletili executio fieri nequeat, licet alia bona non extent, ex Ord. lib. 3. tit. 86. §. 23. Carvalb. ubi sup. num. 269. & 286. Rebuf. de privileg. Scholar. n. 123. Parlador. lib. 2. ver. quotidian. cap. fin. 5. p. §. 3. num. 22. & 23. Jacob de collant. & Avellaned. coment. Pragm. in favorem rei frument. lib. 1. cap. 12. n. 2. Barb. ad dict. Ord. d. §. 23. n. 3. & 4. Ægid. direct. Advocator. cap. 13. num. 5. ubi ad contraria respondit, Mend. in prax. part. 2. lib. 3. cap. 21. Postb. de subbastat. inspect. 14. num. 14. Joan. Monach. de execut. in vestib. cap. 6. num. 23. & cap. 12. à num. 29. & cap. 14. à num. 78. cum aliis novissimè noster Gonçal. à Silv. in d. §. 23. à n. 11. & licet aliqui ex allegatis in subsidium hoc privilegium cessare dicat, mihi

- in terminis *d. Ord. d. §. 23.* in verbis, ibi: *posto que outros bens não tenhaõ*, idest, licet alia bona non habeant; contrarium placet.
- 24 Septimum, ut Advocati manu propria procurationes, (ut vulgò dicitur) vñ ad iudicia, tñ ad negotia conficere possint, & ita eorū uxores, *Cost. ad Caminb. dict. annot. 54. n. 6. Carvalh. dict. 1. p. num. 291. Phab. 2. part. decis. 161. n. 10.*
- 25 Octavum, ut scriptura privata Advocatorum, ac si publica scriptura foret, fidem faciat, idem *Carvalh. ubi sup.*
- 26 Nonum, ut vestibus sericis uti possint; licet lege sumptuaria prohibita sint, *Phab. 1. part. arest. 57. Cost. Styl. dict. annot. 17. num. 9. Carvalh. d. 1. p. n. 291.*
- 27 Decimum, ut Advocatis jus hospitalitatis competat, uti multoties iudicatum refert *Phab. 1. part. arest. 58.* ubi de Advocatis domus Supplicationis loquitur, & an de aliis idem dicendum cogitandum relinquit, licet affirmare statim videatur, ex eo, quod Advocati militare non minus, quam milites armatae militiae dicantur, ut probavimus sup. & cum multis aliis tenet *Parex. de edit. instrum. tit. 6. resol. 2. num. 5. Aegid. in direct. Advocat. dict. cap. 13. n. 1.*
- 28 Undecimum, ut Advocatus pro delicto carceri tradendus, in auditorio capi non debeat, *Bovadill. politic. lib. 2. cap. 14. num. 104. Aegidius d. cap. 13. num. 14.* sicut scho-
- laris in scolis capi non debet, nec miles in exercitu, nec Doctor in cathedra, *Rebus. de privileg. scholar. privil. 102. Clar. in prax. §. fin. q. 30. versific. in hoc autem, Decian. tom. 2. cap. 20. n. 11. Aegid. dict. n. 14.*
- Duodecimum, ut acquisita à filiofamilias Advocato advocacionis intuitu castrense peculium reputetur, quod quasi castrense appellatur, eique privilegia multa competunt, *Aegid. d. cap. 13. n. 2. & passim DD.*
- Decimum tertium, ut filii naturales Advocatorum succedanei non sint Parentum, *Carvalh. d. 1. part. n. 294. Phab. decis. 161. à n. 1.*
- Decimum quartum, ut procuratores in Curia degentes pro salario sibi debito debitores ad Curiam coram Iudice cancellariae Supplicationis domus trahere possint, *Ord. lib. 1. tit. 14. §. 2. & lib. 3. tit. 5. §. 11. Cabed. 1. p. decis. 214. n. 6. Mend. in prax. 2. p. lib. 1. cap. 3. n. 17.*
- Decimum quintum, ut extra Curiam Advocati conveniendi non sint, licet alibi inveniantur, quia ad Praesidem civilem Curialem remitti postulari valent; ad Curiam tamen alios vocare nequeunt praeterquam in causa salarii *Ord. lib. 3. tit. 6. ubi Peg. tom. 13. à n. 5. Cabed. 1. p. dict. decis. 214. n. 6.*
- Decimum sextum, ut à tutela excusentur *Paul. Chisti decis. Belgic. volum. 2. decis. 101. sub n. 5. Sabel. §. advocatus sub n. 14. & facere possunt*

possunt ea, quæ de Doctoribus, & procuratoribus affert in punct. *Guerreyr. de tutorib. lib. 2. cap. 2. num. 88. & n. 112. & Ord. lib. 4. tit. 104. §. 1.*

35 Decimumseptimum, ut mutuas pecunias Advocatus filiusfamilias accipere possit, *Gratian. for. cap. 576. à num. 3. Ricc. in prax. variar. resolut. cap. 121. Sabel. dict. §. Advocatus sub n. 14. & tom. 4. §. Senatusconsultum sub n. 2. cum habilitas contrahendi privilegium dici possit.*

36 Decimumoctavum ut ab onere hospitandi milites excusentur, uti de Medicis, & Doctoribus ait *Guerreyr. de privileg. cap. 10. num. 42. August. Barb. in repert. verbo Advocatis, pag. mibi 5. column. 1. & l. Medicos 6. cod. de professor, & Medic.*

37 Decimumnonum, ut Advocati, & eorum liberi ad militiam cogi non debeant *ex leg. Advocati 14. cod. de Advocat. diversor. Judicum, quia cum militare in officio suo dicantur ex dict. l. Advocati, afflictio afflictio addenda non est, l. navis 4. §. cum autem 2. ff. ad l. Rod. de jactur. l. Divus Marcus 14. in princip. ff. officio Præsid. l. si idem 11. ff. de jurisdiction. omn. Judic. l. pæna 9. §. fin. ff. ad l. Pompon. de parricid. l. tam dementis 28. cod. de Episcop. aud. cap. ex p. 5. de cleric. agrot. l. unic. cod. de imponend. lucrat. description. & ita consultus respondi in casu, quo Ma-*

gister exercituum, vulgò, *General dos Exercitos da Provincia da Beyra*, Advocatum militem fecit, quæ Rex ipsum Magistrum objurgans laxari jussit.

Sed de privilegiis Advocatorum hæc satis dicta sint: qui vero plura desiderat, DD. per nos allegatos adeat, apud quos forsân alia plura de hac materia inveniet.

An militum privilegiis gaudeant Doctores, & Advocati? *Vide Dian. resolut. moral. p. 7. tract. 6. resolut. 65. per tot. Crassus in §. testamentum q. 4. Sabel. dict. §. Advocatus, num. 14. & §. Doctor num. 15. ubi affirmando tenet, quoad privilegia ratione prærogativæ, & meritum concessa, secus quoad concessa ratione simplicitatis, & ignorantiaë *Carvalb. de testam. 1. p. à n. 288. ubi cum multis: an Advocati substitutionem militarem filio suo facere possint?**

Tantos igitur viros tot honoribus auctos, totque privilegiis cõdecoratos mala locutio non decet, modestè namquæ, graviter, probiter, & eloquentissimè Advocati tum in allegatione facti, tum juris se gerere debent, pauca, sed utilia effundendo ab importunis verbis, injuriosis, temerariis, subdolis, tumultuosis, & procacibus abstinendo, & aliter facientes, ab officio removeri possunt, & de injuria tenentur *l. quisquis cod. de postulando, glos. in l. ex ea causa ff. eodem tit. can. infamis*

*mis §. arcentur caus. 3. q. 7. Ord. nos-
 tra lib. 3. tit. 20. §. 34. Petr. Greg.
 Syntagm. jur. part. 3. lib. 49. cap. 6.
 num. 29. Bobadill. in sua polit lib.
 3. cap. 14. num. 65. Surd. decis. 99.
 n. 25. laudate per August. Barbos. in
 d. l. quisquis num. 15. Paris. de Put.
 de sindicat. verb. notorium cap. 2. n.
 3. Roland. conf. 36. à n. 25. volum.
 3. idem Paris. de excess. Advocator.
 cap. 1. n. 14. laudat. per Guazzin. de-
 fension. reor. in proæmio num. 10. &
 seqq. Gratian. cap. 81. n. 19. Xam. de
 offic. Judic. p. 1. q. 9. num. 252. & cum
 multis Sabel. §. Advocatus n. 13.
 Leuren. in jus canonic. sub tit. de pos-
 tuland. tom. 1. q. 984. n. 2. Barb. ad d.
 Ord. lib. 3. tit. 20. §. 34. August. Bar-
 bos. in repert. verb. injuria, pag. mi-
 hi III. col. 1. Mend. in prax. 2. p.
 lib. 3. cap. 19. num. 15. Peg. tom. 5.
 ad Ord. lib. 1. tit. 65. §. 25. num. 80.
 cum multis Farin. q. 105. n. 239.
 Fab. Golin. de procurator. 1. p. cap.
 2. n. 11. & 12.*

43 Si tamén utilitas causæ poscat
 convitia inadversarium objicere
 prætermittendum non erit, sed mo-
 desté explicandum Jacob de Graff.
 decis. cas. conscient. 133. sub n. 5. &
 7. lib. 2. p. 1. Farin. d. q. 205. n. 239.
 August. Barb. in dict. l. quisquis cod.
 de postuland. n. 15. Surd. decis. 89. n.
 25. novissimé Gonc. da Silv. ad dict.
 Ord. in 3. tit. 20. d. §. 34. num. 3. &
 ex eadem Ord. deducitur in verb. ibi:
Que naõ fação a bem de sua justiça,
idest, verba, quæ justitiæ aliegantis

non faveant; ergo, si ad bonum exitum causæ pergant, eorum licita allegatio existit.

Sed in causa inter duos in El- 44
 venfi civitate habitantes super actio-
 ne personali mota, objectio furti
 criminis specialiter tertio facti, &
 generaliter reo, ex parte ejusdem
 rei tanquàm defensio allata penitús
 impertinens erat; qua de causa ego
 partes actoris agens prædictis juri-
 bus nixus articulos delendos, reum-
 que puniendum pro injuria actori
 illata postulavi, quod Judex facere
 renuit, sed via gravaminis remediũ 45
 de jure nostro competens à recep-
 tione, vel rejectione articulorum
 argument. Ord. lib. 3. tit. 54. §. 2.
 Gonçalv. da Silv. ad Ord. dict. lib.
 tit. 20. §. 35. n. 4. licet à jure com-
 mun. in hoc casu appellatio detur
 Mascard. concl. 132. n. 1. Conciol.
 ad stat. Eugubin. lib. 2. rubr. 3. n. 35.
 Barb. ad Ord. d. lib. 3. tit. 53. §. 2. n. 2.
 Augustin. Barb. ad Concil. Trid. sess.
 14. cap. 20. n. 22. de reformat. Salg.
 de Reg. protection. 2. p. cap. 1. n. 141.
 idem Gonçalv. da Silv. ubi sup. n. 2.
 & ad §. 34. n. 10. ad Præsidentem Pro-
 vincia, vulgò, Corregedor, jussum
 fuit articulos deleri, & circa pænã
 juxta legis formam Judicem proce-
 dere: Judex autém iterum renuit
 putans pænã, de qua in dicta Ord.
 lib. 3. tit. 20. d. §. 34. arbitrariam sibi
 liberé esse; sed contrarium veriús
 esse respondi.

Siquidém, habita pro delicto in- 46
 juria

juræ allegatione illa, certum est, pœnam Judicis arbitrio competere, *l. item apud labeonem §. ait Prætor ff. de injur. l. fin. ff. eod. tit. §. in summa Inst. eod. tit. Gom. tom. 3. variar. cap. 6. num. 7. & ibi Ayll. n. 9. Clar. in §. injuria num. 8. & ibi Bajard. Boss. tit. de injur. num. 30. Farin. quest. 105. n. 56. & seqq.*

47 Quod quidem arbitrium apud nos pro injuria simplici verbali ultra quantitatem quindecim aureorum summam excedere nequit *ex Ord. lib. 1. tit. 65. §. 25. ubi Barb. & Peg. tom. 5. glos. 25. n. 21.*

48 Si autem pro crimine legitimo non habeamus illam convitii objectionem, sed tantum comprehensam sub crimine stellionatus, semper pœna arbitraria locum habet *ex l. 3. §. pœna autem ff. de crimin. stellionat.*

49 Quocumque autem modo sumatur pœna, à libero arbitrio Judicis non pendet.

50 Quia, ut pœna mero arbitrio Judicis commissa dicatur, requiritur quod in lege inveniatur verba liberum arbitrium denotantia, quæ quidem verba sunt: *remitto Judicis voluntati*—vel, *libero arbitrio Judicis, seu potestati ejus*: ut tenet *Afflict. decis. 287. num. 7. vers. intelligitur, Bart. ad text. in leg. si qua pœna ff. de verbor. significat. Dec. ad text. in cap. ad hæc de appellat. num. 4. ibi: Quando voluntati Judicis, & liberæ potestati ejus aliquis committitur, se-*

cus verò si arbitrio ejus simpliciter relinquatur, quia de arbitrio boni intelligitur &c.

Quando autem arbitrium ple- 51 num, seu liberum, vel regulare tum ab homine, tum à jure, & quibus verbis concessum Judici videatur, vide *Tusch. lit. A. concl. 476. num. 1. Menoch. de arbitr. lib. 1. quest. 6. 8. 9. & 73. per tot. Myns. 3. obs. 28. Nicol. Boer. decis. 344. n. 8. Seraph. de privileg. jurament. privileg. 132. à n. 13. & à n. 81. Lancelot. de attentat. cap. 12. limit. 10. num. 8. 11. & 15. Salgad. de Reg. protect. part. 3. cap. 13. à n. 33.*

Cum autem text. noster non 52 disponat per verba denotantia liberum arbitrium, quia se explicat per hæc verba: *mandará, e além disso dará*, idest *jubebit, & ultra sumet*, & ibi: *a pœna, que merecer*, idest, *pœnam, quam meruerit*, quæ quidem sunt verba futuri, sive modi mandativi, & sic præceptiva, & ita dispositionem inducunt, cum verba significacione sumi debeant *Quasim. de defens. reor. 2. p. defens. 19. n. 13. venit afferendum dispositionem nostri textus circa impositionem arbitrariam liberè non esse.*

Confirmatur, quia licet lega- 53 tum arbitrio hæredis inutile sit, *per text. in l. senatus 43. §. legatum ff. de legat. 1. leg. fideicommissaria 46. §. quod si ita ff. de fideicommiss. liberator. & est ratio, quia in voluntatem debitoris*

debitoris an obligetur, vel non conferri nequit, *l. sub hac 70. ff. de obligat. & act. l. stipulatio 17. l. à Titio 108. §. ult. ff. de verb. obligat. l. hac venditio 7. ff. de contrahend. empt. l. in vendentis 3. cod. eod. tit. l. 2. §. Scævola 54 vol. ff. de eo, quod cert. loc.* Tantummodo procedit casu, quo per testatorem mero, atque libero hæredis arbitrio relinquatur, non verò quando de arbitrio simplici fit mentio; tunc enim boni arbitrio viri omnino standum est, *text. in leg. si ait ff. delegat. 1. text. in l. 1. ff. eod. tit. explicat Gom. var. 1. tom. cap. 12. n. 47. 55 Vin. lib. 2. selectar. cap. 25. per tot. sicut ipsi hæredi accidentia legati committi possunt, puta electio rei, l. si quis à filio 32. §. si qui plures ff. delegat. 1. aut personæ, l. si quis servum 8. §. si inter duos ff. legat. 2. l. utrum 7. §. cum quid ff. de reb. dub. & ita tēpus debendi legatum, l. centessimis 46. §. penult. ff. de verbor. obligat. & ita de hac specie accipiendus est *text. in l. uxori 51. §. Scævola ff. delegat. 3.* hanc materiam optimè explicat *Gonçal. ad text. in cap. cum tibi 13. de testam.**

56 Unde, quia in nostro *text.* inveniuntur sequentia, ibi: *a pena que merecer segundo a qualidade das pessoas, e da infamia das palavras,* idest, pœnam, quam meruerit secundum qualitatem personarum, & infamiam verborum; dicendum esse putavi, & puto, quòd arbitrium, de quo in nostro *text.* agitur, tantum-

modo esse circa pœnæ quantitatem; sed ille, qui contumeliosa verba in 57 *Judicio dixit, injuriam committit, text. in l. siquidem aviam cod. de injur. & supra probatum manet, talisque injuria, quia in præsentia Judicis, semper dicitur atrox Gom. tom. 3. cap. 6. de injur. num. 4. & injuria dicitur species delicti: ergo Judex debet eum punire, & solùm ad pœnæ quantitatem ejus arbitrium versatur, quia Reipublicæ interest, ne 58 delicta maneant impunita, l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil.*

Ex quibus dicendum erit nos- 59 *trum text. solùm quantitatem pœnæ arbitrio Judicis reliquisse, quod quidem modus dicitur, & ab arbitrio ejus datur appellatio per Dec. ubi supra n. 6. Lancelot. de attentat. p. 2. cap. 12. limit. 10. num. 11. cum aliis Aug. Barb. ad text. in c. 16. n. 7. Salgad. de Reg. d. 3. p. cap. 13. num. 40. & seqq. qui per totum illud caput agit an à sententia lata à Judice, ut bono viro arbitrante, vel arbitrio juris, vel in iis, quæ judicis arbitrio regulari, vel etiam libero relinquuntur, seu etiam conscientiæ, potestati, ejus vè mero officio, appellationi interpositæ non deferens vim faciat? Et quid in appellatione ab actibus, & sententiis negativis? de quo Vide Covasr. var. lib. 2. cap. 12. Gom. var. tom. 3. cap. 1. num. 63. cum multis Farin. quæst. 17. à n. 27. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 70. ubi contrarias opiniones conciliare conatur, quem 6 reprobatur*

reprobat idem *Farin. d. q. 17 n. 29. vers. veram*, & videndi plures, quos refert *Guer. de invent. lib. 2. cap. 1. n. 47. & 48.* ubi à num. 3. quid apud nos servandum in appellationibus à sententiis arbitratorum, & similibus, de quibus, & de arbitris vide *Ord. lib. 3. tit. 16. 17. & 78. §. 1.* Tandem in illo jurgio reum condemnari obtinui; cætera de materia d. *Ord. lib. 3. tit. 20. §. 34.* vide ibi *Barb. & Gonzalv. da Silv.*

COGITATIO VII.

An hujusmodi pœna statim, an post finitum judicium infligenda sit? Et agitur de intelligentia *Ord. lib. 5. tit. 118.* & an opponens adversus testes falsa convitia puniri debeat?

SUMMARIUM.

- 1 Verba futuri temporis in futurum dispositionem suam conferunt.
- 2 Actio ex allegatione calumniosa descendens post finitum Judicium reservanda, & n. 3.
- 4 Contrarium verius est, se utraque opinio cum suo casu in pace requiescit, & n. 5. & 6.
- 7 Ratio differentie traditur, & n. 8.
- 9 Injuriam passus per viam Judicii protestari debet.
- 10 Actio injuria anno præscribitur.
- 11 Annus quando incipiat, si injuria per viam Judicii facta sit?
- 12 Adversus testes objiciens an de injuria teneatur, & quando hujusmodi convitia opposita admittenda sint? & n. 13. cum seqq. ubi

quando animus injuriandi adesse dicatur?

- 15 Facto contrario virtus protestationis tollitur.
- 22 Verba ex natura sui injuriosa animo injuriandi dicta præsumuntur.
- 24 Removens fideiussorem uti pauperem an de injuria teneatur.
- 25 Paupertas per se mala, nec turpis est.
- 26 An adversus electum objiciens de injuria teneatur?
- 28 Faciens lege permittente in edictum quod quisque juris non incidit.
- 29 Qui juris autoritate facit coactè, puniri non debet.
- 30 Ut evictio competat authorem laudare, & litem prosequi reus debet.
- 31 Accusans in favorem fisci pro injuria tenetur, si animus calumniandi adsit, & n. 32.
- 33 Dolus, seu malitia ex conjecturis probatur.
- 34 Error a calumnia excusat.
- 35 Interesse proprium calumniam deficere arguit, & n. 40.
- 36 Libertum accusans de capitali crimine vel in servitutem petens, & succumbens contra tabulas possessione removetur.
- 37 Quæ privatio cessat, si accusatio de morte patris accusantis fiat, & n. 40.
- 38 Heres necem defuncti vindicare tenentur, aliàs uti indigni hereditate privantur.
- 39 Quod consuetudine non servatur.
- 42 Filius patre absente, actionem pœnalem in factum habet contra libertum, illum in Judicium absque venia, vocantem.
- 44 Absolutus à crimine an suum accusatorem pro injuria, & damnis convenire possit? & nn. seqq.
- 46 Apud quem Judicem accusatio ista instituenda foret? & n. 47.
- 49 Accusator calumniator non dicitur ex eo solum quod non probavit, & n. 52.

n. 52. & seqq. declaratur.

51 Jus salvum quando necessarium fiat?

52 An, & quando absque probatione delicti quis capi debeat? & nn. seqq.

55 Ord. lib. 5. tit. 18. intelligitur.

57 Judicatum ostenditur, & alio exemplo comprobatur.

I **P**Ræcedenti successiva quæstio est, an hujusmodi pæna statim sit infligenda, an verò lis prius terminari debeat? Pro parte negativa faciunt verba *text. nostri*, ibi: *E além disso dará, idest, & ultra id dabit.* quod verbum cum sit futuri temporis, in futurum dispositio sua inferri debet.

2 Secundó, facit *l. siquidem aviam 10. cod. de injur. & famos. libel.* ubi reservatur actio injuriarum, quæ competeat diffamationis causa ad tempus, quo Judicium finitum fuerit.

3 Tertió, facit *text. in leg. si tibi 31. cod. de liberal. caus.* quæ supposito eodem casu in præcedenti *l. figurato*, sic ait *Tunc demúm etiam de his, quæ direpta probaverit, restitutionem (cum pro libertate fuerit pronunciatum) petiturus &c.*

4 His tamen non obstantibus, contrarium est sequendum, & pro concordia casus duplex distinguendus est: primus, scilicet, quando allegans in suis articulis verba diffamantia profert, quæ liti suæ fovent, & ad suam justitiam faciunt; secundus casus, quando verba nihil commodi ad litem reducunt: in hoc se-

cundo casu procedit nostra resolutio, ideoque non admittuntur testes ad probandos hujusmodi articulos.

At verò in primó casu testes admittuntur ad probanda convitia articulata, tanquám fundamentum intentionis allegantis, in quo eventu licitum est verba diffamantia allegare, *argum. à contrario sensu ejusdem Ord. & tenet Cardos. in prax. verb. injuria n. II.*

Si autém verba in hoc casu non vera sint, aut non probentur, tunc allegans de injuria tenebitur, & in his terminis procedit *text. in l. dict. si quis aviam*; quidam enim de populo mulierem tanquám ancillá civitatis accusabat, & ita injuriam ei inferebat, si libera esset, ut probatur etiam *ex text. in d. l. si tibi*, & ita actio injuriarum in hoc casu nõ potest experiri antequám Judicium terminetur, quia ante non fit compertum, an allegans probavit, necné?

In secundo autém casu figurato necessarium non est, ut tale tempus elabatur, & ratio differentię in eo posita est, quia qualitas, quæ aggravat delictum in nostro casu, est allegare talia verba in Judicio, quando allegantis non interest, cujus subsistentia eo ipso datur statim, quando verba apparent prolata; at verò in altero casu, quando allegantis interest, qualitas injuriam importans intervenit tempore, quo quæstio absoluta fuerit, & ita venit intelligendus

us Cardos. ubi sup. indistinctè loquens.

8 Hæc consideratio probatur ex d. l. si quis aviam, in qua alius casus figuratur, nempe, quando actor à Judicio recessit, in quo statim potest de injuria agi; undè benè sequitur, quod allegans statim puniendus venit, si terminatio Judicii ad hunc effectum necessaria non sit, quod in nostro text. quando allegantis non interest, hic veritate fulcitur.

9 Ex quibus advertendum est primò, quod pars per viam Judicii injuriata, si hujusmodi injuria tendat ad justitiam adversarii, protestetur de injuria, ut tenet glos. ad dict. l. si tibi cod. de liberal. caus.

10 Deindè advertendum est secundò, quod licet actio injuriarum, elapso anno, evanescat; leg. si non convitii cod. de injur. l. 17. §. 6. ff. eodem, talis annus incipere debet à die finiti Judicii, quando patet allegantem in sua intentione defecisse, certi namquè juris est, injurias procedentes ex aliquo actu, super quo litigatur minimè in medium esse proferendas, nisi post finitam illam litem ex qua ortæ sunt, dict. l. 10. cod. de injur. Friederic. Andr. de cumulat. action. cap. 9. num. 30.

12 Tertiò est advertendum licet opponens contra testes ad probandas exceptiones non admittatur, exindè non sequitur eo ipso condemnari debere, quia ad rejicienda convitia adversus testes, non solum qua-

litas convitii, sed etiam an testes in dictis suis objectiones confiteantur, quo casu repulsas, seu ipsa convitia opposita lex repelli jubet, sicut, & quando testes nihil substantiale ac opponenti præjudiciale dicunt, & etiam quando aliquid circa substantiam testentur, cum aliis testibus non rejectis, & integræ fidei concordantes sunt Ord. lib. 3. tit. 62. §. 3. Mend. à Castr. 1. p. lib. 3. cap. 13. à n. 6. ideò agens injuriarum in hoc casu victor non erit, si convitia vera erant, & ad diminuendam testis fidem faciebant, licet attento processu recipi non debuissent.

Advertendum tamen duxi valde controversum, an opponens contra testes crimen, ut convitia, & non probans, injuriarum actione teneatur, si protestatus fuerit se id non animo injuriandi, sed ad sui defensionem facere? In qua juris quæstione injuriam, & ejus pænam negant, & opponentem impunè relinquunt Bald. in l. fin. ff. quisque jur. Aufrer. in addit. ad decis. 409. in fin. Capol. Tolosan. Petr. Rebus. in tract. de test. artic. 36. à n. 44. Jason in l. non solum §. morte num. 47. ff. de nov. oper. nuntiat. Paul. Granut. Theorem. 5. latè Honded. cons. 96. à n. 19. junct. 36. & seqq. Gratian. discept. cap. 81. n. 9. Petr. Paul. Xamar. de offic. Judicis 2. p. q. 8. n. 42. cum multis Franc. confid. 58. num. 10. quibus addo August. Barb. ad text. in l. quisquis 6. cod. de postuland. n. 17.

- 14 Contrarium tamen, scilicet, quod puniri debeat tenent *Bart. in l. si quis extraneus in princip. & ibi Alexand. n. 6. ff. de acquirend. heredit. Salicet in l. si non convitii n. 6. cod. de injur. Socin. Sen. conf. 118. n. 4. & 5. lib. 1. quos refert Vincent. Honded. conf. 96. n. 3.*
- 15 quia facto contrario tollitur virtus protestationis, *cap. sollicitudinem 54. de appellat. cap. cum M. de const. Iranc. d. conf. n. 9.* quibus addo *Cardos. in dicto verb. injuria dict. num. 11. vers. Et idem licet obscure.*
- 16 Sed conciliatio est ut prima sententia procedat, quando obiciens crimina, & convitia, ea non probans ostendit, se animo injuriandi, & dolo caruisse, puta, quia testibus, vel falso rumore deceptus crimina opposuit, vel potentia adversarii objecta probare non potuit; secunda vero sententia procedit quando sola protestatione ita convitia allegans nititur, tenent *cum Felin. in cap. 1. n. 18. de except. Alex. in l. 1. tit. 7. n. 28. & 33. lib. 4. compilat. quos affert Balboa loc. sup. citat. Vincent. Honded. d. conf. 96. n. fin. cum quibus Iranc. de protest. conf. 58. n. 11. quem sequitur noster Peg. tom. 5. ad Ord. lib. 1. tit. 65. §. 25. num. 200. & seqq. ubi à n. 193. usque ad n. 203. eundem Iranc. d. conf. 58. à num. 1. usque ad n. 11. per formalia verba transcripsit eum per capita, in capite 65. citans.*
- 17 Præter supra citatos, de hac

quæstione etiam agunt *Oldrad. conf. 53. Boer. conf. 4. num. 21. & 22. Boss. tit. de injur. n. 21. Julio Clar. q. 53. vers. Caveant. And. Gaill. lib. 2. obs. 101. n. 7. cum quibus And. Fachin. lib. 9. controu. cap. 13. eandem quæstionem disputat actionem injuriarum denegans, & pro hac parte bis judicatum in Collegio facultatis juridicæ, almæ universitatis Ingolstadiensis refert.*

Unde, ut me expediam, fundamenta utriusque sententiæ referre, & expendere, licet pro sententia, scilicet, affirmante adest *text. in l. si non convitii, dict. l. siquidem cod. de injur. d. l. si tibi cod. de liber. causa, l. si verò §. 1. ff. qui satisfacere coguntur, cap. 1. de elect. in 6. cap. nuper bis de accusat. l. 1. cod. de Advocat. diversor. Judicior.*

Pro neganti sententia ad sunt *text. in l. si quis de libert. 12. ff. de injur. l. ult. ff. quod quisque juris, l. differere §. si communem ff. de jur. Fisci, l. nulla cod. de delator. l. qui cum 14. §. si patris ff. de bono libertor. l. qui ex libert. ff. de liber. caus. l. si libertus ff. de in jus vocand.*

Ad leges affirmantes sententiæ fundamentum *Fachin. dict. cap. 13.* respondet, in primis ad *l. si non convitii cod. de injur.* nihil ad rem facere, quia loquitur de eo; qui in rixa convitium dixit, quæ quidem responsio mihi displicet, ex eo quia *in d. l. non solum* agitur de injuria calore iracundiæ in rixa, sed etiam de injuria

injuria tranquillo animo, seu extraxam illata, ut ex verbis, ibi: *si non convitii consilio te aliquid injuriosum dixisse probare potest, fides viri à calumnia te defendit, si autem rixam in consulto calore prolapsus homicidii convitium objecisti &c.*

21 Ex quibus verbis constat, quòd licet *d. l. à vers. si autem pro responsione Fachinei* faciat, à principio affirmanti sententiæ ipsam *l.* favere negari nequit cum *eadem l.* non solùm animum injuriandi abesse, sed etiam convitii veritatem adesse requirat; undè licet opponens adversus testes animo injuriandi careat, quatenus sui juris, ac se defendendi gratia id facit, adhuc veritas convitii adesse debet, ut de injuria non teneatur *ex dict. l. si non convitii.*

22 Ad *text. in dict. leg. siquidem aviam cod. eod. tit.* respondet *Fachin.* eam legem non loqui de eo, qui sui juris afferendi, aut differendi gratia aviam suam ancillam esse dixit, sed infamandi causa, ut patet ex verbis: *si aviam tuam ancillam infamandi causa*; sed hæc etiam responsio displicet; siquidem *text.* procedit de eo, qui in Judicio aviam suam tanquàm Reipublicæ ancillam accusabat; & non solùm actio injuriæ conceditur, quia animus injuriandi aderat, sed etiam quia in probatione servitutis accusans deficiebat, alioquin pronuntiatio pro libertate expectanda non esset, uti

lex ipsa requirit, ut actio injuriæ concedatur, prout *ex text.* aperte constat; imò puto ego infamationem ipsam ex defectu probationis collectam esse, cum verba, sui natura injuriosa, animo injuriandi prolata esse præsumantur, *Salicet. in l. si non convitii cod. de injur. cum aliis Card. verbo injuria n. 5. & ibi Addition. ex quibus pro sententia affirmante text. in d. l. siquidem* benè à *DD.* affertur.

Ad *text. in d. l. si tibi 31. cod. de liberal. caus. Fachin.* respondet, eam loqui de eo, qui improbæ servitutis quæstionem movit, idest, per calumniam, *ut glos. ibi* exponit, quæ quidem responsio non placet, cum adversus eam procedant à nobis proximè exposita pro intellectu *d. l. siquidem aviam*; quia similiter *in d. l. si tibi* quæstionis motæ super servitute finis desideratur, ut actione injuriarum agere accusatus possit.

Ad *l. si vero §. 1. ff. qui satisfacere cogantur, Fachin.* respondet, ad rem non facere, nam loquitur de eo, qui evidentissimè locupletem, aut approbatum fidei jussorem non accepit, quæ responsio nihil obstat adversus sententiam affirmantem, immò eam confirmat per argumentum de minori ad maius *ex text. in l. 1. §. sed consulto ff. de iis, quæ testament. delent. l. qui pignoris 36. ubi Immol. de acquirend. possess. l. penult. in fin. ff. si quis caut. l. si non singuli 5. cod. si certum petat. l. 3. cod. de condit.*

indebit. cap. cum cunctis 7. ubi DD. de elect. Everard. loc. 65. à minori, Pacian. de probat. lib. 2. cap. 28. num. 41. Farin. q. 24. n. 10. cum aliis, optimé Scob. de purit. sanguin. q. 4. §. 3.

25 à n. 26. cum enim paupertas per se mala, nec turpis fit, *Guerreyr. de muner. Judic. rubr. 1. n. 73.* minus est locupletem, tanquam pauperem non admittere, quam aliquem convictio aliquo de sui natura injurioso afficere: sed sic est, quod locupletem in fideiussorem non accipiens, de injuria tenetur: ergo multo fortius apponens falsa convitia teneri debet; quia maius delictum est objicere crimina, quam divitias, seu earum effectus denegare.

26 *Ad cap. 1. de elect. lib. 6. Fachin. respondet loqui de eo, qui crimina objecit adversus electum, & non dicere eum teneri actione injuriarum, sed de ecclesiasticis beneficiis suspensum esse, de eo autem, qui crimina opposuit adversus testes Summorum Pontificum nihil ibi de cernere, eodem modo ad text. in l. super iis de accusationib. respondet idem Fachin. quæ quidem responsiones etiam displicent ex eo, quia nulla discriminis ratio considerari poterit inter objicientem adversus personam electam, vel adversus testes, nec ulla contemplatur in d. cap. 1. de elect. sed tantummodo probationis defectus, & similiter in dict. cap. super iis de accusat. ubi licet accusatio, denunciatio, & exceptio,*

prout diversa inter se habeantur ad effectum tantum subscribendi est; undè sicut opponens contra electum, & non probans punitur, ita adversus testes objiciens puniri debet.

Ad l. 1. cod. de Advocat. divers. 27 Judicior. Fachin. respondet, loqui de eo, qui instituit accusationem contra patronum causæ, qui prævaricatus fuisset, quod nihil commune cum quæstione nostra habet secundum eundem Fach. sed hæc responsio ex traditis ad cæteras repellenda venit.

Pro examine autem negantis 28 sententiæ fundamentorum imprimis se se offert *l. ult. ff. quod quisque juris*, ex qua *Bart.* hanc conclusionem deduxit; nempe, qui facit, lege permitte, in edictum quod quisque juris non incidit; quod ad quæstionem nostram, aut etiam pro negativa nihil facit; cum jus falsa convitia adversus testes opponi non permittat.

Secundò *text. in dict. l. 12. ff. 29 de injur.* quæ sic se habet: *siquis de libertate aliquem in servitutum petat, quem sciat liberum esse, neque id propter evictionem, ut eam, sibi conservet, faciat, actione injuriarum tenetur*, in quo lex hæc opinioni neganti faveat, non capio, nisi arguendo in hunc modum: qui, jure authore, coactè facit, puniri non debet; siquidem ut quis actionem 30 evictionis habere possit, authorem suum laudare, & litem prosequi debet

bet l. 1. cod. de pericul. & commod. rei vendit. l. emptor, cod. de evict. Ord. lib. 3. tit. 45. §. 2. & 3. Gufm. de evict. q. 12. à n. 13. Barb. in l. venditor. ff. de Judic. à n. 56. Cald. de empt. cap. 31. n. 27. Mend. in prax. I. p. lib. 4. cap. 8. n. 8. igitur necessitas laudandi auctorem, & litem prosequendi, ut evictio conservetur, agentem ab injuria excusat; qua necessitate cessante, de injuria tenetur; & hic est sensus dict. l. si quis delibetate: sed sic est, quod objiciens falsa convitia adversus testes nulla necessitate ad id compellitur: ergo puniri debet, si in probando defecerit.

31 Tertió dict. l. deferre §. 1. ff. de jur. fisc. ibi: sed communem causam sibi cum fisco quis deferre potest, nec per hoc famosus est, licet in causa sua non obtinuerit, & ita text. in l. 44. eod. tit. ibi: delator non est, qui protegenda suæ causæ gratia, aliquid ad fiscum nuntiat: similiter text. in d. l. nulla, cod. de delatorib. lib. 10. ibi: nulla macula, vel crimine delatoris aspergitur is, qui cum ab officialibus fundum, seu domum fisci possidere contenderetur, non se, sed alium ejus rei possessorem esse monstraverit. Sed ut hujusmodi leges opinioni neganti non inserviant, paulisper immorandum, & advertendum erit, quod accusans, seu aliquem in fiscum deferens, & non probans, calumniator dicitur, & ut talis damnatus infamia notatur, l. 1. & l. 4. §. calumniator ff. qui notantur infamia.

32 mia; ut autem calumniator dicatur, & puniatur, solum probationis defectus non sufficit, sed etiam malitia, seu dolus requiritur, l. 1. §. sed non utique ff. ad Senat. Cons. Turp. infra exponendus.

33 Dolus, seu malitia solummodo ex conjecturis probari potest; igitur Judex reum ab accusatione absolvens incipit consilio quærere, qua mente accusator datus ad accusationem processit, dict. l. 1. d. §. non utique ff. ad Turp. ubi error sufficit ut à calumnia excusetur.

35 Unde, si error sufficit, ut accusator absolvatur dict. l. deferre §. 1. ff. de jur. Fisc. communem causam decernit sufficientem etiam esse, ut accusator, non teneatur, licet in probando defecerit, interesse namque proprium præsumptionem calumniæ, seu malitiæ aufert; & ita procedunt duo alia jura in d. l. delator 44. & dict. l. nulla; quæ ad nostram quæstionem nihil faciunt, cum objiciens adversus testes jus suum prosequi poterit, absque eo quod falsa crimina objiciat.

36 Quartó text. in d. l. qui cum maior natu 14. §. si patris ff. de bon. libert. ibi: si patris mortem defendere necesse habuerit, an dicendum sit, hic quoque ei succurrendum, si libertum paternum propter hoc accusavit; Medicum fortè patris, aut cubicularium, aut quem alium, qui circa patrem fuerat? Si affectione, & periculo paternæ substantiæ ducente, ne cesse habuit accusa-

accusationem, vel calumniosam instituere; quæ nihil ad quæstionem pro neganti sententia facit; sciendum quippé est, quod libertum accusans de capitali crimine, vel calumniosé in serviutem petens, & succumbens à contratabulas possessione removetur, *d. l. 14. de bon. libert.* quæ privatio cessat, quando filius libertum de patris morte accusavit, *dict. §. si patris mortem*, quia filius, vel hæres defuncti mortem non vendicantes indigni fiunt, & ab iis fiscus hæreditatem aufert, *textus in l. hæredem 17. l. portiones 21. ff. de iis, quibus ut indign. l. 1. cod. eod. l. necessarios §. 2. l. cum fisco, l. si sequens ff. ad Syllan. l. Senatuscons. §. si filiusfamilias ff. eod. l. minorib. l. cum fratrem, l. sororem ff. de his, quibus ut indign. l. si quis §. quoad causam ff. ad Syllan. l. ejus qui 29. ff. de jur. fisc. l. Marcell. 3. §. ult. ff. ad Tribell. Boss. tit. de his, quibus ut indign. n. 3. Clar. §. fin. quæst. 79. n. 8. Anton. Gom. lib. 1. var. cap. 10. n. 30. Connan. lib. 10. comment. cap. 7. num. 5. vers. est, & cum non est hæres, Peregrin. lib. 2. tit. 5. num. 1. Bellon. de jur. accrescend. 2. part. cap. 7. quæst. 54. num. 68. Sixtin. cap. 10. num. 13. Cald. Per. cons. 35. num. 2. cum aliis Portug. de donat. Reg. cap. 31. n. 2.*

39 Guer. de divis. lib. 2. cap. 2. n. 97. quod de consuetudine non servatur, Clar. ad §. fin. q. 79. num. 8. vers. scias tamen Peregrin. *dict. lib. 2. tit. 5. n. 22.* Gauzin. de confiscat. concl. 13. am-

pliat. 6. num. 52. Sixtin. d. cap. 10. n. 24. Nogueirol. alleg. 13. n. 24. cum aliis Portug. sup. num. 8. Gom. 3. var. cap. 3. n. 62. Valer. de transactionib. tit. 4. quæst. 7. n. 103. Castell. de usufruct. cap. 40. n. 40. Cancer. 1. var. cap. 6. num. 12. Barri tit. 9. n. 6. cum aliis idem Guerreyr. *dict. cap. num. 98.*

Ex quibus patet, quod necessitas accusandi libertum, & præsumptio contra libertum, medicum, & cubicularium efficere, ut accusator à contratabulas possessione non removeatur, quæ necessitas proponente adversus testes non adest.

Quintó *dict. l. qui ex libertate* ff. de liberal. caus. nihil probat, in ea namque agitur de eo, qui Judicii de evictione servandi causa contra libertatem agit, igitur dicendum idem, quod diximus supra ad l. 12. ff. de injur.

Sextó tandem *dict. l. libertus* ff. de in jus vocand. nihil penitus pro neganti sententia facit, cum in ea agitur de liberto in jus contra prætoris edictum filiumfamilias patroni sui vocante, contra quem filius, absente patre, pænalem in factum actionem exercere potest.

Ex dictis patet, quàm periculosum sit opinionem negantem sequi, cujus fundamentis non obstantibus, conciliatio, de qua sup. num. 16. & seqq. secutione digna fit, ejus namque primum membrum ex legibus

legibus pro neganti contemplatis probatur; secundum verò pro affirmati sententia certius evadit, & multo fortius utrumque ex sequentibus manifestum fiet.

44 Prædictis proxima est illa quæstio quotidie in manus versanda, prout mihi bis jam evenit, scilicet, an accusatus, & absolutus de aliquo crimine suum accusatorẽ pro injuria, & damnis convenire possit? Et in factò habui, quod quædam mulier nigri coloris accusata de servi corrupti crimine, & ex defectu probationis absoluta, suum accusatorem pro injuria, & damnis postea in novo processu, diverso que Judicio conveniebat.

45 Quæ quidẽ muliercula intentionem suam fundabat in *Ord. lib. 5. tit. 118. ibi: Mandamos, que o tal quereloso seja nessa mesma sentença condemnado nas custas, e em todo o damno, e perda, que o Reo por razão dessa querela, & accusação receber, idest, jubemus, ut talis querelam faciens per ipsam sententiam teneatur ad expensas, omneque damnum, quæ Reo talis querelæ accusationis ratione inciderint.*

46 Ego partes rei gerens dixi, eum accusari non posse, nisi coram Judice primi processus, & omnino esse absolvendum, ad quod adducebam *text. in l. 1. §. sed non utique ff. ad Senatuscons. Turpillian. jus verbis utendo ibi: sed non utique, qui non probat, quod intendit, protinus*

calumniari dicitur; nam ejus rei inquisitio arbitrio cognoscentis comittitur, qui reo absoluto de accusatoris incipit consilio querere, qua mente ductus ad accusationem processit, & si ejus justum errorem reperit, absolvit eum; si verò in evidenti calumnia eum deprehenderit, legitimam penam ei irrogat.

Ex quo text. satis patet, quod 47 Judici principalem accusationem dirimenti quæstio de damnis, & expensis pertinet, ea, scilicet, evidenti ratione, quia cum calumnia ad hujusmodi condemnationes requiratur, hæc solum, seu saltem melius ex primo processu palam fiet, quod quidẽ probatur *ex d. Ord. lib. 5. tit. 118. ibi: nessa mesma sentença, idest, in ipsamet sententia.*

Unde infero, ad hoc, ut ab- 48 solutus à crimine injuriam, & damna consequi possit in ipsomet processu accusationis vel obtinere debet, vel ei jus salvum ad id relinqui debet, quo circa Judices, ut, si autoris calumnia ita postulet, ita agant, admonitos velim: cum citra calumniam non fit condemnationi locus ullus, ut patet ex verbis relatis *d. l. 1. §. sed non utique à vers. & si justum &c.*

Infero etiam, quod absoluto 49 reo per verba simplicia actorem non probasse denotantia, absolutus actorem de injuria, & damnis convenire nequit, *txt. in dict. l. 1. ff. ad Turpillianum ibi: nam siquidem ita pronun-*

pronunciaverit, non probasti; peper-
cit ei: juncta ibidem glos. in verbo
non probasti ibi: pronuntiatur non
probasse sic enim videtur ei Judex re-
mississe pœnam calumnia.

50 Igitur si Judex accusationis
per processum de calumnia actoris
factus certior, vel debet calumniam
declarare, vel propter eam reo jus
salvum relinquere, ut postea auto-
rem de pœna postulet, aut in ipsa
met sententia, attento jure Regio
propter calumniam actorem con-
demnare *text. in d. l. i. §. i. ad Tur-
pillian. ibi: si autem pronunciaverit,
calumniatus est, condemnavit eum,
& quanvis nihil de pœna subjecerit.*

51 Nec obstat, quod jus ita sal-
vum, nec jus dat, nec aufert; res-
pondetur nanquē, quod in præsen-
ti pro jure dando requiritur, tan-
quam calumniæ declaratio, qua ca-
lumniæ deficiente, & ejus declara-
tione, ipsa non præsumitur, actor-
que absolutus est, ut jura prædicta
probant.

52 Sed obstat dicta *Ord. d. lib. 5.
tit. 118.* quatenus ibi punire jubet
actorem querelam suam non pro-
bantem, ergo sola probationis de-
ficientia sufficit, ut actor de ex-
pensis, & damnis condemnetur;
sed cum jura juribus expediat con-
cordari, jus nostrum Regium juri cō-
muni conformari, ut passim apud
DD. *dict. Ord.* intelligenda venit de
eo accusatore, qui nihil omnino
probavit, quod ex sequentibus ap-
parebit.

De jure nostro Regio antiquo 53
per *Ord. lib. 5. tit. 42. in princip. &
§. 18.* per simplicem querelam abs-
que ulla probatione, is, de quo que-
rela fiebat, in carcerem detrudeba-
tur, quod per novam *Ord. lib. 5. tit.
117. §. 12.* correctum fuit, ubi ju-
betur ipsum, nisi præcedente pro-
batione carceribus minimē esse tra-
dendum; de quo *Vas. ad reformat.
just. §. 14.*

Sed etiam per *Ord. novam, re-* 54
ceptis querelis absque probatione
in aliquibus casibus contra illum, in
quem intenditur querela procedi-
tur, licet sine captura, comparere
tamen tanquam securus accusatus
debet, prout videtur, *in dict. Ord.
lib. 5. tit. 117. §. 12. 18. 19. 21.
& 23.*

Ord. lib. 5. tit. 118. excerpta 55
fuit ex antiqua *dict. lib. 5. tit. 43.* ubi
querelantes probatione defecti pu-
niebantur: quod quidem justum erat
ex eo, quod querelæ virtute reus in
carceribus vexabatur, sed cum de
jure novo Regio hoc suppositum de-
ficiebat, cum ex simplici querela ne-
mo in carcerem detrudatur, inad-
vertenter dispositio antiquæ *Ord. d.
tit. 42.* in novam *d. tit. 118.* transla-
ta fuit, sive melius dici potest, quod
supposita hypothese, de qua supra
num. 54. aliquandō sine probatio-
ne querelæ accusatus vexatur, in hoc
casu *Ord. lib. 5. dict. tit. 118.* in pra-
xin reddenda venit si actor nihil
omninō probavit.

56 Si autem actor aliquid probet sufficiens, ut reus virtute querelæ carceri tradatur, licet ad condemnationem non sufficiat, non venit condemnandus pro injuria, & damnis, quia calumniari non dicitur ex eo solum, quod perfectè non probavit, ita cum aliis *Farinac. q. 16. n. 34. ibi: ex succumbentia, ac sententia rei absolutoria benè præsumere litem male motam fuisse, non autem quod per calumniam, & malo animo mota fuerit quod quando accusator non probat, non præsumere calumniari præsumptione legis: sed quod requiritur præsumptio hominis, idest, Judicis, qui habet hoc præsumere ex actis cause, & ex variis circumstantiis animum suum moventibus adjudicandum, an succumbens ex eo, quod non probavit aliquam justam causam accusandi habuerit, &c.*

57 Ex quibus omnibus obtinui, ut accusator clientulus meus absolveretur, cum querelam suam ad carceris traditionem sufficienter probasset, licet non plenè, ut condemnatio sequeretur: quod quidem evenit ob malam structuram articulorum, & sententiæ tenor talis est.

Acordaõ em Relaçãõ &c. Vistos estes autos, libello da A. e contrariedade do R. provas feitas, e documentos juntos; e como supposto por parte da A. se prova, que foy preza á instancia do R. por querêla, que este deo de lbe haver a A. corumpido, e indusida huma sua Escrava para

lbe furtar o dinheiro do vinho, que lbe vendia, thesouro, que a A. receptava, e que por sentença final foy a A. absoluta do dito crime, por estar innocente, este fundamento nambe bastante para justificar a acção da A. para a injuria, perdas, e danos, que pede; porque supposto esta se conceda por Direito ao que foy injustamente prezo, contra quem o prendeo, ou fez prender, ou injustamente accusou, esta doutrina procede, e se entende no caso de intervir dolo, e calumnia da parte do que accusa, ou faz prender, como succede, quando não faz prova alguma de sua accusação, ou se mostra legitimamente, que foy falsa, o que no presente caso senão verifica; porque o R. provava a sua queixa mais que semiplenamente por tres testimunhas bastando huma conforme a Direito para livrar da presumpção da calumnia, e dolo; e supposto que pela discrepancia, e contrariedade, que entre ellas se considerou a respeito de algumas circumstancias senão julgasse aquella prova sufficiente para a condemnação da A. que por esse motivo foy absoluta, tambem o não he para se presumir dolo no R. como já senão presumio na sentença da absolvição, e porisso só foy condemnado nella o R. nas custas simplesmente se reserva alguma de Direito para a injuria, perdas, e danos, que a A. pede, o que bastava, para excluir a A. da acção, segundo a opiniaõ de

alguns DD. que parece mais verdadeira, attenta a disposiçãõ da ley do Reyno; e accresce a boa fama, e opiniaõ do R. e mais circumstancias, que prova, exclusivas do dolo, que nos termos de Direito saõ muito attendiveis neste caso para a sua absolviçãõ, por tanto o absolvem do pedido pela A. que pagará as custas dos autos, em que a condemnaõ. Lisboa Oriental o primeiro de Agosto de 1733. Pinto, Vasconcellos, D. Carvalho.

- 58 Hæc sententia in rem judicatam transivit, & confirmatur exemplo, de quo apud Peg. tom. 12. ad Ord. lib. 2. tit. 53 glos. 1. n. 4. & seqq. undè transcribere licet sequentia: *Gum in sententia Senatus fol. 24. non inveniatur reus condemnatus, nisi solùm in expensis, jam non poterat actor hanc litem movere, & venit confirmanda Judicis sententia &c.*

COGITATIO VIII.

An focrus à genero alenda fit?

SUMMARIUM.

- 1 Hypothesis formatur, & nn. seqq. resolvitur negativè.
- 2 Ex quibus causis alimenta debeantur?
- 3 Affinitas, matrimonio soluto, ad aliqua extincta censetur.
- 4 Dos genero promissa scriptura ad probationem requirit.
- 5 Ita alii contractus intergenerum, & socrum confecti, si matrimo-

nium solutum sit.

- 6 Socer pro dote conventus quando beneficio, ne egeat, uti possit?
- 7 Quando venia opus, ut socer in Judicium vocandus sit?
- 8 Socer nurum alere tenetur.
- 9 Nurus de jure communi in familiam soceri transibat.
- 10 Filius per matrimonium apud nos à patria potestate liberatur.
- 11 Nurus quando socerum alere teneatur? & seqq.
- 12 Dotis ob inopiam uxori restitute fructus ad alendam familiam viri in tuto esse debent.
- 14 Alimenta expensa in familiam viri, vel uxoris an postea imputanda sit in utriusque medietate?

Maria à Silva ex Borbenfi oppido egit in Judicio adversus Emmanuelem Fanguero Mendes, Generum suum Elvensi civitate cõmorantem, ut ipsimet actrici alimenta præstarentur ab ipsomet Genero, cujus partes gerebam, & pro absolutione alimentorum sequentia cogitavi.

Alimenta, vel ratione sanguinis, vel ratione contractus, vel testamenti dispositione debentur, Bartol. in tractat. de aliment. n. 1. sed in præsentis deficit contractus, nequè adest testamentum, ergò alimenta non debentur.

In præsentis nulla dabatur sanguinis ratio, illud namque matrimonium jam erat dissolutum: quia actricis filia, uxor rei conventi multos ante annos diem obierat, qua ratione illa affinitas erat oblitterata, vestigiaque ejus (licet ad alia contem-

templetur) ad hoc non erant admittenda, ideó, de jure nostro Regio similes personæ reputantur extraneæ, adeó ut etiam contractus dotis genero factus probari non possit sine scriptura publica, Senator *Pereira decis. 50. n. 1. Vid. Barb. in l. maritum 13. ff. soluto, & cap. fraternitatis causa 35. q. 10.*

5 Eodemmodo, licet inter scocerum, & generum probentur per testes contractus excedentes legis summam, hoc procedit, quatenus durat matrimonium, quia soluto eo iniri debent per scripturam publicam *Ord. lib. 3. tit. 59. §. 11. ibi: Durando o dito matrimonio, idest, durante dicto matrimonio.*

6 In tantum, quód focer à genero pro dote conventus, soluto matrimonio, non habet privilegium, ne conveniatur, nisi ultra quam præstare possit, de quo vide *Cald. Pereir. cons. 14. n. 3. & 4. Pet. Barb. in d. l. maritum à n. 62. ubi n. 67. contra focerum patrem uxoris concludit contrarium vero, quód etiam soluto matrimonio focero competat beneficium deducto eo, ne egeat, tenent Brun. decess. bon. 4. p. principal. q. 22. n. 9. Boff. de dote cap. 11. num. 14. Molin. de just. tract. 2. disp. 425. n. 8. Fontanel. de pact. nupt. p. 11. n. 96. Giurb. decis. 42. n. 9. laudati, & secuti per *Guer. de inv. lib. 4. cap. 11. n. 85. vid. Jacob. Emer. decis. 985. à n. 1.**

7 Similitér quanvis focer, seu

focrus à genero, seu nuru citari non possint absque Judicis venia, *Ord. lib. 3. tit. 9. §. 2. hoc solúm requiritur, quatenus durat affinitas, ut ibi: Em quanto durar entre elles a affinidade, idest, dum inter illos, duraverit affinitas, sed in præsentihypothesi affinitas sublata erat; ergo gener ad alimenta non erat cõpelendus.*

Obstat tamén *Bartol. in dict. tract. de aliment. n. 16. ibi: Quero, an focer teneatur alere nurum? Dic quod sic: ut l. si quis à liberis §. non tantum ff. de liber. agnoscend. & faciunt tradita per Barb. in d. l. maritum ff. soluto n. 59. & 60.*

9 Sed tunc, & nunc respondeo. Jure communi nurus transibat in potestatem foceri, quia filius per matrimonium à patria potestate nõ liberabatur *ex l. penult. §. final. ff. quod falsus tut. l. 1. §. si vir ff. ad Syllan. l. final. cod. d. verbor. sign. §. final. Inst. de patria potest. text. in princip. Inst. quib. mod. patr. pot. solv. Barb. in dict. l. maritum num. 60. vers. undé, & ideó, focer remanebat obligatus ad subministranda alimenta tam filio, quam nurui.*

10 Sed de jure nostro Regio filius per matrimonium exit à patria potestate *Ord. lib. 1. tit. 88. §. 6. ergo doctrina Bart. & Barb. nobiscum non pugnat, & multó magis quia text. ab ipsis allegatus per eos tradita non affert.*

Obstat secundó ejusdem *Bar. 11 K ii tol.*

tol. doctrina ad text. in l. si constante ff. solut. matrimon. ubi n. 109. sic ait Nunquid ex istis bonis mulier tenebitur alere non solum virum, sed etiam socerum, & filios viri ex alio matrimonio? Credo, quod sic, si sunt bona omnibus sufficientia, alias secus.

12 Respondeo, in terminis text. d. l. si constante, agitur de muliere, cui dos restituta fuit, durante matrimonio, propter inopiam mariti; hæc tamen dotis restitutio tantummodo fit, quoad dominium tuendum; fructus tamen sequestrantur, ut ex illis maritus alat familiam suam, & sic filios susceptos ex alio matrimonio, qui ex familia sunt, & si fructus supersint, in lucrum mariti cedunt, Insignis Petr. Barb. ad text. in dict. l. si constante ff. solut. n. 46. & 47. Guer. de divis. lib. 7. cap. 11. à num. 12.

13 Unde, quatenus prædicta bona obligata remanent ad alimenta focero tribuenda, non est ratione obligationis nurus, sed obligatione mariti erga suum patrem, circa quod jura providerunt; ideo subtiliter dicit Bart. ibi: ex istis bonis quasi inveniens, quod ex aliis nurus ad alimenta non teneatur; quod etiam annuit particula illa, si sunt sufficientia, & similia verba apud Barb. sup. sed cum reus conventus in præsentem non haberet bona, quorum fructus pertinerent ad consanguineos aëtriciis, non est tanquam gener ad hujus-

modi alimenta obligatus; in prima itaque instantia obtinui, ubi adhuc lis propter impedimenta pendet.

Nostri assertio probatur ex 14 eo, quia licet uxor, vel maritus, matrimonio constante, parentes, sorores, fratres alere teneantur etiam de acquisitis, in hoc expensa, postea matrimonio soluto, imputantur in partem uxoris, vel mariti alimenta debentis, ut cum Morq. de divis. bonor. lib. 2. cap. 12. n. 9. & 10. Azeved. in l. 9. tit. 9. lib. 5. nov. recopilat. n. 22. Boss. de aliment. cap. 16. §. 12. tenet Guerreyr. de divis. lib. 6. cap. 5. n. 98. cum seqq. ubi ostendit hoc debitum ex obligatione ante matrimonium provenire.

Unde si maritus etiam, matrimonio constante, de suo socerum, vel focrum, & similes alere non tenetur, multo fortius, eo soluto, non tenetur, & ita firmiter teneo, & vid. Martin. Coler. de aliment. lib. 1. cap. 2. num. 29. & cap. 12. n. 24. ubi nobiscum facit in verbis sequentibus, ibi: ideo soluto matrimonio nec generum à focero suo alimentorum nomine quidquam posse exigere dicendum videtur.

De alimentis debitis à focero nurui, vid. Surd. de alim. q. 38. à n. 3. Capici. Galeot. controu. 36. n. 18. & seqq. lib. 2. Rot. recent. tom. 1. p. 18. decis. 30. & decis. 349. cum aliis Sabel. §. pater n. 7. vers. de hac materia, & §. Socer n. 3.

COGITATIO IX.

An tempore Feriarum, alimentorum causa agenda sit? Eorumque differentia late notantur, Ord. que lib. 4. tit. 97. §. 16. & seqq. optime explicatur.

SUMMARIUM.

- 1 *Formatur questio.*
- 2 *Alimenta alia ex legis, alia ex dispositione hominis debentur, hæc, quæ ex contractu, vel testamento, illa, quæ sanguinis ratione.*
- 3 *Inter ea differentia datur.*
- 4 *Quæ ratione sanguinis ex officio Judicis, quæ ex hominis dispositione, jure actionis debita dicuntur.*
- 5 *Ex dispositione hominis, alimenta, vel ex contractu intervivos, vel ex ultima voluntate, proveniunt.*
- 6 *Actionum formulas hodie exprimere actor non debet.*
- 7 *Scire tamen debent Advocati, quæ actio ipsorum clienti competat.*
- 8 *Pro consequendis alimentis tum futuris, tum præteritis à jure debitis, Judicis officium implorandum est.*
- 9 *Pro debitis ex contractu actio personalis datur.*
- 10 *Pro debitis ex ultima voluntate, actio ex testamento.*
- 11 *Et aliquando Judicis officium.*
- 12 *Pro alimentis ex testamento debitis hypothecaria etiam actio competit, & n. 13.*
- 14 *Pro alimentis à jure debitis hypotheca non datur.*
- 15 *Ita pro debitis ex contractus vi.*
- 16 *An ad heredes obligatio alendi transeat?*
- 17 *Pro denegatis alimentis à jure debitis remedio possessorio locus non est.*
- 18 *Sed pro debitis ex testamento competit.*
- 19 *Ita pro annuis alimentis.*
- 20 *Ad id que unica solutio sufficit.*
- 21 *Multoque fortius trina solutione interveniente.*
- 22 *Trina solutione data alimenta etiã ex ultima voluntate minus solemniter debentur,*
- 23 *Dicta procedunt, licet solutio circa quantitatem diversa sit.*
- 24 *Et quando diviti relicta sunt.*
- 25 *Quid in relictis pro dote, refectio-
ne viarum, pontium, & similium.*
- 26 *Si hæres expressè testamentum minus solemniter approbaverit, alimenta præstare tenetur, licet solutio trina non concurrat.*
- 27 *Non debentur tamen, si solemnitas testamenti respectu inhabilitatis testatoris deficiat.*
- 28 *Ita quando ex defectu voluntatis.*
- 29 *Ita si unica solutio in triennium facta sit.*
- 30 *Nisi legatum alimentorum unicum sit.*
- 31 *Si testamentum falsum sit solutione non confirmatur.*
- 32 *Ita quando in testamento disposita certissima fuerint.*
- 33 *Quid si vitio præteritionis testamentum laboret, & D. 34. & 35. & seqq.*
- 36 *Filius subscribens testamentum patris, vel alio modo approbans, à querela excluditur.*
- 37 *Filio præterito ab hereditate abstinentente, testamentum, & cetera in eo disposita valida sunt.*
- 38 *Alimentorum præstatio puero per triennium, in futurum non obligat ad alimenta à jure debita.*
- 39 *Ita quando ex contractu invalido præstatur.*
- 40 *Nisi per spatium decennii præstita fuerint.*
- 41 *Per quod spatium generaliter titulus invalidus confirmatur.*
- 42 *Pro alimentis à jure debitis actio*
popu-

- popularis datur, quæ datur, quoties ex æquitate proceditur.
- 43 Pro legato pauperibus relicto actio communitatis, vel civitatis Syndico competit,
- 44 Publicè interest pauperes ali.
- 45 Pro alimentis jure actionis actio popularis non competit, nisi pauperi, & egeno debeantur.
- 46 Judex officium suum impartiri non debet, nisi petenti.
- 47 Fallit tamen in favorem alimentorum à jure.
- 48 Judex quando officium suum impartiri debeat? Remissivè.
- 49 Pro debitis jure actionis officium Judicis non impartitur.
- 50 Nisi alimenta pauperi, vel egeno debeant.
- 51 Alimenta quando pia, vel non sint? & nn. seqq.
- 54 Quæ alimenta privilegiata sint? & nn. seqq.
- 58 Alimenta ex dispositione hominis debita in eodem libello etiam præterita peti possunt.
- 59 Secus tamèn ex dispositione juris.
- 60 Peti tamen poterunt, si debitor interpellatus judicialiter fuerit, quia tunc veniunt quæ post interpellationem.
- 61 Ita quando alimentarius ad se alendum debita contraxit.
- 62 Quo in casu actio an ipsi alimentario, an creditori competat? Resolvitur.
- 63 Et quæ actio creditori competat?
- 64 Ita veniunt alimenta præterita, quando eorum debitor necessitatem, & indigentiam attulit.
- 65 De quo datur exemplum in uxore.
- 66 Si secundò genitus ex vi legis, vel statuti à legitima in favorem primogeniti excludatur, alimenta etiam præterita peti potest.
- 67 Quod apud Nos in usu non est, nisi quando de Principis rescripto maioratus fit à plures filios habente.
- 68 Si legatarius alimenta sibi relicta ignoraverit, etiam præterita peti potest.
- 69 Licet debitor interpellatus non fuerit.
- 70 Et hujusmodi alimenta in successores transmittuntur,
- 71 Si alimenta relicta fuerint sub conditione potestativa, & ei legatarius non obtemperaverit, præterita non debentur.
- 72 Ita quando adulterinis, & incestu genitis relinquuntur.
- 73 Ita quando alimenta ex contractu debentur secundario modo.
- 74 Alimenta quæ futura, & quæ præterita sint?
- 75 Judicis officium defectum actionis supplet.
- 76 Alimenta à jure tantùm in casu inopiæ debentur, & n. 79.
- 77 Secus debita ex hominis dispositione.
- 78 Quid in legatis spuris, & similibus debitis?
- 80 Quando dicatur quis habere undè se alat, & nn. seqq.
- 84 An alimentarius bona sterilia habens illa vendere teneatur, ut se alat? & n. seqq.
- 89 Alimentarius ex juris dispositione alimenta debenti operas præstare tenetur, & nn. seqq.
- 90 Secus tamen alimenta capiens ex hominis dispositione, & nn. seqq.
- 91 Operarum species explicatur, & nn. seqq.
- 92 Quæ delegari, ac transmitti possint? & n. 94. & seqq.
- 98 Filio in re patris laboranti nul'um salarium debetur, nisi simul novercæ serviat, quo in casu dimidium salarii habere debet.
- 99 An filius operas omnes in patris cōmodum præstare teneatur?
- 100 Filius sibi acquirit quidquid ex re patris non provenit, & seqq.
- 101 Ita acquisitum ex causa famulatus alteri præstiti, & seqq.

- 102 Filius operando quando patri acquirat attento jure nostro Regio?
- 103 Ord. lib. 4. tit. 97. §. 16. & seqq. de quibus pecuniis agatur? & num. 108. cum seqq.
- 104 Filius nobilis patri operas præstare non tenetur.
- 105 Itæ quando infirmitate laborat.
- 106 An filius emancipatus operare in commodum patris teneatur?
- 107 Si præstet operas an salarium cõsequi debeat? & nn. seqq.
- 108 Filius an matri acquirat?
- 109 Acquisitio in favor. m. patris à filio facta effectus patriæ potestatis est, & n. 112.
- 111 Homo caput, ac dominus uxoris suæ constitutus fuit.
- 112 Patri jus quoddam in liberos ex justis nuptiis procreatos habent.
- 113 Peculium castrense, vel quasi, patri non acquiritur.
- 114 Ita bona materna, usufructu excepto.
- 115 Ita aliundé, & non ex re patris acquisita.
- 116 Patri tantum hodie peculium profectitium acquiritur.
- 117 Emancipatus sibi, & non patri acquirat.
- 118 Ita de jure nostro.
- 119 Pater filium emancipans de jure communi dimidiam usufructus partem retinebat.
- 120 Secus de jure nostro.
- 121 Facilius retentio, quam acquisitio datur.
- 122 Ordinationes nostræ Regiæ nobis jus commune sunt.
- 123 Secundum jus Imperiale interpretandæ, ampliandæ, & limitandæ sunt.
- 124 Sed prius à nostramet jure Regio limitationes, ampliationes, & interpretationes querendæ sunt.
- 125 Jus nostrum Regium unde collectum fuerit.
- 126 Leges Imperiales non uti leges, sed tanquam ratione mixtæ observandæ in subsidium veniunt.
- 127 Filius familias, vel sui juris sibi acquirat, quando re patris ad id non utitur.
- 128 Secus tamen erit si ex re patris acquirat, & n. 129. datis requisitis, de quibus ibidem, & n. 141.
- 129 Quid in filio emancipato? declaratur, & n. 130.
- 131 Acquisitum ex pecunia aliena cui acquiratur?
- 132 Domus Præfectura acquirens ex re hereditaria omnibus hæredibus acquirat.
- 133 Filius ex re matris acquirens an matri acquirat? & nn. seqq.
- 134 Dictio Salvo, latini præter exceptionem parit.
- 135 Exceptio regulam contrariam firmat.
- 136 Filius conferre tenetur quod à parentibus habuit.
- 137 Mater in filios potestate caret, eosque alere non tenetur.
- 138 Mater salarium filio ei servienti solvere tenetur, & n. 139.
- 140 Quid de acquisitis à filiis seorsim à patribus habitantibus? & nn. seqq.
- 141 Verba gerundii conditionem important.
- 142 Argumentum à contrario sensu quando sequendum?
- 143 Inter patrem, & filium donatio consistere non potest.
- 144 Jure novo facta morte patris confirmatur.
- 145 Quas donationes Ord. lib. 4. tit. 97. in princip. comprehendat?
- 146 Collationi, seu imputationi non est locus, dum parentes donantes in humanis existunt.
- 147 Fructus aliquando industriæ accedunt.
- 148 Fructus aliquando ex re patris filius sibi acquirat.
- 150 Pater filio emancipato peculium profectitium donare potest.
- 151 Alimenta in collationem non veniunt. 153 Pa-

- 153 *Pater alimenta denegans injuste effectibus patriæ potestatis privatur.*
- 155 *Parentes alimenta in domo filiorum capientes an laborare teneantur?*
- 156 *An uxor in domo viri, vel hujus hæredum?*
- 157 *Alimentarius jure legati, seu ex dispositione testatoris, in commodum hæredum laborare non tenetur.*
- 158 *Quid si conditione commorandi cû hæredi relicta sint?*
- 159 *Alimentarius ex vi contractus laborare non tenetur, nisi ita expressè conventum fuerit.*
- 160 *Pupilli aliti in domo tutoris, in hujus favorem laborare non tenentur, quid si laborent an salarium consequi debeant.*
- 161 *Proxima temperantur.*
- 162 *An super alimentis transigi, compromitti, vel renunciari possit? & seqq. usque n. 210. & à n. 213. usq. n. 238.*
- 185 *An compensatio ad alimenta opponi possit? & n. 186.*
- 211 *Alimenta cedi non possunt.*
- 212 *Nec vendi, aut locari.*
- 238 *Pro alimentis à jure debitis processus summarie conficitur.*
- 239 *Sed pro debitibus ex hominis dispositione ordinarius est.*
- 240 *Nisi alimentarius pauper sit.*
- 241 *In utroque tamen processu citatione opus est.*
- 242 *Aliquando minor probatio sufficit, ut alimenta consequantur, aliquando verò pleniori opus est de quo, & n. sequenti exempla dantur.*
- 244 *Alimenta auctori quando à reo præstanda sint?*
- 245 *Ad alimenta petenda an libello opus sit? & nn. seqq.*
- 250 *Quæ dilationes assignandæ sint.*
- 251 *Quando feriarum tempore pro ali-*

- mentis agi possit? & n. 252.*
- 253 *Quando à sententia super alimentis lata, appellatio, & in quibus effectibus admittenda sit? & nn. seqq.*
- 256 *Libello, processuque ordinario opus est ad vindicandas pœnas adversus alimenta denegantes impositas.*
- 257 *Ita pro vindicandis pœnis impositis adversus spoliatores.*

O Tiosa videtur quæstio, visa **I**
Ord. lib. 3. tit. 18. §. 6. ubi deciditur alimentorum causam feriarum tempore agi posse, mihi tamen dubium præstitit ad cogitandum versiculus ille prædictæ *Ord.* ibi: *que algua pessa digalbe serem devidos por Direito*, id est, quæ aliquis dicat sibi esse debita jure; ratio namque dubitandi in eo posita est, quia præcedenti cogitatione diximus, alimenta deberi ratione sanguinis, vel contractus, vel testamenti; quæ ratione **2**
 sanguinis dicuntur, ex dispositione legis deberi; & quæ ratione contractus, vel testamenti debentur ex dispositione hominis.

Inter alimenta debita ex dispositione legis, & debita ex dispositione hominis datur differentia **3**
Castilb. de alim. cap. 2. n. 4. ubi alios refert.

Cujus differentiæ species, dū Doctores legissem coacervatas invenire optabam, puto igitur lectoribus injucundum non fore, immò delectabile eas hic recensere; iis præsertim, quibus nec librorum copia

pia suppetit, vel in iis evolvendis, & lectitandis maximum temporis impendium collocare detrectant.

4 Prima igitur differentia circa causam debendi versatur, siquidem alimenta alia ex quadam juris necessitate praeter hominis consensum, & conventionem naturali, vel civili ratione suadente; alia autem dispositione hominis debentur; seu pressius quaedam ex officio Judicis, quaedam jure actionis debita sunt *Castrens. lib. I. consil. 76. Martin. col. de aliment. lib. I. cap. I. n. 10. Pontan. de aliment. cap. I. n. 6. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. à n. 70. Petr. Barb. in l. 2. ff. solut. I. p. n. 27. Salgad. de Reg. protect. p. 3. c. I. à n. II. vel dissert. 39. sub n. 41. sub vers. ad minorem, Castilb. de alim. cap. 2. à n. 2.*

5 Alimenta ex dispositione hominis debita, vel ex contractu inter vivos, aut ex ultima voluntate debentur, *Barth. in tract. de aliment. in princip. Coler. de aliment. lib. I. cap. I. n. 10.* Et quatenus haec inter se differant, ex dicendis constabit.

6 Secunda differentia actionis respectu versatur, quod quidem scire utile erit, licet namque actionis nomen, & formulas actor hodie exprimere non adstringatur, ut ex *cap. dilecti 6. de Judic. communiter deducunt DD. quos ibi refert, & sequitur August. Barb. & tom. 6. in additam. ad eund. text. num. 3. tenent Oliban. de actionib. lib. I. observ. 61. n. I.*

*Scac. de Judic. lib. I. cap. 10. à n. 20. Mont. alleg. in prax. civil. lib. 2. cap. 11. à n. 43. Gutier. lib. I. pract. q. 98. & seqq. Picbard. in rubr. de act. n. 12. Merend. lib. 5. controvers. cap. 16. Valasc. de jure emphyt. q. 6. Cardos. in prax. verbo actio num. 12. Ferrosin. ad text. in d. cap. dilecti de Judic. quest. I. n. I. & II. & ibid. Gonçal. Tell. num. 4. & seqq. ubi comprobatur, & melius, quam omnes alii rem explicatam reddit; attamen plurimum momenti affert Advocato scire, quae ipsius clienti actio competat, non solum ad libelli formationem, in quo actor factum, & rei veritatem ita proponere debet, ut exinde actio competens appareat; sed etiam ad alleganda, & probanda, quae ad victoriam necessaria sunt tenent *supra citati, & Marant. in prax. p. 6. tit. de libell. oblat. n. 8. Coler. de aliment. lib. 3. cap. 8. n. 9. Gail. lib. I. observ. 61. n. I. Azeved. l. I. n. 6. tit. 2. lib. 4. recopilat. Bald. in cap. I. de libell. oblat. n. 126.**

8 Igitur sciendum est pro alimentis consequendis ex dispositione juris debitum tum praesentibus, tum futuris officium Judicis implorandum *l. I. & ferè per tot. tit. cod. de alend. liber. argument. l. siquis à liberis in princip. ff. de liber. agnoscend. junct. l. quod si minor 24. §. ult. ff. minorib. Barthol. in d. l. siquis n. I. cum multis Cordub. de lar. ad dict. l. siquis n. 38. Marc. Antom. Cucch. in Authent. novissim. cod. de inoffic. verbo nec*

usufruct. defraudar. n. 78. Port. Im-
molenf. conf. 19. n. 3. Mynfinger. ob-
serv. 63. cent. 1. Pontan. de aliment.
cap. 1. n. 6. Molin. de primog. lib. 2.
cap. 15. num. 70. Coler. de aliment. d.
lib. 3. cap. 8. n. 28. idem. lib. 1. cap. 1.
n. 10. Salg. de Reg. protect. p. 3. cap. 1.
n. 3. præsupponunt Castilb. de alim.
cap. 3. n. 22. & 23. & cap. 21. per tot.
Vel. desert. 39. n. 41. sub vers. ad mi-
norem tenet etiam Surd. de aliment.
tit. 3. q. 1. ubi n. 13. reprobat Cordub.
in d. l. siquis à liberis in princip. n.
58. dari actionem pro hujusmodi
alimentis afferentem, cum alimen-
ta ista naturali obligatione non de-
beantur, sed naturali quadam ratio-
ne tantum.

9 Pro alimentis verò ex contra-
 ctu debitis actio ex contractu per-
 sonalis datur *Pontan. de aliment. cap.*
16. n. 1. & cap. 17. n. 1. Coler. de ali-
ment. lib. 1. cap. 1. n. 10. & lib. 3. cap.
8. n. 11. & n. 33.

10 Si ex testamento debeantur,
 tunc actio ex testamento competit
 tot. tit. ff. de aliment. & cibarij. legat.
 Speculat. tit. qui filii sint legitimi n.
 9. *Mynsing. dict. observat. 63. idem*
Coler. de aliment. lib. 3. dict. cap. 8. ubi
 11 *cum aliis n. 34. & seqq. limitat in*
 alimentis servis, aut Monachis re-
 lictis, quibus in casibus officium Ju-
 dicis tantum competere asserit, de
 quibus limitationibus vide *Gom. va-*
riar. tom. 1. cap. 12. num. 46. Surd. de
aliment. privileg. 7. tit. 8. Thom.
Sanch. in summ. lib. 7. cap. 16. à n. 9.

Hypothecaria etiam actio pro 12
 alimentis legatis competit, si præ-
 dium, aut fundus, ex quo alimenta
 præstanda assignetur *ex text. in l. 2. ff.*
de alim. legat. (quia intelligenda est
 de casu, in quo fundus assignatus
 fuit, ut ait *Castill. cap. 66. n. 38. vers.*
advertendum) tenent Bart. conf.
211. lib. 1. Ludov. Roman. conf. 388.
n. 3. Francisc. Marc. decis. 323. n. 4.
Tiraquel. in tract. de privileg. pie
caus. privileg. 63. Petr. Rebuf. in com-
ment. ad Const. Reg. tom. 2. tit. de
Const. rediv. art. 1. glos. 14. n. 38. Gig.
de pens. q. 51. n. 13. Boer. decis. 66. n.
4. Garf. de expens. cap. 4. à n. 30. Co-
ler. de aliment. d. lib. 3. cap. 8. n. 36.
 ubi alios refert, *Cordub. de Lar. in l.*
siquis à liberis §. utrum n. 33. & §.
siquis ex his n. 39. Castilb. de alim.
d. cap. 66. n. 26. vers. secundum, & re-
solutivè n. 38.

Si autem fundus, seu res, ex 13
 qua alimenta solvenda sunt, deffig-
 natus non fuerit in testamento, tunc
 hypotheca non competit, scilicet,
 specialis ad aliquod fundum, bene
 tamen competit generalis hypothe-
 ca à Justiniano inducta *in l. 1. cod.*
commun. delegat. de qua diximus
 cogitatione 1. à num. 10. tenent
Ruin. volum. 3. conf. 36. Toller. in
tract. de contract. §. 6. n. 78. Marian.
Socin. Jun. conf. 130. vol. 2. Pontan.
de alim. cap. 17. n. 30. Coler. de alim.
d. lib. 3. cap. 8. n. 38. resolutivè tan-
 quàm indubitatum, *Castilb. dict. cap.*
66. n. 37.

14 Sed pro alimentis à jure debitis nulla hypotheca datur ut latè cōprobat *Id. Castilb. dict. cap. 66. à n. 28. & resolutivè à n. 34.* quem vide in puncto, quoties opus, *Giurba decis. 5. n. 43.*

15 Similitèr hypotheca pro alimentis ex contractu debitis non datur ex *l. fin. §. fin. cod. de contrabend. empt. Albric. de Rosat. in l. cum hi 8. §. si uni ff. de transact. num. ult. Dan. Moler. lib. 5. semest. different. 79. Coler. de aliment. d. cap. 8. lib. 3. n. 37.* reprobans *Guid. Pap. Rip. Boer. Gig. Gutier.* contrarium asserentes, tenent etiam cum *Coler. Doring. verb. alimenta num. 452. & sequitur Castilb. d. cap. 66. n. 40.* qui dum se accingit ad dicenda *nn. sequent.* sentire videtur hypothecam dari, si alimenta super certo fundo constituentur.

16 An in hæredes obligatio alendi transeat? Videndus idem *Castill. d. cap. 66. à n. 44.*

17 Pro alimentis denegatis an remedium possessorium competat? dandum negat, quoad alimenta ex

18 dispositione juris debita; quoad debita ex testamento affirmat idem *Coler. de alim. cap. 8. lib. 3. n. 48. & 49. vidend. Menoch. de retinend. remed. 3. n. 139. & 140. & de recuperand. remed. I. n. 87. Jacob venent. de ann. pensione p. I. q. 3. à n. 23. Reynos. obs. 62. & ab eo, & per Addit. relati.*

19 Tertia differentia est, ad proximamque quæstionem accommodatissima, asserens, quod pro an-

nuis alimentis remedia possessoria competant ex traditis per *Reynos. d. obs. 62. qui num. 10.* unicam solutionem, seu præstationem sufficere ait multò fortius tùm possidentibus, 21 tùm petentibus locus erit, si in casu, quo de alimentis in testamento relictis agitur trina solutio præstita foret, quia tunc ob alimenta, & ultimas voluntates, alimenta etiam ex voluntate minùs solemni in futurum debentur, dubio, an testamentum valeat? non obstante, *l. I. cod. de fideicommiss. Cyn. in l. si certis annis secunda opposit. cod. de pact. ubi etiam Bart. n. 4. & in l. cum de in rem verso num. 1. ff. de usur. & in tract. de alim. n. 30. Bald. in d. l. I. cod. de fideicommiss. n. 8. Alex. in l. I. ff. de solut. matrim. n. 41. & in d. l. si certis annis n. 5. & seqq. Angel. de testam. glos. 45. n. 11. Pontan. de aliment. cap. 17. n. 32. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 131. n. 5. Everard. in topic. loc. 59. n. 5. Cord. de Lar. in l. si quis à liberis §. utrum num. 38. Bernard. Dias regul. 31. Vasq. lib. 2. illustr. controuv. cap. 84. n. 42. Surd. de alim. privileg. 22. tit. 8. Coler. de aliment. lib. 2. cap. 7. n. 23. cum plurib. Castil. de aliment. cap. 39. n. 15.*

Proxima conclusio ampliatur, 23 etiam quando diversimodè alimenta præstita sunt, puta, uno anno cibus, altero potùs, & tertio anno pecunia; quia ex eadem causa efficiente, veluti radice pullulant, & ad eundem effectum tendunt, *l. nec re-*

fert II. ff. quando dies legat. cod. de fideic. n. 12. & ibi Jason num. 3. Menoch. de præsumpt. 131. à n. 19. Coler. d. lib. 2. cap. 7. n. 24. Bart. in d. l. I. cod. de fideic. n. 12. Surd. tit. 8. privil. 22. n. 18. Castell. cap. 39. n. 25. ubi contrarium tenentes reprobant.

24 Ampliatur secundó, etiam quando alimenta diviti in ultima voluntate relicta sunt: cum Alex. Alciat. Dec. Salicet, & Jason tenet Coler. d. lib. 2. cap. 7. n. 25. Surd. tit. 8. privileg. 22. n. 21. Castell. de aliment. cap. 39. n. 21. reprobatis contrarium tenentibus.

25 An huiusmodi privilegium in casibus similibus locum sibi vindicet, puta in legato dotis, refectio-
ne viarum, pontium, & pauperum, & omni relicto pietatis intuitu, videndi Dec. in l. si certis annis cod. de pact. n. 8. & 9. Menoch. de præsumpt. 131. n. 6. Silvan. conf. 59. n. 16. Cordub. de Lar. in l. si quis à liberis §. utrum n. 8. Surd. tit. 8. dict. privileg. 22. n. 3. Per. de Lar. dict. annivers. lib. 1. cap. 12. à n. 18. Tuscb. tom. 7. lit. S. concl. 339. à n. 13. & concl. 346. à n. 1. Gratian. discept. cap. 208. n. 13. Anton. Genuens. practicabil. Eccles. tricenar. 14. q. 392. Aloys. Leo in d. l. I. cod. de fideicommiss. n. 1. Doring. verb. aliment. n. 310. & 311. & plures, cum quibus affirmans tenet Castell. d. cap. 39. n. 15. quem per totum cap. vide, ut scias, an, & quando solutio repetita in futurum obliget.

26 Ampliatur tertió, quando hæ-

res expressé testamentum minús solemne approbaverit, quo casu etiã in futurum alimenta præstare teneatur, licet trina solutio non concurrat, Surd. d. privileg. 22. n. 31. Menoch. d. præsumpt. 131. n. 31. Aloys. Leo in d. l. I. cod. de fideicommiss. n. 1. Castell. d. cap. 39. n. 18.

Limitatur tamen, ut procedat 27 tantum in alimentis testamento minús solemni relictis ex defectu solemnitatis non servatæ; secús non esset inutile ex inhabilitate testantis, puta, quod sit furiosus, impubes, vel alio modo ad testandum inhabilis, Jason in d. l. I. cod. de fideicommiss. n. 4. & in d. l. si certis annis ff. de pact. n. 4. & ibi Angel. num. 10. Cuit. n. 13. Menoch. dict. præsumpt. 131. n. 8. Coler. d. lib. 2. cap. 7. n. 28. cum Florian. & Padill. id Castell. d. cap. 39. n. 19.

Limitatur secundó, quando 28 testamentum infirmatum est ex defectu voluntatis, DD. supra citat, & Menoch. d. præsumpt. n. 9. & 10. Coler. ubi sup. n. 29. cum aliis Castell. d. cap. 39. n. 20.

Limitatur tertió, si hæres unica 29 solutione in triennium legatario alimenta solvisset, argum. text. in l. si mulier 22. cod. ad Senatuscons. Velestanum Menoch. ubi sup. n. 12. Jason in d. l. I. cod. de fideicommiss. num. 4. Fanuc. in tract. de moment. cap. 21. n. 7. Coler. ubi sup. n. 30. Surd. d. privileg. 22. à n. 28. Mantic. de tacit. convent. lib. 3. tit. 15. n. 65. & 66. Gratian.

tian.d.cap.208.à n.13.Castill.d.cap.39.n.27.

30 Sed proxima limitatio non procedit, quando legatum alimentorum unicum est, quia tunc unica solutione confirmatur, *Surd.d.privileg.22.à n.13.Menoch.d.præsumpt.n.13.in fin.Castill.dict.cap.39.n.27.in fine.*

31 Limitatur quartó, quando testamentum est falsum, *Surd.d.privileg.22.in fin.Castill.d.cap.39.n.20 & n.23.*

32 Limitatur quintó, quando disposita in testamento invalido certissima sunt, uti declarat exemplis *Menoch.d.præsumpt.131.à n.14.tenet Castill.d.cap.39.n.24.*

33 Limitatur sextó, si testamentum nullum est ob præteritionem filiorum ab ignorante factam, vel quando post testamentum filii supervenere in terminis nostræ *Ord.lib.4.tit.82. §.3. & 5.Castill.d.cap.39.n.22.*

34 Secus tamen erit, si testamentum irritum fuerit ratione præteritionis scienter factæ, vel exhæredationis invalidæ, juxta terminos *Ord.lib.4.d.tit.82.in princip. §.1. & 2.* quibus in casibus legata tenent *ex d.Ord. & ex Authent. ex causa cod. de liber. præterit.*

35 Hanc tamen sextam limitationem intelligo, quando filius præteritus testamentum non approbaverit, & scienter onus alimentorum satisfecerit *ex traditis supra in ter-*

tia ampliatione facit text.in l.penult.

ff. inofficios. testam. ubi si filius subscripsit, vel alio modo testamentum patris approbaverit, in quo ex hæredatus fuit, adeo ratum putasse dicitur, ut à querela excludatur, & text. in l. filio præterito ff. de injust. rupt. 37 ubi si filius à patre præteritus ab hæretate se abstinuit, testamentum, & manumissiones, & legata in eo relicta debentur, & faciunt alia jura adducta per *Menoch.lib.2.de præsumpt. 131. à n. 1.*

Hujusmodi autem privilegiū sub nostra tertia differentia ita ampliatum, & limitatum non invenitur concessum alimentis à jure debitis, immò si puer à me per trium annorum spatium alimenta acceperit, ex hac solutione nihil sibi juris acquirit, ut me in futurum præstare alimenta cogat, cum potius gratia, & non ex debito nutritio ista facta videatur *ex l. 15. §. hospites ff. de præcar. cum Rip. Jacob Venent. de ann. præstat. Bertrand. Balb. de præscript. p. 1. tert. princip. q. 10. n. 5. Cacheran. tenet in terminis Coler. de aliment. d. l. 2. cap. 7. n. 27. Castill. d. cap. 39. num. 26.*

Nec etiam tale privilegium alimentis ex contractu invalido debitis indulgetur; ut solvens per triennium in futurum obligetur, *Pontan. de alim. cap. 17. n. 32. Coler. de alim. d. lib. 2. cap. 7. n. 27. Castill. d. cap. 39. n. 26. Surd. de alim. tit. 8. dict. privileg. 22. à n. 22.*

40 Si veró eorum alimentorum præstatio decennio continuata fuit, præcedens promissio rata habetur ex doctrina Barthol. ad text. in l. solent §. i. ff. officio pro consul. num. 5. Pontan. d. cap. 17, n. 32.

41 Sed in hoc casu nullum privilegium sive (ut minus latiné, at magis trito vocabulo utar) specialitas ad alimentorum favorem consideratur, sed est resolutio generalis, quód per præstationes subsequentes titulus invalidus confirmetur; & quando, & in quibus casibus hoc locum habeat vel non? Videndus Barthol. in d. l. solent §. i. & in l. cum de in re verso ff. de usuris, & ibi DD. & in l. si certis annis, cod. de pact. laté cum multis Menoch. dict. præsumpt. 131. per tot. idem Castill. de aliment. dict. cap. 39. per totum, Mantica. de tacit. convent. lib. 3. tit. 15. Sabel. §. titulus à num. 2.

42 Quarta differentia inter alimenta ex Judicis officio, petenda, vel ex jure actionis, consistit in eo, quód pro alimentis illis actio, seu petitio popularis datur, sicut est, quoties ex æquitate proceditur, aut in causa pia, Barthol. de aliment. n. 21. cum Roman. in Auth. similiter cod. ad leg. Falsid. Felin. in cap. dilecti n. 10. de maior. & obedient. Aretin. conf. 97. tenet Pontan. de aliment. cap. 12. n. 3. & cap. 17. n. 17. ubi agit de legato pauperibus relicto, pro quo actio communitatis, vel civitatis sindaco competit, cum publicé in-

terfit pauperes ali, l. si ita relictum, l. civitatibus vers. hæc amplius ff. de legat. 1. Barthol. de aliment. n. 39. comprobatur omnia Coler. de aliment. lib. 3. cap. 3. n. 9. 14. & 20. quod tantummodó procedit, si alimenta pauperi, & egeno debeantur, idem Coler. de aliment. d. cap. 3. n. 14. quod in alimentis debitis jure actionis locum non habet, nisi pauperi, & egeno debeantur extraditis infra num.

Quinta differentia consistit in eo, quod licet Judex officium suum impartiri non debeat, nisi petenti, ex l. 4. §. hoc autem judicium ff. de damn. infect. l. 1. §. si magistratus ff. de magistr. conven. l. de pupillo §. qui opus ff. nov. oper. nunt. in causa tamen alimentorum à jure debitorum Judex officium suum etiam non petenti impartire tenetur, Pontan. de aliment. cap. 1. n. 6. & cap. 16. n. 1. & seqq. Cord. de Lar. in l. si quis à liber. §. utrum n. 11. ff. deliber. agnoscend. Coler. de aliment. lib. 3. cap. 3. n. 21. Surd. de aliment. tit. 8. privil. 4. per tot. cum aliis Gabriel Alv. de Valasc. de privil. miserabilium personar. p. 1. q. 34. num. 14. Castill. de aliment. cap. 3. num. 22. & 23. & cap. 21. n. 2.

Quando autem Judex officium suum non petenti impartiri debeat, vel non? Videndi sunt ultra supra citatos Mart. de clausul. p. 1. clausul. 291. Fachin. controuv. lib. 9. cap. 77. Tiraquel. de privileg. pie caus. privileg. 152. Menoch. lib. 1. præsumpt. 52. Seraphin. de jurament. privileg.

33. num. 196. Tusch. lit. l. concl. 395. num. 36. Gratian. cap. 1. n. 6. 7. 13. & seqq. Giurb. decis. 13. n. 7. & 8. & decis. 70. n. 17. Farin. q. 34. n. 125. multi, quos citat Castell. d. cap. 21. quibus addo Guer. de invent. lib. 2. cap. 2.
- 49 Pro alimentis autem jure actionis persequendis Judex officium suum impartire non debet, sed officium suum ipsimet propositæ actioni accommodare tenetur, cui, uti ancilla Dominiæ suæ inservire debet, arg. l. quod si 4. §. 1. ff. de eo, quod certo loco, Guer. de inventar. lib. 2. cap. 2. n. 4. in terminis Pontan. de alim. cap. 1. n. 6. & cap. 16. n. 1.
- 50 quod ego intelligo, si pascendus pauper, & egenus non fit, quo casu etiam Judicis officium competit, & cætera privilegia, ut ex dicendis in 6. differentia compertum erit.
- 51 Sexta differentia inter alimenta non ab origine, seu causa debendi provenit, sed ex persona, cui debentur, & versatur in eo, scilicet, an, & quando alimenta pia sunt? in qua quæstione DD. diversimodè se habent; alii quippè ex text. in l. mela ff. de aliment. & cib. legat. l. Sancimus cod. de Sacrosanctis Eccles. & ex l. in ea cod. de compensat. & ex nostra Ord. lib. 4. tit. 78 §. 3. alimentorum causam piam, & favorabilem esse autumant, sive pauperi, sive diviti alimenta relinquuntur, aut debeantur, ita salicet. in l. si certis annis, cod. de pact. ubi Alex. Dec. n. 9.

& 10. & Alciat. n. 10. Jaron. in l. 1. cod. de fideicommiss. 3. limit. Gig. de pens. q. 51. n. 19. Duen. reg. 19. limit. 1. Simon de Prat. lib. 4. dubit. 11. n. 8. Marc. Anton. Genuens. pract. Eccles. tricen. 14. q. 392. n. 4. & alii, quos coadjuvando refert Cordub. de Lar. in l. si quis à liberis §. utrum ff. de liber. agnoscend. n. 3.

Alii vero DD. distinguentes 52 alimenta relicta, seu debita pauperi, & egeno à debitis diviti, & non egeno, illa pia esse, secus verò hæc habenda aiunt Barthol. scilicet in l. alio n. 4. & 5. ff. de aliment. & cib. legat. Alex. in l. si constante n. 18. ff. solut. Tiraq. in præfat. piæ cause à n. 21. Gutier. pract. lib. 1. quest. 44. n. 8. Mantic. de conjectur. ultim. volunt. lib. 6. tit. 3. n. 26. & 27. Menoch. præsumpt. 115. n. 15. lib. 4. cum aliis Valasc. de privileg. miserabil. q. 52. n. 17. & seqq. Surd. de aliment. tit. 8. privil. 1. n. 3. Monter. à Cuer. decis. 16. n. 21. Azaved. conf. 22. à n. 20. Mier. 4. p. q. 27. n. 21. relati à Cordub. ubi sup. n. 2. & per Castell. de aliment. cap. 3. n. 3. cui distinctioni ipse Castell. dict. cap. 3. n. 5. & 6. accedit cum moderamine infra dicendo, cum quo etiam eidem distinctioni mihi subscribere placet.

Moderamen, de quo proxime 53 sic se habet, alimenta relicta seu debita pauperi, & egeno æquè pia ac favorabilia sunt, si autem non pauperi, aut non egenti relicta, vel debita sunt, non pia, sed favorabilia erunt, &

& ita concludit *Cordob. de Lar. in l. si quis à liberis agnoscend. §. utrum num. 3. & 4. cum aliis Surd. dict. privileg. I. n. 9. Castell. sup. n. 5. & 6. & ita cum Roman. in authent. similiter n. 4. cod. ad l. Falsid. Dec. in cap. I. n. 17. de probat. Alex. lib. 2. cons. 121. n. 3. Bald. novel. de dot. p. 5. num. 6. Angel. tract. de testib. glos. 45. n. 5. tenet Pontan. de aliment. cap. 17. n. 2. & mihi probare videtur Ord. nostra lib. 4. dict. tit. 78. §. 3. ibi: quer por contrato, quer por testamento, ou por outro qualquer modo, porque a divida dos alimentos he taõ favoravel &c.*

54 Ait etiam idem *Castill. de aliment. d. cap. 3. n. 6.* alimenta eisdem privilegiis in jure expressis gaudere, five diviti, five pauperi eadem relicta sint, allegato *Sesse decis. 45. n. 3. Valensuel. Velasques cons. 10. n. 3. Gratian. cap. 586.* ubi distincte observavit n. 15. alimentorum causam esse privilegio fultam, *Menoch. lib. 4. presumpt. 122. n. 5. & 132. n. II.* quo supposito, & doctrina ejusdem *Castill. de alim. cap. 2. n. 5.* ubi tenet alimentis five ex legis, five ex hominis dispositione debitis quam plurima, & maxima privilegia à jure statuta competere, & aliis consideratis, mihi dicendum placet, quod si privilegia alimentis ratione ipsorum concessa fuerint, tunc eisdem privilegiis gaudebunt tam relicta pauperi, quam diviti, probatur *ex sext. in l. I. sæpius citata cod. de fidei-*

commiss. quatenus privilegium ibi concessum, ut per trinam solutionem testamentum approbatum maneat indistincte tum alimentis pauperi, tum diviti relictis competit, ut supra probavimus num.

Si privilegia concessa alimentis 55
ideó sunt, quia relicta in ultima voluntate, tunc addebita ex contractu non extenduntur *ex d. l. I. cod. de fid. probatur*, quatenus privilegium ibi statutum ad alimenta ex contractu non extenditur, ut supra probavimus num.

Si privilegium indistincte cõ- 56
cedatur etiam ratione alimentorum, tunc tum debitis ex juris, tum ex hominis dispositione competit, probatur *ex Ord. lib. 4. dict. tit. 78. §. 3.*

Si veró concedatur privilegiū, 57
quatenus debentur egeno, & pauperi, tunc solum competunt, quando pauperi, & non diviti debentur, aut relinquuntur, probatur extraditis per *Vel. dissert. 39. n. 41. vers. ad minorem, & ex nostra Ord. dict. lib. 3. tit. 18. §. 6. in verbis adductis sup. n. I. & ex l. 6. ff. cess. bonor.* alimenta namque à jure debita solum pauperi, & egeno debentur, ut infra probavimus. Ex quibus probatur, quod diximus supra n. 45. *in quarta differentia in fin. & in 5. different. n. 50. in fin.*

Septima differentia versatur 58
in eo, quod alimenta ex dispositione hominis debita etiam pro tempore præterito peti possunt, & in eodem

59 dem libello, secus tamen debita ex
 juris dispositione, quæ peti nequent,
 cum Paul. de Castr. Jaf. Dec. Alex.
 Felin. tenent Joan. Baptist. Pontan.
 de aliment. cap. 12. n. 1. & cap. 16. n.
 8. & cap. 17. n. 1. cum Bart. in l. si li-
 bertis 18. §. manumissis num. 3. ff. de
 aliment. & cibariis. legat. Reminald.
 Curt. senior, Bologn. in addit. ad
 Joan. de Anan. Ber. Ascan. de patr. po-
 testat. cap. pen. effect. 17. n. 24. & 62.
 Cephal. cons. 280. Cordub. de Lar. in
 l. si quis à liberis in princip. n. 17. &
 §. si quis ex iis n. 156 ff. de liber. ag-
 noscend. Nat. Tob. Non. Menoch. cons.
 231. n. 33. tenet Coler. de aliment. lib.
 3. cap. 4. n. 5. 17. & 25. & cap. 6. n.
 14. allegans text. in l. si ancillam 4.
 ff. pro suo, l. filium familias 27. §.
 fin. ff. quando dies legat. cedat, Rot.
 p. 2. divers. decis. 203. cum aliis Sa-
 bel. §. alimenta n. 16. & ratio diffe-
 rentiæ infra apparebit.

60 Quatenus diximus alimenta
 præterita ex dispositione juris debi-
 ta peti non posse, limitatur primò,
 nisi debitor judicialiter interpella-
 tus fuerit, quo casu à tempore mo-
 ræ præjudicalem interpellationem
 contractæ alimenta debentur, ita
 cum text. in l. item si filiusfam. 7. §.
 quod dicitur ff. ad Macedonian. tenet
 Coler. de aliment. lib. 3. cap. 4. n. 18.

61 Limitatur secundò, quando
 alimentarius necessitate præssus ad
 suam inopiam sublevandam æs alie-
 num contraxit, quo in casu alimen-
 ta præterita simul cum debito con-

tracto alimentorum debitor solvere
 tenetur, Pontan. de aliment. d. cap.
 12. n. 1. Idem cum Barthol. in l. liber-
 tis, quos n. 3. ff. de aliment. legat. &
 in authent. res, quæ n. 6. cod. com-
 mun. delegat. & cum aliis cap. 4. n. 4.
 Ascan. de patr. potest. d. effect. 17. n.
 25. Joan. Ros. in epitom. omn. suc-
 ces. n. 73. cap. 21. Joan. Gutier. alleg.
 14. n. 2. Cordub. de Lar. in d. l. si quis
 à liber. §. si quis ex his ff. de liber. ag-
 noscend. n. 136. cum aliis Coler. de
 aliment. d. lib. 3. cap. 4. n. 7. & n. 11.
 ubi restringit ad debitum contractū,
 quod alimentorum necessitatem
 non excedat, nec in alios usus con-
 versum sit, & ita judicatum refert
 Gratian. forens. cap. 20. num. 19. &
 cap. 104. n. 57. & cap. 815. n. 4. &
 cap. 954. n. 39. & cum aliis Sabel. d.
 §. aliment. n. 16.

Sed in proxima hypothesi du- 62
 bium est, an actio solum creditori
 competat, an etiam ipsi alimentario
 Coler. d. lib. 3. cap. 4. num. 10. allegat.
 text. in l. ult. ff. de in rem vers. Bar-
 thol. in l. libertis quos 18. §. manu-
 missis ff. de alim. & cibariis. legat. Bero
 cons. 178. n. 19. vol. 1. & Burs. cons.
 83. n. 7. in fin. Joan. Gutier. allegat.
 14. n. 4. ait tantum creditori compe-
 tere, Gratian. vero d. cap. 20. n. 19.
 & loc. sup. citat. Mart. Sperell. Giz-
 zarel. & cum iis Sabel. d. §. alimen-
 ta n. 16. tenent utrique actionem
 competere, & licet d. l. ult. ff. de in
 rem vers. & Barthol. loc. proxim. ci-
 tat. alimentario actionem non de-

M negent,

negent mihi placet doctrina Gratian. cum negari non possit ad utrumque interesse debitum contractum solvi, cuius commodi ratione actio competit, *arg. text. in l. stipulatio 38. §. stipul. 20. ff. de verbor. obligat. §. alteri 18. & §. sed & si quis, Inst. de inutil. stipulat.*

63 Qualis autem actio in hoc casu creditori competat? Respondit Coler. *de alim. d. lib. 3. cap. 8. n. 4. & seqq. negotiorum gestorum esse* (ubi quæ alleganda, & probanda docet) & etiam *de in rem verso* competere verum est *ex l. ultim. ff. de in rem vers.*

64 Limitatur tertió, quando alimentario debitor alimentorum necessitatem, & indigentiam attulit, ne alias ex malitia sua sentiat commodum contra vulgares juris regulas, *l. itaque fullo ff. de furt. l. in fund. ff. de reivendicat. cap. cognoscetes de constit. cap. intelleximus 7. de jud. interminis Coler. de alim. d. lib.*

65 3. *cap. 4. n. 12.* afferens exemplum de uxore à marito sine justa causa è domo expulsa, vel quando illa ob sevitas mariti divortium facit quibus casibus alimenta præterita peti possunt, secus tamen si mulier sponte à marito absque causa divortium fecit.

66 Limitatur quartó, quando ex vi legis, vel locorum statuti secundó geniti à successione ob primogenitorum prærogativam excluduntur, quo casu alimenta legitimahæ-

reditatis portionis loco subrogantur, & etiam præterita debentur, *Fiber. Decian. vol. 1. conf. 9. n. 48. juncta doctrina Menoch. conf. 81. q. 6. n. 56. & seqq. & Soccin. sen. conf. 57. q. 3. n. 32. vol. 4. Molin. de primog. lib. 2. cap. 15. n. 5. (quem per totum vide) Coler. de alim. lib. 2. cap. 9. n. 44. & 45. & lib. 3. cap. 4. n. 13.* Quæ qui- 67 dem limitatio apud nos in usu nequit præterquam si rescripto Principis habens plures filios maioratum ad favorem primogeniti constituerit, quo casu alimenta loco legitimæ portionis debentur, *Surd. de aliment. tit. 4. q. 9. n. 22. & 23.* ubi etiam tenet in hoc casu proprietatē bonorum vendi posse.

Dum diximus alimenta ex 68 dispositione hominis debita etiam præterita peti posse, ampliatur primò, quando legatarius alimenta sibi legata esse ignoraverit, quia adhuc peti possunt, *cum Bald. conf. 235. vol. 1. Petr. de Anchbar. apud Juan. Cald. conf. 21. sub tit. de testam. Cas. de Ursil. decis. 252. n. 3. tenet. Coler. de alim. lib. 3. cap. 4. n. 20.*

Ampliatur secundó, etiam 69 quando hæres, vel alius alimenta solvere obligatus à legatario interpellatus non fuerit, *l. cum unus 10. §. verbis, l. libertis, quos 18. §. manumissis ff. de alim. vel cibar. legat. Coler. sup. n. 21.* quin obstat glos. *in cap. cupientes 16. §. si vero in discordia, verbo contempserint de elect. in 6.* quia ibi solum agitur, an quis ab aliis

aliis juribus excidat ob alimenta denegata, uti advertit Coler. *d. cap. lib. 3. n. 22.*

70 Ampliatur quartó, ut hujusmodi alimenta præterita legatarius adhæredes, & successores transmittat ex *l. 4. vers. post diem cedentem, d. l. libertis 18. §. manumissis ff. aliment. legat. Bart. in l. solent n. 3. ff. eod. tit. Gig. de pens. q. 52. n. 5. Cordub. de Lar. in l. si quis à liberis §. siquis ex his n. 140. ff. de liber. agnosc. Nat. conf. 387. n. 3. Corneus lib. 1. conf. 183. Coler. de alim. lib. 2. cap. 12. n. 60. ubi judicatum refert, & ibidem declarationes pro extensione, & restrictione hujus conclusionis refert.*

71 Limitatur primó, quatenus diximus alimenta præterita ex dispositione hominis debita peti posse, quando legatarius conditioni (ut à verbo juris consultis solemni non discedam) potestativæ legato adjectæ sua sponte non obtemperaverit, *l. libertis, quos §. manumissis ff. de alim. & cib. legat. Bart. lib. 1. conf. 211. n. 7. quæ quidem limitatio est materia text. in l. si ea conditione 3. l. si plures 6. in fin. cod. de condit. insert. l. Mavia 13. de annuis legat. de qua Coler. de aliment. lib. 2. cap. 12. à n. 75. & lib. 3. cap. 4. num. 23.*

72 Limitatur secundó, quando alimenta adulterinis, & incesto genitis filiis relinquuntur, quia cum hujusmodi legatum intra famis necessitatem solummodó validum sit,

& non ultra, ut cum *Barthol. Bald. Bertrand. Lauren. Calcan. Roland. à Vall. de lucr. dot. q. 94. num. 2. Anton. Gabr. commun. opin. lib. 6. de alim. concl. 1. num. 19. Angel. de testament. glos. 69. n. 4. tenet Coler. de aliment. lib. 1. cap. 6. n. 153. Pinb. de testam. disp. 5. sect. 1. §. 4. n. 78. Mostaf. de caus. piis lib. 8. cap. 11. n. 34. & per hos citati jam necessitas cessavit, quia jam de sibi necessariis antea alimentarius propexit, ita in terminis idem Coler. de alim. dict. lib. 3. cap. 4. n. 24.*

Limitatur tertió, ut non procedat in alimentis ex contractu modo secundario, seu ex causa debitis, puta, in debitis donatori ob gratificationem secús si convenerint alimenta præstari, vel patrono Ecclesiæ, ita restringit Coler. *d. lib. 3. cap. 4. num. 26. junctis notatis lib. 1. cap. 13. à n. 57. de alimentis patrono Ecclesiæ debitis, text. in cap. contra 29. cap. quicumque 30. caus. 16. q. 7. & ibi DD. Amostaff. de caus. piis lib. 5. cap. 5. n. 65. Gratian. de sup. cap. 552. novitèr cum aliis Francis. de Fragn. de jur. patronat. tom. 1. p. 1. can. 3. cas. 1. 2. 3. 4. & 5.*

Ut huic septimæ differentiæ finem imponamus, sciendum est, alimenta futura dici, quæ à die litis motæ deberi incipiunt, & id tēporis transgressa præterita nuncupari, Coler. *de aliment. lib. 1. cap. 1. n. 17. Caputaq. vol. 1. decis. 18. & 24. Nat. lib. 1. conf. 108. Surd. de alim.*

tit. 8. privileg. 60. n. 16. Lancelot de attentat. 2. p. cap. 12. limitat. 24. n. 8. Rugin. de appellat. §. 2. cap. 3. Salgad. de Reg. proct. p. 3. cap. 1. n. 10. & II. Sabel. §. alimenta sub n. 16.

75 Octava differentia est, quia cum Judicis officium actionis defectum per se ferat *ex text. in l. queritur ff. de ann. legat.* alimenta ex Judicis officio debita tantum in casu necessitatis, & inopiæ ab alimentario, utpotè fundamen suæ intentionis allegandæ, & probandæ debentur, secus si per viam contractus, seu aliàs jure actionis debeantur, hoc namque in casu tum pauperi tum diviti debentur, & peti possunt *l. siquis à liberis §. sed si filius 7. & §. aliment. 19. ff. de liber. agnosc. l. qui filium 4. ff. ubi pupillus educar. deb. facit l. 1. cod. de mendic. valid. lib. 11. tenent Pontan. de aliment. cap. 4. n. 2. Coler. lib. 1. cap. 2. à n. 18. & lib. 2. cap. 9. n. 16. & cap. 10. n. 21. & lib. 3. cap. 10. à num. 6. cum aliis Vel. desfert. 39. n. 41. vers. ad minorem, cum Alex. Dec. Jason. Cocc. decis. 402. n. 11. & 12. & cum Rot. tenet. Sabel. §. alimenta n. 15. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 78. num. 32. & tit. 7. q. 6. & 9. & 14. n. 15.*

78 Licet tamen filio spurio, vel incestuoso alimenta legata actione ex testamento peti possint, in hoc tamen casu legati vires intra, & non ultra inopiæ sublevamen extenduntur ex traditis *sup. num.* Et in terminis cum Peregrin. de jur. Fisc. lib.

3. cap. 18. n. 69. Joan. de Ros. in epitom. success. cap. 22. n. 3. & seqq. reprobato Covar. in Epitom. lib. 4. Decret. p. 2. cap. 8. §. 6. n. 10. tenet Coler. de aliment. lib. 3. cap. 10. num. 11.

Ex traditis ratio septimæ differentiæ ibi promissa apparet, scilicet, quia, cum alimentariis per officium Judicis alimenta ob sublevandam inopiam, né fame pereant debita sint, pro præterito tempore adhuc fame laborare dici non potest, & ita Barthol. in *l. libertis, quos 18. §. manumissis n. 3. ff. de aliment. & cibari. legat. quem sequitur Alex. vol. 2. conf. 7. n. 10. & vol. 5. conf. 72. n. 9. Socin. Sen. volum. 4. conf. 57. n. 37. Philip. Deci. in l. de alim. 8. n. 5. cod. de transact. & ibid. Reminald. Curt. n. 14. Bero. volum. 2. conf. 52. n. 2. & 118. Ascan. de patr. potest. cap. penult. effect. 17. n. 24. Cordub. de Lar. in l. siquis à liber. ff. de liber. agnoscend. & cum aliis Coler. de aliment. lib. 3. cap. 4. n. 5. Pontan. de aliment. cap. 4. n. 4.*

Non incongruum hic erit scire, seu potius memoria repetere, quando quis, undè se alat habere videatur, & primo dicitur ille, qui manuum mercede sibi victum quærit, *l. siquis à liberis §. deinde ff. de liber. agnosc. Barthol. in l. si maritus ff. soluto matrim. Socin. lib. 4. conf. 121. n. 47. Pontan. de alim. cap. 4. n. 2. Coler. de alim. lib. 1. cap. 1. n. 23. Surd. de alim. tit. 7. q. 6. à num. 1. ubi multa de exercenti artem tradit Petrus Barb. ad l. maritum 13. ff. solut. matrim.*

matrim. n. II. Garcia de expens. cap. 4. num. 22.

81 Nisi tamen alimenta petens tanta nobilitate præfulgeret, ut absque dedecore eum mechanicas operas suscepisse non diceretur *Barthol. in l. I. vers. hæc lex, cod. de aliment. valid. lib. II. Abb. in cap. cum haberet colun. fin. n. IO. de eo, qui duxit in matrim. Aymon cons. 199. n. 2. idem Pontan. de aliment. d. cap. 4. num. 2. Surd. ubi sup. à n. 12. Barb. ubi sup. idem Garcia sup. n. 22.*

82 Vel nisi fortunæ talis obnoxius nullus suscipiendos labores, nullaque opera habeat exercenda, puta filius factus Doctor, vel Advocatus libris, vel clientibus destitutus, cujus non matutinus consultor ostia- r ulset, vel qui vis illum alius neget consulendum, ideoque paupertate laboret, & in casu simili ita judicavit Senatus noster Domus Supplicationis alimentis per filium Advocatū in hac Curia Ulissiponensi à patre petitis deferens, & bene judicatum arbitror *ex notat. à Surd. de aliment. d. tit. 7. q. 6. n. 16. ubi ait, quòd si per artem exercitam tantum quis percipere non posset, quantum ad alimentia sufficeret, tunc quod ad integra alimenta deest, per patronum supplendum esset, uti colligitur ex l. si quis à liberis §. sed si filius à contrario sensu ff. liber. agnosc. & ibi Cordub. n. 132. & ab eod. Surd. ibid. d. n. 16. & seqq. ubi ait quando ob morbum, vel aliud impedimentum ar-*

te, exercitio, munere ve fibi injuncto uti non potest, quod totum Judicis arbitrio relinquitur, & probari moneo *ex l. si quis à liberis §. sed si filius, ibi si modo cum opificem te esse dicas, in ea valetudine est, ut operi sufficere non possis.*

Secundo modo, undè se alat, 83 habere dicitur, qui bona habet, ex quorum redditibus alimenta sumere possit cum aliis *Surd. de aliment. tit. 7. d. q. 6. n. 2. & seqq.* qui redditus si non sufficiant, pro eo, quod deest, alimenta petere potest, *idem Surd. prox. à n. 16. ubi n. 21.* cum aliis arbitrio Judicis relinquit, quando filius alere se ipsum posse dicatur.

Si autem filius, vel alius ali- 84 mentarius ædes egregias extructas, vel Palatium picturis, imaginibus, aut statuis ornatum, vel alias prædium magni æstimandum, sed parvi redditus habeat, an vendere ea, ut se ex prætio alat negant *Bald. volum. 2. cons. 30. per text. in l. qui bonis 6. ff. cess. bonor. Roland. à Vall. volum. 2. cons. 55. n. 6. Menoch. cons. 7. n. 18. & cons. 87. n. 66. aliis, quos refert Coler. de alim. lib. I. cap. I. n. 18. Barb. in l. maritum ff. solut. matrim. 13. & 17. in quibus locis intelligo eum allegare voluisse Guer. tract. 3. de tutoribus lib. 5. cap. 15. n. 46. & pro hac parte facit text. in l. fin. §. ipsum autem, & §. filiis autem familias cod. de bonis quæ liberis.*

Contrariū impugnando *Bald. 85 dict. cons. 30. & ad ejus fundamenta respon-*

respondens tenet *Coler. de aliment. d. lib. I. cap. I. n. 19. & Barb. ubi sup. d. n. 17.* quibus accedere potest idem *Guerreir. ubi sup. n. 47.* parum sibi constans, uti ex n. 54. patet.

86 Quid ergo dicendum ingenii mei vires longe supergreditur, quia licet *d. l. si quis à liberis §. sed si filius, & §. de alimentis ff. de liber. agnoscent. alimenta pro modo facultatum præstari jubeat, & ex inde, & ex leg. jus alim. circa principium ff. ubi pupillus educar. oporteat, & ex l. penult. ff. de aliment. & cibar. legat. & ex l. aliis juribus DD. communiter deducant proprietates bonorum alimentorum causa vendi non posse, prout cum mult. *Surd. de alim. tit. 4. q. 9. à n. 1. cum aliis Salgad. in labyrinth. I. p. cap. 24. n. 18. Garf. de expens. cap. 4. n. 18. cum multis Coler. de alim. lib. 2. cap. 2. n. 35. Guer. de tutorib. lib. 5. cap. 15. n. 28. & 29. & d. tract. lib. 7. cap. 3. n. 21.* contrarium tamen uti verius tenet *Barb. in d. l. maritum 13. ff. soluto à n. 17.* probans ex eo, quod si licet patri filium vendere pro alimentis *l. 2. cod. de patrib. qui filios distraxerunt, & de Eris sithone ait vates:**

*Filia restabat non illo digna Parente
Hanc quoque vendit inops.*

Ovid. 8. Metham. vers. 853. Solorjan. de Parricid. crim. lib. 2. cap. 7. per tot. à fortiori bona filii vendere poterit, l. in suis in fin. ff. de liber. & posthum. & ita pater ad alendos filios bona alienare cogitur, præterquàm

quando ex venditione, nisi propria alimenta obtinere non posset, multosque casus *Surd. refert. d. tit. 4. q. 9. à n. 17.* in quibus bona ad alimentum præstanda alienari possunt, ac debent, & alios congerit *Castill. de aliment. cap. 36. per tot. cum §§. seqq. alios Coler. de aliment. d. lib. 2. cap. 2. à n. 38. alios Boff. de alim. cap. 13. §. 2. à n. 797.* apud quos, quando opus fuerit casus, in quibus bona ad alimentum vendi possint nec ne? Vide pro conciliandis iis contrariis opinionibus, quas uno verbo cogito posse conciliari, nempe, primam procedere, quando ex fructibus alimentariis succurri potest, secundam vero, quando aliter succurri non potest absque eo, quod bona distrahantur; undè in quæstione inter *Bald. Barb. & Coler. controversa supraque considerata hæc mihi mens placet, si Palatii scilicet, vel domus præmium omninò æquum pro iis vendendis haberi possit, tunc alimentarius vendere cogitur, ut præmium in prædiorum emptionem convertat, ex quorum redditibus alimenta percipere possit, uti concludit *Barb. in d. l. maritum 13. ff. solut. respectu debitoris, qui bonis cessit, & respectu mariti, cum *Imol. Surd. d. tit. 4. q. 10. n. 18. ubi Jason, & Arctin. refert, & ita Barb. adversus maritum sup. n. 14. secus tamen erit, si condignum domus, vel Palatii præmium inveniri non posset juxta hypotheses optimè per Barb. ubi sup. n. 15.***

n. 15. sub vers. quo ita allatas, quibus eventibus ad alienationem alimentarius cogendus non erit, sicut etiam non cogeretur, quando ei esset indecorum eadem re carere per rationes circa artem, vel artificium utendum *sup. num.* expensas, & etiam quia cum habitatio optima alimentorum pars sit, talis esse potest alimentarius, ut ei in Palatio, vel domo egregia habitare necesse sit, qua hypothese data ad alienationem cogendus non est, tu autem meliora cogita.

87 Tertio modo quis unde se alat habere dicitur, quando ex bonis suis tot fructus unius speciei, puta, vini habet, quorum pretio alios necessarios, puta, frumentum comparare potest, circa quos, & similes fructus versari nequit restrictio an vendi, an custodiri consueverint, ut in specie ait Coler. *de aliment. dict. lib. I. cap. I. n. 20. & seqq.* intelligens ita generaliter *l. jus alimentorum 3. ff. ubi pupillus educ. loqui ex l. divortio 8. si vir in fundo ff. soluto*, ubi aurum, argentum, & arena effossa in fructu esse dicuntur, & in alimenta uxoris à marito convertenda.

88 Quarto tandem, habere unde se alat dicitur ille, qui personas alias idoneas habeat, à quibus prius alimenta petere debeat, ac possit Coler. *ubi sup. n. 24.* quæ quidem conclusio nihil aliud est, quam materia, qui prius ad alimenta conveniendi

sint? de quo vide *Ord. lib. I. tit. 88. §. 10. cum seqq. ubi Barb. & Peg. Surd. de aliment. tit. I. per tot.*

Nona differentia inter alimenta officio Judicis, seu juris dispositione, vel ex dispositione hominis debita in eo consistit, quia alimentarius juris dispositione operas in domo alimenta præbentis præstare tenetur; factis tamen alimentarius ex hominis dispositione, Barthol. *in l. Cajo §. imper. in fin. ff. de aliment. leg. & in l. divortio ff. solut. matrim. & in l. de aliment. Alex. lib. 4. cons. 56. n. 8. cum quib. Pontan. de alim. cap. 7. n. 8. & cap. 17. n. 12. Coler. de aliment. lib. 2. cap. 6. per tot. Petr. Barb. in l. 2. ff. solut. I. p. n. 26. Surd. de alim. tit. 4. q. 29. per tot. Gom. in l. 50. Tauri n. 48. versic. adde tamen, Trintacinq. var. resolut. lib. I. tit. de aliment. resolut. I. n. 25. & seqq. cum aliis Sabel. §. alimenta num. 6. vers. qualiter Pech. de testam. conjug. lib. 5. cap. 25. num. 5. Bertrand. volum. 4. cons. 45. n. 14. Corn. volum. 3. cons. 148. n. ult.*

Quam differentiam declarando, sciendum est, operas alias officiales esse, alias artificiales, seu fabriles Zaf. *in l. si non sortem §. libertus ff. de condit. indebit. Ronchegal. de duobus reis in l. 5. ff. eod. tit. num. 11. Surd. de aliment. tit. 4. q. 29. n. 56. & seqq. Herman. de Frieder. Caroc. de locat. tit. de sub locatione q. 27. fol. 99. Donel. lib. 2. com. cap. 18. ubi Usuald. alios refert, Cujac. lib. 17. observ. cap.*

cap. 14. Anton. Faber, quem refert, & sequitur Schifordeq. lib. 3. tract. 26. q. 3. Arias de Mes. lib. 2. var. cap. 16. n. 13. cui addo Vvesembec. in paratitl. ad tit. de oper. libert. Pichard. de acquirit. per adrogat. in princ. à n. 64. Fabium de Anna conf. 3. à n. 14. D. Amayam in l. unic. ne operæ à colliatoribus exigantur à n. 4. & innumeros referentem D. Velam I. tom. dissert. 55. à n. 61. Carvalb. de una, & altera quarta p. 1. à n. 312. tenet cum aliis Olea de cess. jur. tit. 3. q. 6. n. 2. Officiales in obsequio, sive potius in officio personæ, attenda doctrina Oleæ sup. num. 6. consistunt, commodoque illius, cui debentur cedunt, & adimplentur in adesse, comitari, cantu, sono, saltuque oblectare, lectum sternere, aquam haurire, mensam apponere, ut cum Alciat. in l. sciendum §. item in l. ff. verbor. significat. Coras. in l. admonend. n. 22. ff. de jurejurand. Barthos. Angel. Castrens. Alex. & Jason. in l. non sortem d. §. libert. Cordub. in l. si quis à liberis §. si quis ex iis ff. liber agnoscend. n. 231. tenet Surd. d. q. 29. n. 57. Roncbeg. sup. Frid. Husan. de hominib. cap. 6. n. 56. ita respicientia negotia ejus, cui debentur exercere, Roncbeg. ubi sup. d. n. 11. in camera servire, missæ assistere, in exempla deducit Joan. Herman. Stammf. de servit. person. lib. 2. cap. 6. n. 1. Retes de donat. cap. 3. n. 17. Olea d. tit. 3. q. 6. n. 7. & Vel. dissert. 35. num. 61. & seqq.

Quæ quidem operæ officiales, 92 utpoté personales, & personæ coherentes transmitti ac delegari nequeunt ex text. in d. l. non sortem §. libert. ff. de condit. indebit. ubi Jas. n. 16. Barth. in l. pro hærede §. siquid tamen ff. acquirend. hæredit. Bald. in l. liberti, libertæque cod. de bon. libert. colum. 4. vers. item dubitatur, l. 1. §. ne autem cod. de caduc. tollend. Tiraquel. de retract. consang. §. 26. glos. 1. n. 48. Roland. volum. 2. conf. 47. n. 7. probat Surd. d. tit. 4. q. 29. n. 59. tenent Roncbegal. ubi sup. d. num. 11. Joan. Herman. d. lib. 2. cap. 6. n. 1. d. l. si non sortem §. libertus, l. unica §. ne autem, cod. de caduc. tollend. l. operæ 9. §. 1. de oper. libert. l. si patroni filius ff. ad Senatus cons. Tribel. ibi: operarum actio, quæ transferri non potuit, Bart. Jas. & Bald. in d. §. libertus Tiraquel. de retract. Lignag. §. 26. glos. 1. n. 51. Caroc. n. 18. Roland. à Valle conf. 28. n. 7. vol. 2. Plaz. de delict. cap. 45. n. 5. Matienzus in l. 5. tit. 11. lib. 5. glos. 2. n. 27. Vel. n. 65. Anna n. 44. Anton. Faber Pichard. Cojac. ubi proximé. Mesa n. 14. D. Larrea alleg. fisc. tom. 2. alleg. 120. n. 12. nec adhæredes extraneos transeunt, d. l. fabriles 6. ibi: Officiales vero non transeunt, l. si operarum 29. ibi: Translationem hæredi extraneo non esse dandam Carvalb. sup. n. 139. cum aliis Olea sup. n. 13.

Fabriles vero, quæ ab artificio artificiales quoque dicuntur sunt pictoriæ, textoriæ, lanificæ, statuariæ,

riæ, & similes ab artificibus fabricandæ, cum aliis idem *Surd. de aliment. d. tit. 4. q. 29. n. 57. Roncbeg. ubi sup. d. n. 11. Joan. Herman. d. lib. 2. cap. 6. d. n. 1. d. l. si non sortem §. libertus*, ibi: *sed fabriles veluti pictorias ff. de condict. indebiti, Fab. de Anna d. conf. 3. à n. 41. Calvin. lexicon jur. verb. operæ, Arias de Mesa d. cap. 16. n. 15. cum aliis Olea sup. num. 8.* quæ quidem operæ transmitti, ac delegari possunt, etiam invito eas præstare adstricto, ut cum aliis idem *Surd. d. q. 29. n. 6. Roncbeg. ubi sup. d. n. 11. Bonacos. de serv. & famul. q. 86. Caroc. de locat. part. 2. q. 119. per tot. quem citat Olea sub tit. de sub loc. q. 27. & q. 29. Bald. in l. 1. n. 9. cod. qui bonis cedere poss. cum Bart. Alciat. & Zas. & aliis idem Joan. Herman. de serv. persol. d. lib. 2. cap. 6. n. 1. l. operæ §. 1. ibi: Sane enim, si in artificio sint, jubente patrono, aliis cedi possunt, d. l. si non sortem §. libertus ibi: nisi forte in artificio sint; hæ enim jubente patrono, & alii edendæ sunt; l. patronus §. 1. cum seqq. ff. de oper. libert. docet Jas. in d. §. libertus n. 28. & ibi Bart. n. 30. Caroc. de locat. d. q. 27. num. 18. *Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 55. n. 10. & tit. 9. q. 22. n. 4. & 5. Fabius de Anna d. conf. 3. n. 65. Gothofred. in d. l. fabriles 6. lit. N. Cujac. obs. lib. 17. cap. 14. Donel. d. cap. 18. Anton. Fab. d. princip. 2. illat. 12. & 33. circa finem Viscont. conc. jur. verb. servitor. Tiraquel. de retract. Lignag. §. 26.**

glos. 3. n. 26. quos refert d. Olea sup. n. 11. & intelligit n. 12. eodemque sensu accipiendus est Carvalb. & alii ab eod. Olea n. 10. relati.

An transmitti, ac delegari pos. 94
sint aliquando etiam operæ obsequiales, puta famuli ad certum tempus conducti, quia tunc illius operæ obsequiales esse desinant, cum *Bart. in d. l. si non sortem d. §. libertus* cum quo transiere *Angel. Fulgos. Cast. Alex. & alii, Castrens. in l. 2. in princ. ff. solut. matrimon. ait Surd. d. q. 29. n. 61. ubi ponit concordiam, nisi deterior servientis famuli conditio efficeretur; aliter distinxit Olea d. tit. 3. q. 6. n. 11. miscendo opera à famulis debita cum debitis ab artificibus, de quibus locutus n. 10. nēpè, quod ut delegentur consensus necessarius operas debentis sit, secus verò, si transmittantur procuratorē in propriam causam constituendo, quæ distinctio confunditur ex traditis per eundem *Oleam ibid. n. 17. afferentem de consensu libertorum obsequialium operarum cessionem valere, & ita intelligi text. in l. si non sortem §. libertus, quod licet non probatum ex d. §. libertus, verum credo exemplo ususfructus proprietatis Domini consensu transmissi, quo utitur idem Olea ex l. 4. ff. novat.**

Sed aliter in puncto distinxit 95
Joan. Herman. Stammf. lib. 2. cap. 6. sub n. 1. ibi: Aliæ sunt operæ quæ ex artificio dedito præstantur Domino,

ut sunt pingere, scribere &c. Et hujusmodi operæ, quas Ulpianus in d. l. si non sortem 26. §. libertus, & ad eam l. Zasius n. 17. ff. de condict. indebit. indifferenter artificiales, & fabriles vocat, etiam alii à Domino delegari possunt l. 63. §. 1. ff. delegat. 3 l. 6. l. 9. §. 1. l. 23. de oper. libert. & ibidem Vesemb. d. l. si non sortem §. libertus 12. vers. sed si operas, & vers. sed si, & ibidem Zas. n. 16. & 17. Alciat. ad d. l. Sciendum 70. n. 5. cum 3. seqq. ff. de V. S. Carac. d. loc. & cond. p. 2. q. 119. per tot. adeo ut & famulus ad fabrilium harum operum præstationem ex Domini delegatione alii teneatur invitus, l. 3. l. 24. §. 1. ff. de us. & usufr. leg. Bonacossa de serv. & famulo quæst. 86. Jacobin. de Royd. n. 1. & 2. Zasius in suis singular. lib. 1. cap. 3. n. 50. Bald. in l. 1. n. 9. vers. tu concordia cod. qui bona cedere possunt, ubi de creditore ait, quod operas promissas alteri pro certa mercede locare valeat. Operæ namque artificiales ejus sunt naturæ, ut jubente Domino cuique edi debeant dict. l. 9. Zasius d. loc. Bartol. in d. l. si non sortem 26. §. libertus n. 30. ubi interminis, si conduxisti, querit operas cujusdam servitoris, an possis illum servitorem alii concedere, eo in vito, vel actionem alteri cedere, quam adversus eum habes? Et certè siquidem promisit tibi servitium, quod concernit personam tuam, & tunc non poterit alteri delegari, si verò aliud promisit, puta scribere,

& similia, tunc poterit alteri delegari &c. Quæ quidem doctrina est eadem, & originalis ipsius Bart. quem sequor jubente Ord. lib. 3. tit. 64. §. 1. cum reprobata saltem communiter, eam non inveniam, imò probetur ex text. in leg. 9. ff. de oper. libertor. ibi: Fabriles autem, aliæ vè ejus generis sunt, ut à quocumque, & cuicumque solvi possint. Sane enim si in artificio sint, jubente patrono, & alii edi possunt.

Sed si famuli operæ artificiales 96 conductæ sint, tunc delegari possunt uti concludit Bart. dummodo famuli non interfit domino suo, an alii operas debitas præstare, & ita intelligendus Surd. d. n. 61. & in locis allegatis per Olea d. n. 12. in terminis Joan. Herman. d. lib. 2. cap. 6. n. 3. veluti quando (ut ita communiter dicitur) cessionarius sit rixosus, odiosus, vel aliter male affectus, idem Herman. d. cap. 6. n. 5. de quibus, & aliis quæstionibus supra citatos cōsules.

Infertur filium alimenta in do- 97 mo patris recipientem operari debere, aliàs alimenta ei denegari posse, uti cum text. in l. qua actione in princip. ff. ad l. aquil. l. eum, qui §. si filius ff. de furt. l. 1. ubi Luc. de Pen. n. 17. cod. de agric. & cens. lib. 11. Abb. in cap. literas n. 28. de restit. spoliat. Rebus. in tract. de congr. port. n. 99. & cū text. in l. si siquis à liberis §. si parens ff. de liber. agnoscend. Angel. Bald. Cacialup. Alciat. Salicet, tenet Surd. de aliment.

aliment. diſt. tit. 4. q. 29. n. 2. & 3. cum text. in l. ſicut 48. & ibi gloſ. & aliis ex ſupradictis Doct̄oribus, & cum Corſet. ſing. 383. verb. uxor in ſin. Bonacoſſ. de æquitat. canonic. concl. ſecunda (ubi de communi opinione teſtatur) tenet Coler. de alim. lib. 2. cap. 6. n. 3. aſſerens filios quæcumque ſervitia, obſequia, curationes in infirmitatibus, totum id, quidquid ve maius ex cogitari queat parentibus debere tenet Guer. de diſiſionib. lib. 2. cap. 12. n. 50. ubi refert. Penel. in l. 1. cod. de bon. matern. p. 3. n. 62. verſ. infertur. 11. Barb. in Auth. unde ſi parens cod. de inofficioſ. teſtament. n. 14. Cov. in cap. cum in officiis de teſtam. n. 11. Fach. lib. 3. cap. 47. Gutterr. de juram. confirmat. p. 1. cap. 5. n. 24. & præſt. lib. 3. q. 43. n. 16. Garc. de donat. remunerat. n. 41. Mangil. de imput. q. 29. n. 14. & 40. & q. 45. n. 24. Seraph. de privileg. jurament. privileg. 722. n. 1. Baeff. de non meliorand. filiab. cap. 17. n. 3. Mier. de maiorat. p. 1. q. 22. n. 19. & 166. Marth. de ſucceſſ. legal. tom. 1. p. 1. q. 25. p. 11. n. 3. & 14. Azev. e Matienſ. in l. 12. tit. 6. lib. 5. nov. recopilat. gloſ. 2. n. 4. Menoch. de arbitr. caſ. 132. n. 4. tenet etiam Mend. à Caſtr. ad l. cum oportet. cod. de bon. quæ liber. 1. p. n. 23.

98 Unde filio in re patris laboranti nullum ſalarium debetur, licet contrarium tenuerint aliqui, quibus refutatis, probat cum Jaſ. in l. illud cod. de collat. num. 8. Navarr. in Ma-

nual. cap. 17. n. 144. & 148. Parlador. lib. 1. quotidiem. cap. 19. per tot. Gutterr. de juram. confirmator. p. 1. cap. 5. n. 17. & 18. Greg. Lop. in l. 3. tit. 2. p. 2. Barb. ad Ord. tit. 97. §. 16. n. 4. Morq. de diſiſ. bonor. lib. 4. cap. 3. n. 18. Guerreyr. ſup. d. cap. 12. n. 193. niſi patri, & ſimul novercæ ſerviat filius, quia tunc dimidium ſalarium conſequitur, Valaſc. conſ. 32. Carv. ad text. in cap. Raynald. 4. p. cap. 1. n. 283. idem Guerreir. proxime n. 180. quid ſi filius adminiſtrator, & curator patris, vel matris fit, vel de ſalarium proteſtatus fit, vide eundem Guer. tract. 4. lib. 5. cap. 12. n. 18. & ſeqq. & d. tract. lib. 5. cap. 4. n. 26. & 27. & d. tract. 4. lib. 5. cap. 5. num. 8.

An autem filius etiam in patris commodum operas fabriles, vel omnes officiales præſtare teneatur hujus quæſtionis eſſe poterat, cum inter DD. controverſia, de eo ſit, uti refert Coler. de alim. d. lib. 2. cap. 6. à n. 2. quorum opiniones ſaltem apud nos examine carere debent, habemus quippè Ord. lib. 4. tit. 97. hanc controverſiam clarè dirimentem, in §. namque 16. legislator 100 decrevit in prima parte filium ſub poteſtate patris exiſtentem ſibi acquirere quidquid (quoad proprietatem intelligo) nulla mediante re patris ex labore lucratus fuiſſet, quod cum DD. Barb. ad d. Ord. §. 19. Valaſc. cap. 13. n. 180. Cald. in l. ſi curatorem verb. læſis num. 118. Cardoſ.

Tusch. in pract. verb. collatio concl.
 417. *Mend. in l. cum oportet n. 19.*
 & 22. *illustrat. Guer. d. lib. 2. tract. 2.*
 101 *cap. 12. n. 169.* Et huc pertinet exē-
 plum de acquisitis per filium alteri
 famulando, de quo idem *Guer. sup.*
n. 170. Cardos. verbo collatio n. 27.
Gom. in l. 29. n. 24. Valasc. d. n. 180.
in fin.

Egoque puto *in dict. prima*
parte hujus §. agi de operibus offi-
 cialibus, & non de artificialibus, uti
 deducitur ex limitatione in secunda
 parte, cum ut artificio acquiratur,
 communiter præter artificio aliis
 rebus opus non sit, quod quidem
 comprobatur ex doctrina *Olea dict.*
tit. 3. q. 6. n. 6. aliud esse operas per
 obsequiam factas, aliud officiales
 afferentis, easque confundi errorem
 esse existimantis, quæ doctrina mi-
 hi verior videtur, quia per obseque-
 lam factæ ad personam tendunt, of-
 ficiales vero ad bonorum adminis-
 trationem, puta, arare, & similia.

102 Ex quibus arbitrari dici posse,
 quod si filius de facto operas suas
 officiales in re patris exercendo ali-
 quid acquirat, ipsi omnino patri ac-
 quirat, & ita mihi probat *Ord. d. §.*
16. in 2. p. à vers. salvo; si autem al-
 teri, vel circa rem alterius exercent,
 & lucretur, sibi acquirat, etiam si
 ex bonis patris, aut matris alatur,
 cum disposita in hac *Ord. d. §. 16. in*
 favorem etiam matris procedant, si
 cum matris bonis filius officia exer-
 cendo acquirat.

In §. autem 17. agitur de pe-¹⁰³
 culio profectitio quod totum patri
 acquiritur, in §. 18. de castrensi, vel
 quasi, de quibus plura cum aliis *idem*
Guerreir. dict. cap. 12. tract. 2. lib. 2.
 & *lib. 3. cap. 3. à n. 20.* cum pluri-
 bus ab eo citatis, & *n. §. 19.* agi-
 tur de peculio adventitio, quod ex
 pluribus causis provenire potest, in-
 ter quas esse arbitrari artem, seu ar-
 tificium mechanicum, cujus exer-
 citium in operibus fabrilibus con-
 sistit, quorum lucrum filio acquiri-
 tur, dempto usufructu patri, dum
 sub hujus potestate filius fuerit, ex
d. §. 19. cum Barb. Valasc. d. cap. 13.
n. 180. Molin. tract. 2. d. 137. vers.
deinde Morq. de divis. bonor. lib. 4.
cap. 13. n. 30. Fachin. lib. 5. cap. 82.
Rebel. de obligat. just. p. 2. lib. 1. q. 8.
sect. 3. n. 35. Mend. in d. l. cum oportet
à num. 98. Molin. d. 232. Asor in
oper. moral. p. 2. lib. 2. cap. 13. q. 3.
Gom. Tell. Avendan. in l. 29. taur.
Michal. de fratrib. 1. p. cap. 4. per tot.
Barri de success. testati, & intestati,
lib. 14. tit. 3. Boss. de dot. cap. 3. per
tot. illustrat. idem Guer. d. lib. 2. tract.
2. cap. 12. n. 86. ex quibus rectè se-
 quitur filium patri operas artificio-
 les præstare cogi, ut jam censuere
Bald. in auth. ex testament. vers. deci-
mus caput n. 6. cod. de collat. Jas. in
l. illud 20. cod. eod. tit. n. 7. Math. de
Afflic. decis. 308. n. 4. & cum iis Co-
ler. de alim. d. lib. 2. cap. 6. num. 4. de
 quibus *Joan. Guter. de contr. jur. cap.*
 5. n. 4. intelligi debet secundum
 eundem

eundem Coler. proximé tenet *Surd. de alim. d. tit. 4. q. 29. n. 7.*

104 Aliquando etiam filius patri sub ejus potestate existens serviles, seu artificiales operas præstare non adstringitur, puta, quia nobilis est *ex l. Nepos 125. ff. de verbor. signific. l. filius 15. in fin. ff. de condit. inst. Bart. in l. unico cod. de mendic. valid. lib. 11. Bonacoff. de æquitat. canon. conclus. 2. in medio, Coler. d. lib. 2. cap. 6. n. 5. Surd. cum aliis proxime*
 105 *n. 4.* Vel quando filius propter adversam valetudinem impatiens laboris est, *l. si quis à liberis §. sed si filius vers. in ea ff. de liber. agnosc. idem Coler. ubi proximé.*

106 Quid dicendum de filio emancipato? *Surd. de alim. d. tit. 4. q. 29. n. 5.* ait filium emancipatum ad commodum patris operari non teneri, *ex l. nullum penult. ff. de obsequiis à liber. ad verba, ibi: nam pietatem liberi parentibus non operas debent: quod quidem indistincté non esse admittendum concludit idem Surd. declarare promittens, sed id non implevit; sed quia Coler. d. lib. 2. cap. 2. à n. 4. nostram quæstionem non disputans, nec dirimens ait d. l. pen. ff. de obsequiis tantum probare filium ex vi emancipationis ad nullas operas adstringi posse; mihi placet dicendum filium emancipatum operas obsequii, vel reverentiæ, quatenus dignitas, valetudo, & status ferunt, patri debere, cum jura sanguinis nullo jure civili dirimi pos-*

sent, *l. legatum cap. dimin. l. jura sanguinis ff. de reg. jur. §. at ii, qui Inst. de hæred. quæ ab intest. loquens de emancipatione, Surd. de alim. tit. 1. q. 1. n. 23. & constat ex text. in d. l. penult. in verbo ibi: pietatem.* Quam etiam erga parentes pietatem edocentur homines à ciconia, quæ fessa parentum corpora fert humeris, præstat, & ore cibos: ut ait *Alciat. emblem. 30.* vide etiam *Solorsan. de parricidii crimin. lib. 2. cap. 2. pagin. 111.*

Si de facto tamen filius emancipatus operas artificiales in commodum partis præstet, nullum salarium, nec aliquid æquivalens prætere tendere potest, ut constat *ex dict. Ord. lib. 4. tit. 97. d. §. 16.* supra expenso, quæ de filio emancipato etiã dicenda sunt.

Paulisper tamen est subsistendum, quia dum attentius *d. Ord. in dd. §§. 16. & 17.* legissem, obiter mihi (& noviter puto) de multis dubitare occurrit, & dubitationes apparent ex eo quia *in 1. p. d. §. 16.* agitur de filio vel familias, vel emancipato simul cum patre, & matre, & cum altero eorum habitante, in commodum tamen extranei operas exercente, & aliquid lucrante, circa quam hypothesim legislator sibi filium acquirere decernit, in secunda vero parte, *à vers. salvo* de filio familias, vel emancipato agens acquirente ex bonis patris vel matris, huic, vel illi acquirere idem legisla-

legislator statuit, dummodo ipse filius simul cum parentibus habitet, & de eorum bonis se alat; prima dubitatio inde ortum habet, ut cum de filio emancipato loquatur lex, talis patri non acquirat ut infra videre est. Secunda dubitatio in eo versatur, quia filius matri acquirit, cum acquisitio effectus sit patriæ potestatis, qua mater caret, uti infra apparebit.

109 Tertia dubitatio, cum acquisitio de qua *in d. §. 16.* agitur peculium profectitium sit, lex simul habitationem, & alimentum ex bonis patris simul requirat, ut patri acquiratur, cum totum patriæ potestatis effectus sit: Unde contra has dubitationes legis nostræ resolutio, utpoté contra jus commune sustineri nequit, uti agnoscit *Carv. de testament. 4. p. cap. 1. n. 272.*

110 Sed ut nostræ legis dispositio æquo, bonoque conformis appareat, quantum vires ingenii mei sufficere valeant, principia circa peculia filiorum, quatenus opus fuerit nobis repetenda sunt breviter, & paucis *DD.* citatis, ne longius protrahamur.

111 Propter onus vescendi panes cum sudore vultus, justè à Deo nostro Adamo injunctum, sublevandū, ipse Adam uxoris suæ, & matris omnium Hevæ caput constitutus fuit, ejusque dominio æconomico ipsa Heva subjecta constat *ex cap. 3. Genes.* quo divino exemplo, & il-

lo *ex Ecclesiast. cap. 30. ibi: incurva cervicem ejus, & ibi: doce filium tuum, & operare in illa.* In favorem 112 mariti, tum uxoris, tum familiæ suæ, tanquam capitis multa à jure privilegia constituta sunt, datumque ei quoddam jus in liberos ex justis nuptiis procreatos, quod patria potestas vocatur, *text. in princ. & §. 1. Inst. de patr. potest.* ubi communiter scribentes, cui patriæ potestatis juri multi à jure effectus attributi fuere, inter quos erat, quod patri acquireretur quidquid filius acquirebat *l. 1. ff. si quis à patre fuerit manum. l. 2. cod. de patr. potest. §. 1. Inst. per quas person. nob. acquiratr. cum aliis Ascan. de patr. potest. cap. 6. effect. 2. à n. 1. cum l. placet. ff. acquirend. heredit. Mend. à Castr. ad l. cum oportet, cod. de bon. quæ liber. 1. p. n. 1. Peg. de compet. cap. 98. §. 4. n. 158.*

Et hujus regulæ prima excep- 113 tio, seu moderamen circa peculium castrense, scilicet in bello acquisitum adhibitum fuit, postea ad quasi castrense, puta ex liberalium artium professione acquisitum extensum fuit, *l. 1. ff. de testam. milit. l. erat cod. de castrens. pecul. §. ultim. de milit. testam. text. in princ. Inst. quib. non est permiff. facer.*

Postea ex illa regula *Constan-* 114 *tinus* bona materna, patri, usufructu relicto, filio quoad proprietatē tribuit, *l. 1. cod. de bon. matern. pos-* 115 *tremó tandém Justinianus in l. cum oportet*

oportet cod. de bon. quæ liber. omne à filio acquisitum, nulla re patris mediante adventitium esse voluit, patri dum taxat usufructu assignato, & ita probat *text. in §. I. Inst. per quas person. Peg. d. §. 4. à n. 158.*

116 Unde intra vires regulæ peculium profectitium mansit, ex quo nihil immutatum probat *text. in d. l. cum oportet, & dict. §. I. Inst. per quas person. & utrobique DD. scribentes.*

117 Filius emancipatus sibi, & non patri acquirit, probat *Surd. de alim. tit. 9. q. 20. n. 28. & text. in l. si filius familias ff. de verbor. obligat. l. fin. ff. de stipulat. servor. quos attente pervolutavi, & vidi, & ita mihi equidém placet, quod idem Surd. cum Bald. in l. cum oportet cod. de bon. quæ liber. n. 4. Castrens. ibidem n. 4. Socin. jun. vol. I. cons. 27. num. 12. Calcan. cons. 19. n. 28. ampliat etiam ad acquisita ex re patris.*

118 Quod emancipatus etiam de jure nostri Regni Lusitanix patri non acquirat *ex Ord. lib. I. tit. 88. §. 6. & lib. 4. dict. tit. 97. §. 19. quatenus ipsæ filio emancipato, vel matrimonio juncto, bona adventitia pleno jure à patre tradi, decernunt; cum de jure communi pater filium emancipando dimidiam usufructus bonorum adventiorum filii retineret, d. l. cum oportet cod. de bon. quæ liber. §. hoc quoque Inst. per quas person. nob. acquir. si ergo pater de jure nostro partem aliquam usufructus*

non retinet, multóminús per filium emancipatum acquirere potest, cum 121 facilius retentio, quam acquisitio detur, *l. I. in princ. ff. quib. mod. pign. solvit. l. per retentionem 4. cod. de usur. cum mult. Otton. Fabor. lib. 16. cap. 69. n. 1.*

Quibus suppositis ad verum 122 sensum *Ord. nostræ* aperiendum per casus in ea tùm expressos, tùm tacitos discurram, antea tamen advertendum erit jus nostrum Regium nobis commune esse, agnovere *Gamma decis. 50. n. 5. & decis. 350. n. 6. Valasc. cons. 103. n. 8. Cald. de empt. cap. I. n. 5. Cabed. decis. 211. I. part.* jus quoque nostrum civile, & proprium est, *text. rotundus in §. jus autem civile Inst. de jur. natural. & li-* 123 *cet jus Romanorum communiter pro jure communi reputetur, & ab eo Ordinationum nostrarum intellectus, ampliationes, & limitationes petendi sint, hoc semper intelligi in subsidium debet, prius namque à* 124 *nostrumet jure, ejus intelligentia, ampliationes, & limitationes quærendæ erunt, cum jus nostrum re-* 125 *gium partim ex jure Romanorum, partim ex jure canonico, partim ex naturali ratione, partim ex consuetudine, & partim ex opinionibus Accursii, & Bartboli collectum fuerit, ut apud omnes inconfesso* 126 *est, & attente observanti constabit; ideo leges Imperiales Ord. lib. 3. tit. 64. in fin. princip. non uti leges sed tantum ob rationis æquitatem, qua ipsæ*

ipsæ fundantur, observandas decrevit.

127 Primus igitur casus, seu regula *Ord. d. lib. 4. tit. 97. §. 16.* est, quando filius familias, vel emancipatus, vel uxori traditus (quod idem apud nos valet) industria, seu labore suo aliquid, nulla re patris mediante, acquirit; & dum in hac hypothese legislator filium sibi acquirere decernit, jus commune secutus fuit respectu filii familias, ex *d. l. cum oportet cod. de bon. quæ liber. in verb. ibi: Vel laboribus suis ad eum perveniant; respectu verò emancipati secutus jura supra n. 117. citata, quatenus probant filium emancipatum etiam de jure antiquo sibi, & non patri acquirere.*

128 Secundus casus expressus, seu limitatio regulæ proximæ est, quando filius, vel familias, vel in matrimonio collocatus simul cum patre, aut matre, vel cum altero eorum commorans, & ex bonis patris, aut matris acquirit, quo casu patri, aut matri plene acquirere *Ord. d. §. 16.* disponit; quæ quidem dispositio quoad filium familias satis conformis ex jure communi, de quo supra n. ... secundum quod filius quidquid ex bonis patris acquirit, patri acquirit, cum peculium profectitium sit ex substantia patris proveniens, ut ultra ibi tradita tenet *Ascan. de patr. potest. cap. 6. effect. 2. à num. 7. Mend. ad dict. l. cum oportet cod. de bon. quæ liber. num. 6. l. p. & à n. 19. ubi*

n. 22. allegata nostra Ord. in antiquis lib. 4. tit. 77. §. 22. & tit. 78. in princip. ait legislatorem nostrum sequutum fuisse opinionem glos. ad text. in dict. l. cum oportet verbo ex ejus substantia volentem filium acquirere, in qua quæstione Bart. in l. 1. §. nec castrense ff. collat. bonor. n. 5. & in tract. de duobus fratribus l. p. n. 2. divisionem inter patrem, & filium admittebat, de quo statim, si opus fuerit, dicemus.

Qua autem ratione dispositio nostræ *Ord.* respectu filii emancipati nitatur, non dubio caret, mihi tamen videtur dicendum legislatorem rigorem suum mitigare voluisse patri aliquid loco ablati concedendo; sed in quo datum, & ablatum consistit interrogabis? Respondeo ablatum consistere in eo, quod filius de jure civili licet uxori traditus in patris potestate manebat, & ei per viam regulæ acquirerebat, cum *text. in l. 1. & 2. cod. de bon. quæ liber. l. uxor, cod. de condit. insert. probat Ascan. de patr. potest. cap. 6. d. effect. 2. num. 24. vers. amplia 4. allegans Boer. decis. 147. & Tiraquel. de jur. marit. in princip. quod de jure nostro ex Ord. lib. 1. tit. 88. §. 6. sublatum esse jam diximus sup. deinde de jure antiquo pater filium emancipans tertiam partem bonorum filii retinebat, de jure vero novo dimidiam ususfructus bonorum ejusdem §. hoc quoque *Instit. per quas person.* quod*

quod in bonis quærendis ampliavit
Ascan. ubi supr. n. 35. vers. amplia
8. & hoc quidem *Ord. nostra* patri
abstulit, unde mirum non est, quod
legislator noster loco horum juriū
subrogasset acquisitionem ex bonis
patris factam à filio etiam emanci-
pato simul cum patre commorante,
& ejus expensis alito.

130 Vel etiam eodem themate de
filio emancipato retento, dici potest,
filium in hoc casu tanquam domes-
ticum patris ab hoc alitum haberi,
& operas circa res patris debere, &
easdem operas exercendo, uti inf-
titutorem, procuratorem, vel admi-
nistratorem reputari, ex quo funda-
mento, & ratione patri acquirit, ut
probat *Mend. à Castr. ad dict. l. cum*
oportet cod. de bon. quæ liber. I. p. n.
22. & 23. loquens de nostra Ord. se-
cundum typografiam antiquam, &
ita concludit Carvalb. de testament.
4. part. cap. I. à n. 172. & speciatim
n. 173. versic. sicut, licet uterque de
filio emancipato non expressè lo-
quatur; sed ego per hæc fundamen-
ta dispositionem legis nostræ res-
pectu emancipati filii sustineo: Et cō-
131 probo, quia licet de jure communi
per viam regulæ acquisitum pecu-
nia alterius acquirentis fiat, *l. si pe-*
cunia cod. de reivendicat. ex hac ta-
men regula multi casus excipiun-
tur, de quibus interim vide *Hermos.*
ad leg. 49. tit. 5. p. 5. glos. 2. & 3. &
132 de jure nostro Regio etiam excipi-
tur casus, quando, scilicet, domus

præfecturam gerens, idest, *a cabe-*
ça de casal, in possessione bonorum
remanet, quo casu de redditibus eo-
rum, vel de lucrifactis cum eis di-
visionem pati debet, *Ord. lib. 4. tit.*
96. §. 7. ergo etiam in hypothese,
& §. 16. idem respectu filii eman-
cipati statuit.

Qua ergo ratione filius matri¹³³
acquirat interminis *d. §. 16.* mag-
num dubium involvit, cum fæminæ
patria potestate careant, nec filios
inea habeant, §. *fæminæ Inst. de*
adoptionib. & ibi DD. undè dicendū
cum *Carvalb. de testam. ad cap. Ray-*
naldus, 4. p. cap. I. n. 275. vers. bis
tamen, Ordinationem non compre-
hendere casum, quando filius cum
matre solum habitat, quo casu sal-
tem pro dimidio sibi acquirit, &
pro altero dimidio matri, quæ qui-
dè intelligentia mihi omninò dis-
plicet, cum respectu dimidii matri
acquisiti adhuc dubitatio existat, &
dispositio *Ordinat.* evertatur.

Deinde negari nequit *in d. re-*¹³⁴
gula d. §. 16. dum de filio labore ac-
quirente loquitur, quod non loqua-
tur etiam de filio cum matre com-
morante, absque patris habitatione,
quia verba ibi: *E quando o filbo que*
está com seu Pay, ou com sua Mãy,
ou com ambos &c. contrarium evin-
cunt, & cum post hanc regulam ex-
ceptio sequatur per dictionem, *Sal-*
vo, latine, *Præter*, quæ exceptio-
nem importat, *Aug. Barbos. dictio*
279. n. 3. exceptioque regulæ esse¹³⁵
debet

debet *Peg. de compet. cap. 94. §. 4. n. 36.* necessarió dici debet dictam *Ord. d. §. 16. in exceptione à vers. Salvo* inclusa comprehendere factū regulæ, scilicet, quando filius cum matre solum habitat, ejusque bonis sustentatur, & cum eis aliquid acquirit, quod totum in commodū matris cedit per secundam rationem, qua filium emancipatum patri acquirere *sup. num...* diximus, & faciunt *l. quoniam novell. cod. de inofficios. testam. l. ut liberis cod. de collat. per Thom. Valasc. allegat. 58.*

¹³⁶ cum quibus probat filium conferre teneri quidquid ex substantia alicujus maiorum acquisivit.

¹³⁷ Et proxima comprobantur: Sicut mater filios in potestate non habet, quia patria caret, ita filios alere non tenetur per viam regulæ *Ordin. infra §. 10.* & ideó si de facto filius cum matre habitat, ipsa filio de salario tenetur *ex Ord. lib. 1. tit. 88. §. 13.* si ergo mater alit filium, cum ad id non teneatur, & salarium præstat, tanquám quilibet extraneus, filius ipse prout famulus prætio conductus in commodum matris operas præstare tenetur, matrique acquirendo cum hujus bonis acquirere debeat, & ita *Ord. d. §. 16.* intelligo, dum de meliori intellectu non doceor.

¹⁴⁰ Tertius tandem casus tacité, & per argumentum à contrario sensu *in dict. §. 16.* comprehensus est, quando filius vel suus, vel emanci-

patus à patre, vel à matre seorsim vivens cum rebus eorum aliquid acquirit; in qua hypothefi libenter jam dicerem filium in totum sibi acquerere, nisi *Barthol. & aliorum* magni nominis obstaret opinio, lucrum inter patrem, & filium dividendium, quos referendo sequitur *Guerreyr. de divisionib. lib. 2. cap. 12. n. 172. & seqq.* sed horum opinio me non terret, ut ab ea, quam prius arripuimete, discedam; siquidem cum argumentum à contrario sensu validum sit *l. 1. §. hujus rei ff. de offic. ejus qui mandat.* & in proverbium abierit *ex Ord. d. §. 16.* per argumentum à contrario sensu bene sequitur filium acquirentem cū bonis paternis, vel maternis sibi soli acquirere.

Deinde *Ord. d. §. 16.* ut filius ¹⁴¹ patri acquirat, habitationem, & alimentorum subministrationem simul requirit, ut verba, ibi: *Vivendo, e estando com elles, e governando-se com os bens delles &c.* quæ verba, utpote gerundii conditionem, & formam inducunt, *Valasc. conf. 149. n. 2. Cald. de potest. eligend. cap. 4. n. 30. Phæb. decis. 9. n. 1. p. 1. & p. 2. decis. 132. n. 9. Reynos. observ. 44. n. 27. August. Barb. in repert. verbo gerundium de nostra lege loquens agnovit, id. Valasc. de part. cap. 13. n. 181. in fin. idem Carvalb. de testament. 4. p. cap. 1. n. 272.* ergó cessantibus habitatione, & alimentorum subministratione, acquisitionem cessare